

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ
ΤΜΗΜΑ ΨΗΦΙΑΚΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ
Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών
ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ
Ακαδημαϊκό έτος 2022-2023

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
της Δικατερίνης Εφραιμίδου (Α.Μ.: ΜΔΙ2110)

ΕΥΘΥΝΗ ΠΑΡΟΧΩΝ ΕΠΙΓΡΑΜΜΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ
ΚΑΤΑ ΤΟ ΑΡΘΡΟ 17 ΤΗΣ ΟΔΗΓΙΑΣ (ΕΕ) 2019/790

Επιβλέπουσα:

Μαρίνα Μαρκέλλου

Πειραιάς, Ιούνιος 2023

Πίνακας Περιεχομένων

Συντομογραφίες	iii
Περίληψη	iv
Abstract.....	v
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1
ΚΕΦΑΛΑΙΟ I. Προϊσχύον νομικό πλαίσιο ευθύνης	5
1.1. Δικαίωμα παρουσίασης έργων στο κοινό κατά το άρθρο 3 της Οδηγίας 2001/29/EK.....	6
1.2. Απαλλαγή υπό όρους των παρόχων υπηρεσιών φιλοξενίας κατά το άρθρο 14 της Οδηγίας 2000/31/EK.....	14
1.3. Κάμψη «ασφαλούς λιμένα»: Δυνατότητα λήψης ασφαλιστικών μέτρων κατά το άρθρο 8 της Οδηγίας 2001/29/EK.....	18
ΚΕΦΑΛΑΙΟ II. Ευθύνη παρόχων επιγραμμικών υπηρεσιών διαμοιρασμού περιεχομένου για χρήση προστατευόμενων έργων και άλλων αντικειμένων προστασίας κατά το άρθρο 17 της Οδηγίας (ΕΕ) 2019/790	22
2.1. Πορεία προς την υιοθέτηση της Οδηγίας (ΕΕ) 2019/790	22
2.2. Ratio της νέας ρύθμισης.....	25
2.3. Σημεία–κλειδιά του ειδικού μηχανισμού ευθύνης.....	27
2.3.1. Πεδίο εφαρμογής.....	27
2.3.2. Θέσπιση «πρωτογενούς» ευθύνης.....	29
2.3.3. Λήψη αδειοδότησης ως αναγκαίος όρος απαλλαγής.....	30
2.3.4. Προϋποθέσεις κατ'εξάιρεση απαλλαγής.....	30
2.3.5. Ειδική ρύθμιση για νεοφυείς επιχειρήσεις.....	31
2.3.6. Προστασία νόμιμων χρήσεων και κατοχύρωση υποχρεωτικών εξαιρέσεων και περιορισμών.....	32
2.3.7. Λογοδοσία και διαφάνεια.....	33
2.3.8. Διαδικαστικές εγγυήσεις.....	33
2.3.9. Διαβουλεύσεις με τα ενδιαφερόμενα μέρη.....	34
2.4. Κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με το άρθρο 17	34
ΚΕΦΑΛΑΙΟ III. Ερμηνεία της νέας ρύθμισης υπό το φως της απόφασης του ΔΕΕ στην υπόθεση C-401/19	38
3.1. Επί του παραδεκτού	40

3.2. Επί της ουσίας.....	41
3.2.1. Περιορισμός θεμελιώδους δικαιώματος ελευθερίας της έκφρασης.....	41
3.2.2. Αρχή της αναλογικότητας.....	43
3.2.3. Επαρκείς εγγυήσεις.....	46
ΚΕΦΑΛΑΙΟ IV. Επόμενη ημέρα	49
4.1. Ενσωμάτωση της Οδηγίας (ΕΕ) 2019/790 από τα κράτη μέλη.....	49
4.1.1. Ερμηνευτικές κατευθύνσεις του ΔΕΕ στην υπόθεση C-401/19.....	50
4.1.2. Μέτρα μεταφοράς των κρατών μελών	51
4.1.3. Ενσωμάτωση άρθρου 17 στην ελληνική νομοθεσία.....	56
4.2. Κανονισμός (ΕΕ) 2022/2065	58
4.2.1. Πορεία προς την υιοθέτηση.....	58
4.2.2. <i>Ratio legis</i>	60
4.2.3. Σχέση Κανονισμού (ΕΕ) 2022/2065 και Οδηγίας 2000/31/ΕΚ.....	60
4.2.4. Πρόταση ίδρυσης Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Πνευματικής Ιδιοκτησίας.....	63
4.2.5. Αλληλεπίδραση Κανονισμού (ΕΕ) 2022/2065 και Οδηγίας (ΕΕ) 2019/790.....	64
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	68
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....	73
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	74

Συντομογραφίες

Ελληνικές

ά.	άρθρο
αιτ. σκ.	αιτιολογική σκέψη
βλ.	βλέπε
Δικαστήριο ή ΔΕΕ	Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης
ΕΔΔΑ	Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΕ L και C	Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης (τεύχος <i>Legislatio</i> και <i>Communicatio</i>)
επ.	επόμενες
ΕΣΔΑ	Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών
κ.λπ.	και λοιποί
ό.π.	όπως παραπάνω
παρ.	παράγραφος
ΠΟΔΙ	Παγκόσμιος Οργανισμός Διανοητικής Ιδιοκτησίας
ΣΕΕ	Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση
ΣΛΕΕ	Συνθήκη για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
σ. ή σσ.	σελίδα -ες
σκ.	σκέψη
υποσ.	υποσημείωση
Χάρτης ή ΧΘΔΕΕ	Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Ξενόγλωσσες

COM	Έγγραφο της Επιτροπής
ed. ή eds.	editor -s
<i>ibid</i>	όπως παραπάνω
p. ή pp.	page -es
WIPO	World Intellectual Property Organization

Περίληψη

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η διερεύνηση της ευθύνης των παρόχων επιγραμμικών υπηρεσιών διαμοιρασμού περιεχομένου για χρήση περιεχομένου προστατευόμενου από δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας και συγγενικά δικαιώματα κατά το άρθρο 17 της ευρωπαϊκής Οδηγίας 2019/790 για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας και τα συγγενικά δικαιώματα στην ψηφιακή ενιαία αγορά. Στο πρώτο Κεφάλαιο, εστιάζουμε στο προϊσχύον νομικό πλαίσιο ευθύνης και ιδίως στο δικαίωμα παρουσίασης έργων στο κοινό κατά το άρθρο 3 της Οδηγίας 2001/29/EK, στο καθεστώς «ασφαλούς λιμένα» απαλλαγής για τους παρόχους υπηρεσιών φιλοξενίας κατά το άρθρο 14 της Οδηγίας 2000/31/EK και στη δυνατότητα λήψης ασφαλιστικών μέτρων σε βάρος των διαμεσολαβητών κατά το άρθρο 8 παράγραφος 3 της Οδηγίας 2001/29/EK. Κατόπιν προχωρούμε στην εξέταση του ισχύοντος καθεστώτος ευθύνης κάνοντας λόγο για την πορεία προς την υιοθέτηση της Οδηγίας 2019/790, τις στοχεύσεις της μεταρρυθμιστικής πρωτοβουλίας την οποία ανέλαβε ο ενωσιακός νομοθέτης, τα σημεία-κλειδιά του άρθρου 17 και τις κατευθυντήριες οδηγίες που εξέδωσε η Επιτροπή σχετικά με την επίμαχη διάταξη. Στο επόμενο Κεφάλαιο, αναλύουμε την απόφαση του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην υπόθεση C-401/19, η οποία αφορά προσφυγή ακυρώσεως του άρθρου 17 που άσκησε η Πολωνία κατά του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Σε ένα τέταρτο και τελευταίο Κεφάλαιο, προσεγγίζουμε την «επόμενη ημέρα» υπό το φως της ενσωμάτωσης του άρθρου 17 από τα κράτη μέλη και του Κανονισμού (ΕΕ) 2022/2065 ο οποίος αντικαθιστά το καθεστώς ευθύνης των άρθρων 12 έως 15 της Οδηγίας 2000/31/EK που ισχύει για περισσότερο από δύο δεκαετίες για τους φορείς παροχής υπηρεσιών της κοινωνίας της πληροφορίας με τα άρθρα 4 έως 6 και 8 του Κανονισμού και εισάγει καθήκοντα δέουσας επιμέλειας για τους παρόχους ενδιάμεσων υπηρεσιών σηματοδοτώντας το πέρασμα σε μία νέα εποχή.

Λέξεις-κλειδιά: πνευματική ιδιοκτησία, Ψηφιακή Ενιαία Αγορά, Οδηγία 2019/790, άρθρο 17, ευθύνη, πάροχος επιγραμμικών υπηρεσιών διαμοιρασμού περιεχομένου, προστατευόμενα έργα και άλλα αντικείμενα προστασίας, ελευθερία έκφρασης και πληροφόρησης

Abstract

The purpose of this essay is the examination of the liability of online content-sharing service providers for use of content protected by copyright and related rights under Article 17 of Directive (EU) 2019/790 on copyright and related rights in the Digital Single Market. In the first Chapter, we focus on the pre-existing legal framework of liability, in particular the right of communication to the public of works under Article 3 of the Directive 2001/29/EC, the “safe harbor” liability exemption regime for hosting service providers under Article 14 of the Directive 2000/31/EC and the possibility to apply for an injunction against intermediaries under Article 8(3) of the Directive 2001/29/EC. We then proceed to examine the existing liability regime, discussing the path towards the adoption of the Directive (EU) 2019/790, the objectives of the reform initiative undertaken by the EU legislator, the key points of Article 17 and the guidance issued by the Commission regarding the provision at issue. In the next Chapter, we analyze the decision reached by the Court of Justice of the European Union in case C-401/19 concerning the action of annulment of Article 17 brought by Poland against the European Parliament and the Council of the European Union. In a fourth and final Chapter, we approach the “next day” in light of the transposition of Article 17 by member states and the Regulation (EU) 2022/2065 which replaces the liability regime of Articles 12 to 15 of the Directive 2000/31/EC in force for more than two decades for information society service providers with Articles 4 to 6 and 8 of the Regulation and introduces due diligence obligations for providers of intermediary services marking the beginning of a new era.

Keywords: copyright, Digital Single Market, Directive 2019/790, Article 17, liability, online content-sharing service provider, protected works and other protected subject matter, freedom of expression and information

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η ανάπτυξη νέων τεχνολογιών και η ευρεία διάδοση και χρήση υπηρεσιών διαδικτύου οδήγησαν στην εμφάνιση νέων επιχειρηματικών μοντέλων και στην άνθιση ψηφιακών πλατφορμών, όπως το Facebook, το Instagram και το YouTube, που μεταμορφώθηκαν σταδιακά σε πανίσχυρα μονοπώλια. Η αδιάκοπη πρόοδος της τεχνολογίας δεν αφήνει ανεπηρέαστη την πνευματική ιδιοκτησία και διευρύνει διαρκώς τις έννοιες της δημιουργίας, διακίνησης και εκμετάλλευσης των έργων. Με άλλα λόγια, η πνευματική ιδιοκτησία συνυφαίνεται άρρηκτα με τις τεχνολογικές εξελίξεις, γεγονός που την καθιστά ταχέως εξελισσόμενο πεδίο δικαίου. Ωστόσο, η διαπλοκή πνευματικής ιδιοκτησίας και τεχνολογίας αποτελεί μια εξαιρετικά περίπλοκη εξίσωση προς επίλυση και εγείρει έντονους προβληματισμούς με νομικές, ηθικές και οικονομικές προεκτάσεις.

Στο ταχέως μεταβαλλόμενο τεχνολογικά τοπίο, οι ψηφιακές πλατφόρμες διαδραματίζουν διττό ρόλο. Από τη μία πλευρά, η χρήση τους διευκολύνει ομολογουμένως τη διαδικτυακή πειρατεία, δηλαδή την παράνομη διακίνηση έργων στο διαδίκτυο.¹ Από την άλλη, οι πλατφόρμες διαθέτουν εξαιρετικά αποτελεσματικούς μηχανισμούς αποτροπής των διαδικτυακών προσβολών των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και συγγενικών δικαιωμάτων, τους οποίους μπορούν να εκμεταλλευτούν οι δικαιούχοι, προκειμένου να προστατεύσουν αποτελεσματικά το απόλυτο και αποκλειστικό τους δικαίωμα επί των έργων τους.

Στη σύγχρονη ψηφιακή εποχή, οι πλατφόρμες συνιστούν διάυλους επικοινωνίας και κύριο μέσο λήψης και διάχυσης της πληροφορίας. Εξ αυτού του λόγου μπορούν να αναχαιτίσουν τη διάδοση όχι μόνον της πειρατείας αλλά και άλλων παράνομων πρακτικών, όπως το τρομοκρατικό περιεχόμενο, ο μισολλόδοξος λόγος και οι ψευδείς ειδήσεις στο διαδίκτυο.² Υπ'αυτήν την έννοια, δεν θα ήταν υπερβολικό να λεχθεί ότι το έργο που επιτελούν εκφεύγει σταδιακά των στενών ορίων της εξυπηρέτησης των ιδιοτελών, κερδοσκοπικών συμφερόντων των διαχειριστών τους και προσλαμβάνει σταδιακά ευρύτερη έννοια και διαστάσεις κοινωνικού χρέους–καθήκοντος προς την κοινωνία.

Η ισχυρή και ολοένα αυξανόμενη επιρροή των τεχνολογικών κολοσσών καθιστά πιο επιτακτική παρά ποτέ την ανάγκη για ανεύρεση και υιοθέτηση αποτελεσματικών λύσεων για την οριοθέτηση της

---

¹ Krokida, Z., 2022. Internet intermediary liability and copyright infringement: shaping an alternative EU framework? *Kluwer Copyright Blog*. Available at: <http://copyrightblog.kluweriplaw.com/2022/09/12/internet-intermediary-liability-and-copyright-infringement-shaping-an-alternative-eu-framework> [Accessed 16.06.2023].

² Ανθόπουλος, X., 2021. Ψηφιακές Πλατφόρμες και έλεγχος των περιεχομένων της πληροφόρησης online. *Constitutionalism.gr – Όμιλος Αριστόβουλος Μάνεσης*. Διαθέσιμο σε: <https://www.constitutionalism.gr/psifiakes-platformes-kai-elegxos-periexomenon-tis-pliροφοrisis-online> [Πρόσβαση 16.06.2023].

δράσης τους. Παράλληλα, μολονότι η προστασία του δημιουργού έρχεται αντιμέτωπη με νεοφανείς προκλήσεις, παραμένει όμως διαχρονικά δικαιοδότης στόχος. Για τον λόγο αυτό, σε έναν κόσμο ταχέως εξελισσόμενο τεχνολογικά υπάρχει ανάγκη ευελιξίας και προσαρμοστικότητας των ήδη υφιστάμενων κανόνων δικαίου ή άλλως καλής νομοθέτησης, για τις περιπτώσεις εκείνες στις οποίες κρίνεται απαραίτητη η ανάληψη μεταρρυθμιστικών πρωτοβουλιών. Σε πρώτο χρόνο πρέπει να εξετάζεται εάν το ισχύον νομικό πλαίσιο μπορεί να ανταποκριθεί στις τεχνολογικές εξελίξεις και να ερμηνευθεί κατά τρόπο ώστε να ρυθμίσει αποτελεσματικά τις νέες τεχνολογίες που αναδύονται, δίχως να απαιτείται η θέσπιση νέων κανόνων. Βέβαια, δίχως αμφιβολία, η διαδεδομένη χρήση υπηρεσιών διαδικτύου έχει καταστήσει παρωχημένο και αναχρονιστικό το σκεπτικό ορισμένων πράξεων του παράγωγου δικαίου της ΕΕ.

Για τις περιπτώσεις στις οποίες η νομοθετική παρέμβαση κρίνεται απαραίτητη, κλειδί της επιτυχίας των νεοεισαχθέντων ρυθμίσεων αποτελεί η συνδρομή του στοιχείου της καλής νομοθέτησης. Το άρθρο 17 δεν αποτελεί, ωστόσο, καρπό καλής νομοθέτησης. Η επίμαχη διάταξη, η οποία ξεσήκωσε θύελλα αντιδράσεων, είναι εξαιρετικά μακροσκελής και χαρακτηρίζεται από ερμηνευτικά κενά και εννοιολογικές ασάφειες. Περαιτέρω, το επιχείρημα των αρμόδιων ευρωπαϊκών νομοθετικών οργάνων ότι η διατύπωση της επίμαχης διάταξης είναι ηθελημένα αόριστη και ελλειπτική ώστε να καλύπτει νέες πρακτικές και τεχνολογίες άγνωστες σήμερα και οι οποίες θα αναδυθούν στο μέλλον³ δεν φαίνεται ιδιαίτερα πειστικό ιδίως εάν αναλογιστεί κανείς ότι χωρίς την ερμηνευτική συνεισφορά του Δικαστηρίου η επίμαχη διάταξη θα συνιστούσε γράμμα κενό.

Παράλληλα, η χρήση του διαδικτύου μετέβαλε την αλληλεπίδραση ανάμεσα στα διάφορα θεμελιώδη δικαιώματα. Η ανάδυση του συμμετοχικού διαδικτύου στις αρχές της δεκαετίας του 2000 αποτέλεσε επανάσταση, διότι οι επιγραμμικές πλατφόρμες έδωσαν χώρο για ελεύθερη έκφραση των χρηστών, δίχως τη διαπλοκή κανενός είδους κρατικής λογοκρισίας. Ωστόσο, στις μέρες μας, η ευρεία διάδοση και χρήση υπηρεσιών του διαδικτύου, ο τεράστιος όγκος δεδομένων που αναφορτώνουν καθημερινά οι χρήστες στις ψηφιακές πλατφόρμες και η αξιοποίηση συστημάτων αυτοματοποιημένης αναγνώρισης περιεχομένου –τα οποία πολλές φορές εμποδίζουν την αναφόρτωση όχι μόνο παράνομου αλλά και νόμιμου περιεχομένου– θέτουν υπό διακινδύνευση θεμελιώδη δικαιώματα συμπεριλαμβανομένης της ελευθερίας έκφρασης και πληροφόρησης. Η γιγάντωση της εξουσίας ελέγχου των ψηφιακών πλατφορμών συνδέεται με τον κίνδυνο αυθαίρετης λειτουργίας τους και

---

³ Βλ. σκ. 73, ΔΕΕ, Απόφαση της 26ης Απριλίου 2022, Δημοκρατία της Πολωνίας κατά Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, C-401/19, EU:C:2022:297. (στο εξής: Απόφαση Δικαστηρίου επί της υπόθεσης C-401/19)

παράπλευρης⁴ λογοκρισίας ή υπέρμετρου αποκλεισμού του επιγραμμικού περιεχομένου («collateral censorship» ή «overblocking») και γεννά εύλογους προβληματισμούς ως προς την αποτελεσματική διαφύλαξη των θεμελιωδών δικαιωμάτων μεταξύ των οποίων συγκαταλέγεται και το δικαίωμα στην ελευθερία της έκφρασης. Τούτο διότι οι ιδιωτικές επιχειρήσεις, οι οποίες στις μέρες μας επιτελούν κατ'ουσίαν τον ρόλο «φύλακα» (gatekeeper), «κρατώντας τα κλειδιά» της αναφόρτωσης περιεχομένου και της παροχής πρόσβασης των χρηστών σε αυτό,⁵ στην προσπάθειά τους να απαλλαγούν από κάθε είδους ευθύνη δεν αποκλείεται να επιδοθούν στην υιοθέτηση μιας πρακτικής υπέρμετρου αποκλεισμού περιεχομένου, παραβιάζοντας κατ'αυτόν τον τρόπο κατάφωρα το θεμελιώδες δικαίωμα των χρηστών στην ελευθερία έκφρασης. Την ίδια στιγμή, εύλογα διερωτάται κανείς πώς θα επιτευχθεί ισορροπία μεταξύ των συγκρουόμενων θεμελιωδών δικαιωμάτων χρηστών, παρόχων και δικαιούχων δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και συγγενικών δικαιωμάτων στο διαδικτυακό περιβάλλον.⁶

Μπροστά στις σύγχρονες προκλήσεις, το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο για τη διασφάλιση ομοιόμορφης και ορθής εφαρμογής του ενωσιακού δικαίου και την καταπολέμηση της ανασφάλειας δικαίου. Ενόψει της περιπλοκότητας των σχέσεων που καλείται να ρυθμίσει ο νομοθέτης είναι μάλλον αναπόφευκτο σε ορισμένες περιπτώσεις να προκρίνονται ρυθμίσεις, οι οποίες δίχως τη «διορθωτική» παρέμβαση και πολύτιμη ερμηνευτική καθοδήγηση του Δικαστηρίου θα ήταν καταδικασμένες να πέσουν στο κενό και θα στερούνταν νομιμότητας και τελικά εφαρμογής καθότι ασυμβίβαστες με διατάξεις του πρωτογενούς δικαίου της Ένωσης.

Πλέον χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα της υπόθεσης C-401/19, όπου η ερμηνευτική προσέγγιση που προέκρινε το Δικαστήριο «καλύπτει» τα νομοθετικά κενά και καταφέρνει να διασώσει το κύρος του άρθρου 17, μιας μακροσκελούς, περίπλοκης και ασαφούς διάταξης, που έχει αποτελέσει αντικείμενο δριμείας κριτικής και της οποίας οι πιθανότητες διάσωσης δίχως να έχει προηγηθεί η διορθωτική επέμβαση του δικαστή θα ήταν από ελάχιστες έως μηδαμινές –δεδομένης της ανασφάλειας ως προς την ερμηνεία και το ακριβές της περιεχόμενο και του αναπόδραστου νομοθετικού κατακερματισμού στα κράτη μέλη τα οποία ως προς την ενσωμάτωσή της στην εθνική τους νομοθεσία δεν θα ακολουθούσαν απαραίτητα κοινή ερμηνευτική γραμμή–. Σε κάθε περίπτωση, στη δικαιοπλαστική εξουσία που απονέμεται στον δικαστή αναγνωρίζονται σαφή όρια· δίχως καμία

---

⁴ Παράπλευρη υπό την έννοια ότι η λογοκρισία αφορά άσκηση ελέγχου από πλευράς των παρόχων σε περιεχόμενο το οποίο δεν έχουν παραγάγει οι ίδιοι αλλά οι χρήστες τους. Βλ. αναλυτικότερα σε: Ανθόπουλος, Χ., 2021, *ό.π.*

⁵ Krokida, Z., 2022, *ibid.*

⁶ Ανθόπουλος, Χ., 2021, *ό.π.* · Bloch-Wehba, H., 2020. Automation in Moderation. *Cornell International Law Journal*, 53, 2020, Texas A&M University School of Law Legal Studies Research Paper No. 20-33, p. 43. Available at: <https://ssrn.com/abstract=3521619> [Accessed 16.06.2023].

αμφιβολία, ο δικαστής δεν μπορεί να αναλαμβάνει αρμοδιότητες που ανήκουν αποκλειστικά στη νομοθετική εξουσία και δεν δύναται να θεσπίζει νόμους ή να διατυπώνει κανόνες δικαίου, παρά μόνον να ερμηνεύει αυτούς τους οποίους υιοθετεί ο νομοθέτης.⁷ Ακριβώς για αυτόν τον λόγο η συνδρομή του στο νομοθετικό έργο δεν πρέπει να θεωρείται πανάκεια και να οδηγεί σε εφησυχασμό των νομοθετικών οργάνων όσον αφορά την πληρότητα και αποτελεσματικότητα του έργου τους με το πρόσχημα της εκ των υστέρων δικαιοπλαστικής παρέμβασης του δικαστή.

Στα Κεφάλαια που ακολουθούν εξετάζουμε το καθεστώς ευθύνης για τις ψηφιακές πλατφόρμες, όπως αυτό ίσχυε πριν από τη θέση σε ισχύ της ευρωπαϊκής οδηγίας 2019/790 για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας και τα συγγενικά δικαιώματα στην ψηφιακή ενιαία αγορά (I), αναλύουμε την καινοφανή ρύθμιση που εισάγει το άρθρο 17 της ως άνω οδηγίας ειδικά για τους παρόχους επιγραμμικών υπηρεσιών διαμοιρασμού περιεχομένου (II), αναδεικνύουμε τα κύρια σημεία της απόφασης του Δικαστηρίου στην υπόθεση C-401/19 που αφορά την προσφυγή της Δημοκρατίας της Πολωνίας κατά του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με αίτημα τη μερική, ή επικουρικά, την ολική ακύρωση της διάταξης του άρθρου 17 ως αντιβαίνουσα στο πρωτογενές δίκαιο της ΕΕ και ιδίως στο άρθρο 11 του ΧΘΔΕΕ, το οποίο κατοχυρώνει το θεμελιώδες δικαίωμα στην ελευθερία έκφρασης και πληροφόρησης (III) και εστιάζουμε, τέλος, στην «επόμενη ημέρα» με άξονα, αφενός, την ενσωμάτωση της οδηγίας 2019/790 στο εσωτερικό δίκαιο των κρατών μελών και, αφετέρου, την πράξη για τις ψηφιακές υπηρεσίες, η οποία έρχεται να αντικαταστήσει το καθεστώς ευθύνης που εισάγουν τα άρθρα 12 έως 15 της οδηγίας για το ηλεκτρονικό εμπόριο για τους φορείς παροχής υπηρεσιών της κοινωνίας της πληροφορίας και θεσπίζει καθήκοντα «δέουσας επιμέλειας» για τους ενδιάμεσους παρόχους υπηρεσιών (IV).

---

⁷ Έχει υποστηριχθεί ότι ο ενωσιακός δικαστής ασκεί νομικό ακτιβισμό και αναλαμβάνει έναν οιονεί νομοθετικό ρόλο υπό την έννοια ότι στο πλαίσιο των αποφάσεων που εκδίδει θεσπίζει αρχές που διέπουν το δίκαιο της ΕΕ, αποκρυσταλλώνει έννοιες, εισάγει ερμηνευτικά κριτήρια, διευρύνει ή αντίθετα συρρικνώνει το πεδίο εφαρμογής ενωσιακών πράξεων πρωτογενούς και δευτερογενούς δικαίου κ.λπ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι. Προϊσχύον νομικό πλαίσιο ευθύνης

Η νομοθεσία της ΕΕ για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας και τα συγγενικά δικαιώματα απαρτίζεται από μία σειρά οδηγιών και κανονισμών, που εναρμονίζουν τα δικαιώματα, αφενός, των δημιουργών και, αφετέρου, των συγγενικών δικαιούχων, δηλαδή των ερμηνευτών ή εκτελεστών καλλιτεχνών, των παραγωγών φωνογραφημάτων, των παραγωγών οπτικοακουστικών έργων, των ραδιοτηλεοπτικών οργανισμών και –για πρώτη φορά σε ενωσιακό επίπεδο βάσει της διάταξης του άρθρου 15 της οδηγίας (ΕΕ) 2019/790– των εκδοτών Τύπου. Το σύνολο των εν λόγω νομοθετικών κειμένων συνθέτουν το λεγόμενο «ενωσιακό κεκτημένο (acquis communautaire)» για τον κλάδο της πνευματικής ιδιοκτησίας. Το «ενωσιακό κεκτημένο» εμπλουτίζεται και από λοιπά κανονιστικά κείμενα, τα οποία εμπεριέχουν διατάξεις σχετικές με την άσκηση και την επιβολή των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας, μεταξύ των οποίων συγκαταλέγεται η οδηγία 2000/31/ΕΚ για το ηλεκτρονικό εμπόριο.⁸

Πριν από τη θέση σε ισχύ της ευρωπαϊκής οδηγίας 2019/790, η ευθύνη των παρόχων επιγραμμικών υπηρεσιών διαμοιρασμού περιεχομένου⁹ για την παροχή στο κοινό πρόσβασης σε προστατευόμενο περιεχόμενο, που αναφορτώνεται παρανόμως στις πλατφόρμες τους από χρήστες των υπηρεσιών τους, με αποτέλεσμα την παραβίαση δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και συγγενικών δικαιωμάτων, διεπόταν κατά κύριο λόγο από τις διατάξεις των οδηγιών 2001/29/ΕΚ και 2000/31/ΕΚ. Οι επιμέρους διατάξεις των επίμαχων οδηγιών σε σχέση με την ευθύνη των παρόχων πρέπει να ερμηνεύονται συνεκτικά, διότι αμφότερες επιδιώκουν την εγκαθίδρυση ενός σαφούς και εναρμονισμένου νομικού πλαισίου ευθύνης των φορέων παροχής υπηρεσιών της κοινωνίας της πληροφορίας. Με άλλα λόγια, το σύστημα ευθύνης που εισάγει η οδηγία 2000/31 ισχύει παράλληλα και δεν θίγεται από τις διατάξεις της οδηγίας 2001/29.¹⁰ Επισημαίνεται, τέλος, ότι η οδηγία

⁸ Καλλινίκου, Δ., 2021. *Πνευματική Ιδιοκτησία και συγγενικά δικαιώματα*. 4η έκδοση. Αθήνα: Π.Ν. Σάκκουλας, σ. 27 · European Commission. The EU copyright legislation. Last update 25 July 2022. Available at: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/copyright-legislation> [Accessed 16.06.2023].

⁹ Η λέξη «επιγραμμικός» αποδίδει στα ελληνικά τον όρο «online». Περαιτέρω, για την απόδοση στα ελληνικά του όρου online content-sharing service provider (ή, εν συντομία, OCSSP), προκρίνεται ο ορθότερος όρος «πάροχος επιγραμμικών υπηρεσιών διαμοιρασμού περιεχομένου» αντί «ανταλλαγής περιεχομένου», που απαντάται, μεταξύ άλλων, στην επίσημη – άστοχη κατά πολλούς – μετάφραση του κειμένου της οδηγίας (ΕΕ) 2019/790. Όπως επισημαίνει ο Παραμυθιώτης (2020): στο πλαίσιο παροχής υπηρεσιών «content-sharing», «οι χρήστες δεν ανταλλάζουν περιεχόμενο, όπως συμβαίνει για παράδειγμα στα δίκτυα ομότιμων κόμβων (peer-to-peer networks), αλλά μοιράζουν το περιεχόμενο στους υπόλοιπους χρήστες». Παραμυθιώτης, Γ., 2020. *Πρόσφατες εξελίξεις στο δίκαιο πνευματικής ιδιοκτησίας*. Ερευνητικά Κείμενα ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ, 20/2020. Αθήνα: ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ, σ. 65, υποσ. 96 και σ. 68, υποσ. 102. Διαθέσιμο σε: https://imegsevee.gr/wp-content/uploads/2020/12/%CE%9D20_paramithiotis.pdf [Πρόσβαση 16.06.2023].

¹⁰ αιτ. σκ. 50, οδηγία 2000/31, αιτ. σκ. 16, οδηγία 2001/29 · ΔΕΕ, Προτάσεις του Γενικού Εισαγγελέα Henrik Saugmandsgaard Øe της 16ης Ιουλίου 2020 στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-682/18 και C-683/18, *Frank Peterson κατά Google LLC, YouTube LLC, YouTube Inc., Google Germany GmbH* (C-682/18), και *Elsevier Inc. κατά Cyando AG* (C-683/18), EU:C:2020:586, σκ. 51 (στο εξής: Προτάσεις Γενικού Εισαγγελέα στην υπόθεση *YouTube/Cyando*).

2001/29/EK αποτελεί τομεακή νομοθεσία, η οποία εντάσσεται στο λεγόμενο «ενωσιακό κεκτημένο», ενώ η οδηγία 2000/31/EK για το ηλεκτρονικό εμπόριο τυγχάνει οριζόντιας εφαρμογής, με τους κανόνες της να εφαρμόζονται όχι μόνο στον τομέα της πνευματικής ιδιοκτησίας, αλλά και σε λοιπούς, όπως λ.χ. η δυσφήμιση, η παραπλανητική διαφήμιση κ.λπ.¹¹

1.1. Δικαίωμα παρουσίασης έργων στο κοινό κατά το άρθρο 3 της Οδηγίας 2001/29/EK

Η οδηγία 2001/29 για την εναρμόνιση ορισμένων πτυχών του δικαιώματος του δημιουργού και συγγενικών δικαιωμάτων στην κοινωνία της πληροφορίας,¹² η οποία απαντάται συχνά με τον όρο «InfoSoc Directive», αντλεί το μεγαλύτερο μέρος των διατάξεών της από τη «Συνθήκη του ΠΟΔΙ για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας»¹³ και τη «Συνθήκη του ΠΟΔΙ για τις ερμηνείες και εκτελέσεις και τα φωνογραφήματα»¹⁴ –γνωστές και ως «Συνθήκες Internet»– που υπογράφηκαν τον Δεκέμβριο του 1996, κατά τη Διπλωματική Διάσκεψη της Γενεύης, η οποία διενεργήθηκε υπό την αιγίδα του Παγκόσμιου Οργανισμού Διανοητικής Ιδιοκτησίας.¹⁵

Το αποκλειστικό δικαίωμα των δημιουργών και των συγγενικών δικαιούχων να παρουσιάζουν ή/και να διαθέτουν τα έργα τους στο κοινό κατοχυρώνεται στο άρθρο 3, το οποίο, κατ'ουσίαν, επαναλαμβάνει τη διάταξη του άρθρου 8, της Συνθήκης του ΠΟΔΙ για την πνευματική ιδιοκτησία.¹⁶ Συγκεκριμένα, στον δημιουργό απονέμεται ένα ευρύ «δικαίωμα παρουσίασης στο κοινό των έργων του», το οποίο συμπεριλαμβάνει και πράξεις «διάθεσης στο κοινό» (παράγραφος 1), και στους συγγενικούς δικαιούχους ένα στενότερο δικαίωμα, το οποίο καλύπτει αποκλειστικά πράξεις διάθεσης έργων στο κοινό (παράγραφος 2). Παράλληλα, η οδηγία δεν θίγει συγκεκριμένα δικαιώματα

¹¹ αιτ. σκ. 16, οδηγία 2001/29.

¹² Οδηγία 2001/29/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Μαΐου 2001, για την εναρμόνιση ορισμένων πτυχών του δικαιώματος του δημιουργού και συγγενικών δικαιωμάτων στην κοινωνία της πληροφορίας (ΕΕ L 167 της 22.6.2001) (στο εξής: οδηγία 2001/29).

¹³ Συνθήκη του Παγκόσμιου Οργανισμού Διανοητικής Ιδιοκτησίας (ΠΟΔΙ) για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας – WIPO Copyright Treaty. Διαθέσιμο σε: <https://www.wipo.int/treaties/en/ip/wct/>

¹⁴ Συνθήκη του ΠΟΔΙ για τις εκτελέσεις και τα φωνογραφήματα – WIPO Performances and Phonograms Treaty. Διαθέσιμο σε: <https://www.wipo.int/treaties/en/ip/wppt/>

¹⁵ αιτ σκ. 15, οδηγία 2001/29 · αναλυτικά σε: Καλλινίκου, Δ., 2021, *ό.π.*, σ. 659 και σσ. 571 επ.

¹⁶ Το ά. 3 με τίτλο «Δικαίωμα παρουσίασης έργων στο κοινό και δικαίωμα διάθεσης άλλων αντικειμένων στο κοινό» έχει ως εξής: «1. Τα κράτη μέλη παρέχουν στους δημιουργούς το αποκλειστικό δικαίωμα να επιτρέπουν ή να απαγορεύουν κάθε παρουσίαση στο κοινό των έργων τους, ενσυρμάτως ή ασυρμάτως, καθώς και να καθιστούν προσιτά τα έργα τους στο κοινό κατά τρόπο ώστε οποιοσδήποτε να έχει πρόσβαση σε αυτά όπου και όταν επιλέγει ο ίδιος. 2. Τα κράτη μέλη παρέχουν το αποκλειστικό δικαίωμα να επιτρέπουν ή να απαγορεύουν τη διάθεση στο κοινό, ενσυρμάτως ή ασυρμάτως, κατά τρόπο ώστε οποιοσδήποτε να έχει πρόσβαση σε αυτά όπου και όταν επιλέγει ο ίδιος:

α) στους καλλιτέχνες ερμηνευτές ή εκτελεστές, όσον αφορά την εγγραφή σε υλικό φορέα των ερμηνειών ή εκτελέσεών τους, β) στους παραγωγούς φωνογραφήματων, όσον αφορά τα φωνογραφήματά τους, γ) στους παραγωγούς της πρώτης υλικής ενσωμάτωσης ταινιών, όσον αφορά το πρωτότυπο και τα αντίγραφα των ταινιών τους, δ) στους ραδιοηλεκτρονικούς οργανισμούς, όσον αφορά την υλική ενσωμάτωση των εκπομπών τους, που μεταδίδονται ενσυρμάτως ή ασυρμάτως, συμπεριλαμβανομένης της καλωδιακής ή δορυφορικής αναμετάδοσης. 3. Τα δικαιώματα που αναφέρονται στις παραγράφους 1 και 2 δεν αναλώνονται με οιαδήποτε πράξη παρουσίασης ή διάθεσης στο κοινό, με την έννοια του παρόντος άρθρου.»

παρουσίασης στο κοινό, τα οποία αναγνωρίζονται για τους συγγενικούς δικαιούχους σε άλλες διατάξεις του ενωσιακού κεκτημένου.¹⁷

Η κατοχύρωση αποκλειστικού δικαιώματος για τους δημιουργούς και τους λοιπούς δικαιούχους έχει την έννοια ότι, κατ'αρχήν – δηλαδή με την επιφύλαξη των εξαιρέσεων και περιορισμών που εισάγει το άρθρο 5, τρίτος απαγορεύεται να παρουσιάσει ή/και να διαθέσει στο κοινό έργα, χωρίς να έχει λάβει προηγουμένως τη συγκατάθεσή τους, που «λαμβάνει γενικά τη μορφή συμφωνίας παραχώρησης άδειας, η οποία χορηγείται έναντι αμοιβής».¹⁸ Με άλλα λόγια, η χωρίς προηγούμενη άδεια του δικαιούχου παρουσίαση ή διάθεση ενός προστατευόμενου έργου στο κοινό συνιστά προσβολή του αποκλειστικού αυτού δικαιώματος και γεννά πρωτογενή ευθύνη σε βάρος του προσβόλεα-τρίτου, εκτός εάν εμπίπτει σε οποιαδήποτε από τις εξαιρέσεις ή περιορισμούς που απαριθμούνται εξαντλητικά¹⁹ και κατά τρόπο κλειστό²⁰ στο άρθρο 5 παράγραφος 3 της οδηγίας 2001/29.²¹ Σκοπίμως προτιμήθηκε ένα σύστημα μη πλήρους εναρμόνισης, παρέχοντας στον εθνικό νομοθέτη την ευχέρεια να διατηρήσει ή να μην εισάγει περιορισμούς, που η νομική παράδοση κάθε κράτους επιβάλλει.²² Η τακτική αυτή, ωστόσο, εγκαταλείπεται στη νέα οδηγία –τη 2019/790– όπου οι εκεί προβλεπόμενοι περιορισμοί, που αφορούν αποκλειστικά ψηφιακές χρήσεις, είναι υποχρεωτικοί για τα κράτη μέλη. Παραδοσιακά, το Δικαστήριο ερμηνεύει διασταλτικά τα αποκλειστικά δικαιώματα και στενά –*stricto sensu*– τις εξαιρέσεις ή περιορισμούς.²³ Το γράμμα του άρθρου 5, που κάνει λόγο για «εξαιρέσεις και περιορισμούς», δίχως να προκρίνεται η αποκλειστική χρήση του ενός ή του άλλου όρου, ανταποκρίνεται, ενδεχομένως, στην ανάγκη για συγκερασμό των

---

¹⁷ Πρόκειται, ιδίως, για το ά. 4 της οδηγίας 93/83/ΕΟΚ για τις «δορυφορικές ραδιοηλεκτρικές μεταδόσεις και την καλωδιακή αναμετάδοση» και το ά. 8 της οδηγίας 2006/115/ΕΚ «σχετικά με το δικαίωμα εκμίσθωσης, το δικαίωμα δανεισμού και ορισμένα δικαιώματα συγγενικά προς την πνευματική ιδιοκτησία στον τομέα των προϊόντων της διανοίας», τα οποία εξακολουθούν να εφαρμόζονται, δυνάμει του ά. 1, παρ. 2, περ. β' και γ', της οδηγίας 2001/29. Βλ.: Quintais, J.-P., & Angelopoulos, C., 2022. YouTube and Cyando, Joined Cases C-682/18 and C-683/18 (22 June 2021): Case Comment (HvJ EU 22 juni 2021, YouTube en Cyando). *Auteursrecht*, 1(1), p. 2. Available at: <https://ssrn.com/abstract=4052698> [Accessed 16.06.2023].

¹⁸ Προτάσεις του Γενικού Εισαγγελέα Henrik Saugmandsgaard Øe της 15ης Ιουλίου 2021 στην υπόθεση C-401/19, Δημοκρατία της Πολωνίας κατά Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, EU:C:2021:613, σκ. 17 (στο εξής: Προτάσεις Γενικού Εισαγγελέα στην υπόθεση C-401/19).

¹⁹ αιτ. σκ. 32, οδηγία 2001/29. Βλ. επίσης: ΔΕΕ, Απόφαση της 7ης Αυγούστου 2018, *Land Nordrhein-Westfalen κατά Dirk Renckhoff*, C-161/17, EU:C:2018:634, σκ. 16.

²⁰ Ο κλειστός χαρακτήρας των εξαιρέσεων ή περιορισμών έχει την έννοια ότι τα κράτη μέλη δεν μπορούν να ενσωματώσουν στην εθνική τους έννομη τάξη άλλους περιορισμούς ή εξαιρέσεις από το δικαίωμα παρουσίασης, συμπεριλαμβανομένου του δικαιώματος διάθεσης στο κοινό, πέραν αυτών που προβλέπει η επίμαχη διάταξη. Καλλινίκου, 2021, *ό.π.*, σ. 693.

²¹ Προτάσεις Γενικού Εισαγγελέα στην υπόθεση *YouTube/Cyando*, σκ. 48.

²² αιτ. σκ. 32, οδηγία 2001/29.

²³ Quintais, J.-P., Mezei, P., Harkai, I., Vieira Magalhães, J., Katzenbach, C., Schwemer, S.-F., and Riis, T., 2022. Copyright Content Moderation in the EU: An Interdisciplinary Mapping Analysis. *ReCreating Europe Report*, p. 74. Available at: <https://ssrn.com/abstract=4210278> [Accessed 16.06.2023].

νομικών παραδόσεων των 27 κρατών μελών της ΕΕ, δεδομένης της έλλειψης εννοιολογικής ομοιομορφίας σε ενωσιακό επίπεδο.²⁴

Η «παρουσίαση στο κοινό ενός έργου» ισοδυναμεί με «μετάδοση (ή αναμετάδοση) έργου, συμπεριλαμβανομένης της ραδιοτηλεοπτικής εκπομπής, ασύρματα ή ενσύρματα, σε κοινό το οποίο δεν παρίσταται στον τόπο της παρουσίασης και δεν καλύπτει καμία άλλη πράξη».²⁵ Με άλλα λόγια, ένα πρόσωπο τελεί «παρουσίαση στο κοινό» όταν μεταδίδει και καθιστά τοιουτοτρόπως αντιληπτό ένα έργο εξ αποστάσεως. Υπό την έννοια αυτή, η δημόσια εκτέλεση ή ζωντανή παρουσίαση ενός έργου σε κοινό δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της παραγράφου 1, του άρθρου 3.²⁶ Επιπλέον, «η παροχή απλώς των υλικών μέσων, τα οποία διευκολύνουν ή καθιστούν δυνατή την πραγματοποίηση της παρουσίασης δεν μπορεί να θεωρηθεί καθαυτή παρουσίαση».²⁷

Περαιτέρω, όπως προκύπτει από την 25η αιτιολογική σκέψη της οδηγίας, η «διάθεση στο κοινό έργων» αφορά τις «κατ' αίτηση μεταδόσεις με διαλογική μορφή (interactive on demand transmissions)», οι οποίες παρέχουν στο κοινό τη δυνατότητα να αποκτά πρόσβαση σε «συγκεκριμένο έργο αποθηκευμένο σε ψηφιακό αρχείο» σε τόπο και χρόνο της επιλογής του.²⁸ Μάλιστα, αρκεί το προστατευόμενο έργο να τίθεται απλώς στη διάθεση του κοινού, δίχως να ασκεί επιρροή το γεγονός ότι το κοινό έκανε πράγματι χρήση της δυνατότητας πρόσβασης στο επίμαχο περιεχόμενο (εάν λ.χ. «κατέβασε» –δηλαδή εάν πραγματοποίησε λήψη (download)– ένα έργο το οποίο διατίθεται σε μια ιστοσελίδα) ή όχι.²⁹

Το δικαίωμα παρουσίασης, συμπεριλαμβανομένης της διάθεσης στο κοινό, δεν αναλώνεται με οποιαδήποτε πράξη παρουσίασης ή διάθεσης στο κοινό.³⁰ Κατά συνέπεια, η παρουσίαση ενός έργου

---

²⁴ Rendas, T., 2022. Are copyright-permitted uses 'exceptions', 'limitations' or 'user rights'? The special case of Article 17 CDSM Directive. *Journal of Intellectual Property Law & Practice*, 17(1), p. 56. Available at: <https://academic.oup.com/jiplp/article/17/1/54/6510533?login=true> [Accessed 16.06.2023].

Ο έλληνας νομοθέτης προέκρινε τη χρήση του όρου «περιορισμός» αντί για «εξαιρέσεις» στο Τέταρτο Κεφάλαιο (άρθρα 18 έως 28Γ) του Ν. 2121/1993, όπου περιγράφονται συγκεκριμένες χρήσεις έργων που είναι επιτρεπτές, παρά το ότι δεν προηγείται λήψη άδειας από τον δημιουργό.

²⁵ αιτ. σκ. 23, οδηγία 2001/29.

²⁶ Καλλινίκου, Δ., 2021, *ό.π.*, σσ. 665-666 · ΔΕΕ, Απόφαση της 24ης Νοεμβρίου 2011, *Circul Globus București (Circ & Variete Globus București) κατά Uniunea Compozitorilor și Muzicologilor din România – Asociația pentru Drepturi de Autor (UCMR – ADA)*, C-283/10, EU:C:2011:772, σκ. 40 · Προτάσεις Γενικού Εισαγγελέα στην υπόθεση *YouTube/Cyando*, υποσ. 27.

²⁷ αιτ. σκ. 27, οδηγία 2001/29.

²⁸ Γιαννόπουλος, Γ., 2018. *Εισαγωγή στη Νομική Πληροφορική*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, σ. 121, υποσ. 314.

²⁹ ΔΕΕ, Απόφαση της 7ης Δεκεμβρίου 2006, *Sociedad General de Autores y Editores de España (SGAE) v Rafael Hoteles SA*, C-306/05, EU:C:2006:764, σκ. 43 · ΔΕΕ, Απόφαση της 13ης Φεβρουαρίου 2014, *Nils Svensson κ.λπ. κατά Retriever Sverige AB*, C-466/12, EU:C:2014:76, σκ. 19 · Ιγγλεζάκης, Ι., 2021. *Δίκαιο Πληροφορικής*. Δ' έκδοση. Αθήνα-Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Σάκκουλα, σ. 80.

³⁰ ά. 3, παρ. 3, και αιτ. σκ. 29, οδηγία 2001/29.

στο κοινό αποτελεί πράξη που μπορεί να συμβεί επανειλημμένα και για την οποία απαιτείται κάθε φορά η έγκριση του δικαιούχου.³¹

Η ερμηνεία του δικαιώματος «παρουσίασης στο κοινό» αποτελεί εξαιρετικά περίπλοκο ζήτημα, που έχει απασχολήσει το Δικαστήριο επί σειρά ετών και σε πάνω από είκοσι υποθέσεις προδικαστικών παραπομπών που απηύθυναν τα εθνικά δικαστήρια των κρατών μελών προς το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης,³² με πρώτη περί της ερμηνείας του άρθρου 3 της οδηγίας 2001/29 την υπόθεση *SGAE* του 2006.^{33, 34}

Η διάταξη του άρθρου 3 κάνει λόγο για αποκλειστικό «δικαίωμα παρουσίασης στο κοινό», δίχως, ωστόσο, να αποκρυσταλλώνει την έννοια και το περιεχόμενό του, και καταλείποντας, συνεπώς, στο Δικαστήριο την ερμηνεία του.³⁵ Το εν λόγω δικαίωμα συνιστά αυτοτελή έννοια του ενωσιακού δικαίου. Για την ερμηνεία του λαμβάνονται υπόψη: (i) το γράμμα της διάταξης του άρθρου 3, και (ii) το γενικότερο πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται, (iii) οι σκοποί που επιδιώκει η οδηγία 2001/29, καθώς και (iv) οι αντίστοιχες έννοιες που εμπεριέχονται σε ρυθμίσεις του διεθνούς δικαίου που δεσμεύουν την Ένωση και, ιδίως, του άρθρου 8 της Συνθήκης ΠΟΔΙ για την πνευματική ιδιοκτησία.³⁶ Λαμβάνοντας, μάλιστα, υπόψη ότι κύριο στόχο της οδηγίας 2001/29 αποτελεί η «υψηλού επιπέδου προστασία» των δικαιωμάτων των δημιουργών, ώστε να διασφαλίζεται για τους τελευταίους η λήψη εύλογης αμοιβής για την εκμετάλλευση των έργων τους, η έννοια της «παρουσίασης στο κοινό» πρέπει να ερμηνεύεται διασταλτικά.³⁷

Η έννοια της «παρουσίασης στο κοινό» καλύπτει ένα ευρύ φάσμα χρήσεων: από την παραδοσιακή ραδιοφωνική μετάδοση μέχρι και την ανταλλαγή αρχείων μέσω δικτύων ομότιμων κόμβων (peer-to-peer networks). Μάλιστα, το Δικαστήριο έχει εξετάσει την «παρουσίαση στο κοινό» για σωρεία

---

³¹ Ιγγλεζάκης, Ι., 2021, *ό.π.*, σσ. 80-81.

³² Quintais, J.-P., 2018. Untangling the Hyperlinking Web: In Search of the Online Right of Communication to the Public. *The Journal of World Intellectual Property*, 21(5), pp. 2, 33. Όσον αφορά τη νομολογία του ΔΕΕ σχετικά με το δικαίωμα παρουσίασης στο κοινό βλ. Παράρτημα 1 σε: Quintais, J.-P., 2018, *ibid*, p. 35. Αναλυτικότερα για την ερμηνεία του δικαιώματος «παρουσίασης στο κοινό», υπό το φως της νομολογίας του Δικαστηρίου βλ.: Καλλινίκου, Δ., 2021, *ό.π.*, σσ. 661-685.

³³ ΔΕΕ, Απόφαση της 7ης Δεκεμβρίου 2006, *Sociedad General de Autores y Editores de España (SGAE) κατά Rafael Hoteles SA*, C-306/05, EU:C:2006:764.

³⁴ Koo, J., 2019. Journey from Rafael Hoteles to Renckhoff: Exploring the EU Right of Communication to the Public, in: Justin Koo (ed.), *The Right of Communication to the Public in EU Copyright Law*. Oxford: Bloomsbury Publishing Plc, pp. 47-48. Available at: <https://media.bloomsburyprofessional.com/rep/files/9781509920655sample.pdf> [Accessed 16.06.2023].

³⁵ Koo, J., 2019, *ibid*, p. 45.

³⁶ Προτάσεις Γενικού Εισαγγελέα στην υπόθεση *YouTube/Cyando*, σκ. 54 · ΔΕΕ, Απόφαση της 7ης Δεκεμβρίου 2006, *Sociedad General de Autores y Editores de España (SGAE) κατά Rafael Hoteles SA*, C-306/05, EU:C:2006:764, σκ. 34-36.

³⁷ *απ.* σκ. 9, 10 και 23, οδηγία 2001/29 · ΔΕΕ, Απόφαση της 7ης Δεκεμβρίου 2006, *Sociedad General de Autores y Editores de España (SGAE) κατά Rafael Hoteles SA*, C-306/05, EU:C:2006:764, σκ. 36.

online (σε απευθείας σύνδεση) και offline (εκτός σύνδεσης) δραστηριοτήτων. Ως offline χρήσεις χαρακτηρίζονται, ενδεικτικά, η αναμετάδοση έργων μέσω συσκευών τηλεόρασης που είναι εγκατεστημένες σε δωμάτια ξενοδοχείου (*SGAE* C-306/05 EU:C:2006:764), καθώς και η μετάδοση έργων σε λουτροθεραπευτήρια και κέντρα αποκατάστασης (*OSA* C-351/12 EU:C:2014:110, *Reha Training* C-117/15 EU:C:2016:379), σε τσίρκα (*Circul Globus* C-283/10 EU:C:2011:772), παμπ (*Premier League* συνεκδικασθείσες C-403/08 και C-429/08 EU:C:2011:631) και οδοντιατρεία (*SCF* C-135/10 EU:C:2012:140), καθώς και οι διάφορες μορφές «παρουσίασης στο κοινό» μέσω δορυφόρου (*Lagardère* C-192/04 EU:C:2005:475· *Airfield* συνεκδικασθείσες C-431-32/09 EU:C:2011:648· *SBS* C-325/14 EU:C:2015:764). Στον διαδικτυακό κόσμο συναντάμε χρήσεις όπως: η αναμετάδοση εκπομπών εμπορικών ραδιοτηλεοπτικών φορέων μέσω ροής διαδικτύου σε πραγματικό χρόνο (live streaming) από φορέα διαφορετικό του αρχικού ραδιοτηλεοπτικού φορέα (*ITV Broadcasting* C-607/11 EU:C:2013:147), η παροχή υπερσυνδέσμων,³⁸ τους οποίους οι χρήστες μπορούν να ενεργοποιούν με «κλικ» (clickable links) και οι οποίοι δίνουν πρόσβαση σε έργα, που διατίθενται ελεύθερα σε άλλον ιστότοπο (*Svensson* C-466/12 EU:C:2014:76), η παροχή υπερσυνδέσμων, με χρήση της τεχνικής framing, που οδηγούν σε προστατευόμενο έργο διαθέσιμο ελεύθερα σε άλλη ιστοσελίδα (*BestWater* C-348/13 EU:C:2014:2315), η απευθείας μετάδοση αθλητικών αγώνων σε ιστότοπο (*C More Entertainment* C-279/13 EU:C:2015:199), η παροχή υπερσυνδέσμων που οδηγούν σε προστατευόμενα έργα, χωρίς την άδεια του δικαιούχου (*GS Media* C-160/15 EU:C:2016:644), η πώληση συσκευών ανάγνωσης πολυμέσων (multi-media players), στις οποίες έχουν προηγουμένως εγκατασταθεί πρόσθετα (add-ons), που περιέχουν υπερσυνδέσμους προς ιστότοπους, οι οποίοι διαθέτουν έργα στο κοινό χωρίς την άδεια του δικαιούχου (*Filmspeler* C-527/15

---

³⁸ Διαφωτιστική ως προς την έννοια του «υπερσυνδέσμου» είναι η απόφαση 5249/2014 ΠολΠρΑθ ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ, η οποία ορίζει, μεταξύ άλλων, ότι: «Ο υπερσύνδεσμος ή απλώς σύνδεσμος (hyperlink ή link) αποτελεί βασικό συστατικό στοιχείο του Παγκόσμιου Ιστού, αφού περιέχει την εντολή να μεταφέρει τον χρήστη, αν αυτός επιλέξει με τη συσκευή κατάδειξης (συνήθως ποντίκι) σε άλλη ιστοσελίδα, είτε στον ίδιο ιστότοπο είτε σε άλλο, και επιτρέπει έτσι την εύκολη και γρήγορη πλοήγηση στο διαδίκτυο χωρίς την ανάγκη πληκτρολόγησης από τον χρήστη της ηλεκτρονικής διεύθυνσης στην οποία παραπέμπει. Από τεχνικής απόψεως οι σύνδεσμοι διακρίνονται σε διάφορες επιμέρους κατηγορίες. Ο επιφανειακός σύνδεσμος (surface link) μεταφέρει τον χρήστη στην αρχική σελίδα (home page) ενός άλλου ιστοτόπου. Ο βαθύς σύνδεσμος (deep link) μεταφέρει το χρήστη όχι στην αρχική αλλά σε μια εσωτερική βαθύτερη σελίδα ενός ιστοτόπου. Ο αυτόματος ή δυναμικός σύνδεσμος (automatic ή inline/embedded link) ενεργοποιείται αυτόματα κατά την εκτέλεση του κώδικα της ιστοσελίδας από τον φυλλομετρητή, χωρίς την επέμβαση του χρήστη. Δημιουργεί, δε, σε αυτόν την εντύπωση ότι η πληροφορία που βλέπει αποτελεί περιεχόμενο της ιστοσελίδας που αντικρίζει, ενώ στην πραγματικότητα πρόκειται για περιεχόμενο άλλης ιστοσελίδας (κατ' ουσίαν δεν παραπέμπει τον χρήστη σε άλλη ιστοσελίδα, αλλά αντιθέτως αντιγράφει ή ενσωματώνει ή ενσωματώνει το περιεχόμενό της). Χρησιμοποιείται, επίσης, η τεχνική της πλαισίωσης (framing), με την οποία διασπάται η ενότητα της οπτικής εντύπωσης και δημιουργείται στην ιστοσελίδα που βλέπει ο χρήστης ένα πλαίσιο, μέσα στο οποίο προβάλλεται το περιεχόμενο μιας άλλης ιστοσελίδας, της οποίας όμως η ηλεκτρονική διεύθυνση δεν εμφανίζεται στον φυλλομετρητή (από τη θεωρία η τεχνική αυτή ονομάστηκε και σύνδεσμος πλαίσιο)». Σχετικά βλ. επίσης: Γιαννόπουλος, Γ., 2013. *Η ευθύνη των παρόχων υπηρεσιών στο Internet*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, σσ. 14-15.

EU:C:2017:300), η παροχή επιγραμμικής πλατφόρμας peer-to-peer που καθιστά δυνατή την ανταλλαγή προστατευόμενων αρχείων χωρίς άδεια των δικαιούχων (*Brein v Ziggo* C-610/15 EU:C:2017:456), η ενσωμάτωση σε ιστοσελίδα τρίτου, μέσω της τεχνικής του framing, έργων τα οποία προστατεύονται με δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας και έχουν τεθεί στη διάθεση του κοινού σε άλλον ελεύθερα προσβάσιμο ιστότοπο με τη συγκατάθεση του κατόχου του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας, όταν με την ενσωμάτωση αυτή παρακάμπτονται τα μέτρα προστασίας κατά του framing τα οποία έλαβε ή απαίτησε να ληφθούν ο κάτοχος του δικαιώματος (*VG Bild Kunst* C-392/19 EU:C:2021:181).³⁹

Για να υπάρχει «παρουσίαση στο κοινό» θα πρέπει να εντοπίζεται μία «πράξη παρουσίασης», η οποία απευθύνεται σε ένα «κοινό», στοιχεία τα οποία πρέπει να συντρέχουν σωρευτικά και των οποίων η συνδρομή εξετάζεται κατά περίπτωση –in concreto.⁴⁰ Αν, μάλιστα, η πράξη παρουσίασης αφορά δευτερεύουσα πράξη παρουσίασης, δηλ. αναμετάδοση ενός έργου, και όχι αρχική πράξη παρουσίασης, δηλ. μετάδοση ενός έργου, τότε θα πρέπει αυτή η δευτερεύουσα πράξη παρουσίασης να γίνεται σε «νέο κοινό», ή αλλιώς με «διαφορετικά τεχνικά μέσα» από την αρχική πράξη παρουσίασης, προκειμένου να θεωρηθεί ότι το δεύτερο στοιχείο, ήτοι αυτό περί της ύπαρξης «κοινού» πράγματι πληρούται.⁴¹ Ωστόσο, το Δικαστήριο δεν περιορίζεται στην εξέταση αυτών των δύο κριτηρίων. Αντιθέτως για να εκτιμηθεί αν ένας χρήστης προβαίνει σε «παρουσίαση στο κοινό» λαμβάνονται υπόψη και πλείονα συμπληρωματικά, μη αυτοτελή, αλληλοεξαρτώμενα κριτήρια, τα οποία εφαρμόζονται μεμονωμένα και σε συσχετισμό μεταξύ τους, δεδομένου ότι η βαρύτητά τους ενδέχεται να ποικίλλει ανάλογα με την περίπτωση.⁴² Αναπτύσσοντας μια σειρά από κριτήρια και προϋποθέσεις ερμηνείας του άρθρου 3, το Δικαστήριο διευρύνει σημαντικά το πεδίο εφαρμογής της «παρουσίασης στο κοινό» και, κατά συνέπεια, της πρωτογενούς ευθύνης για προσβολή των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας.⁴³

Στο πλαίσιο εξέτασης του πρώτου στοιχείου, ήτοι της ύπαρξης «πράξης παρουσίασης» διερευνώνται τα επιμέρους κριτήρια του «καθοριστικού ρόλου» και της «ηθελημένης παρέμβασης».⁴⁴ Στην υπόθεση *YouTube/Cyando*, το Δικαστήριο έκρινε ότι ο ρόλος του παρόχου νοείται ως καθοριστικός,

---

³⁹ Quintais, J.-P., 2018, *ibid*, p. 4 · Quintais, J.-P., Mezei, P., Harkai, I., Vieira Magalhães, J., Katzenbach, C., Schwemer, S.-F. and Riis, T., 2022, *ibid*, p. 75.

⁴⁰ ΔΕΕ, Απόφαση της 22ας Ιουνίου 2021, συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-682/18 και C-683/18, *Frank Peterson κατά Google LLC, YouTube Inc., YouTube LLC, Google Germany GmbH* (C-682/18), και *Elsevier Inc. κατά Cyando AG* (C-683/18), EU:C:2021:503, σκ. 66 (στο εξής: Απόφαση *YouTube/Cyando*).

⁴¹ Koo, J., 2019, *ibid*, p. 51

⁴² Καλλινίκου, Δ., 2021, *ό.π.*, σ. 673.

⁴³ Quintais, J.-P., Mezei, P., Harkai, I., Vieira Magalhães, J., Katzenbach, C., Schwemer, S.- F. and Riis, T., 2022, *ibid*, p. 76.

⁴⁴ Quintais, J.-P., 2018, *ibid*, p. 6.

υπό την έννοια ότι η διαμεσολάβησή του είναι αυτή που επιτρέπει στους χρήστες να αναφορτώνουν περιεχόμενο, είτε νόμιμο είτε παράνομο.⁴⁵ Στην ίδια υπόθεση, το Δικαστήριο ανέπτυξε ένα τεστ πολλαπλών παραγόντων, προκειμένου να εκτιμήσει την «ηθελημένη παρέμβαση» που ενδέχεται να οδηγήσει σε κατάφαση περί πρωτογενούς ευθύνης ενός επιγραμμικού παρόχου.⁴⁶ Ειδικότερα, το Δικαστήριο κατέληξε ότι: «ο διαχειριστής πλατφόρμας διαμοιρασμού βίντεο (YouTube) ή πλατφόρμας φιλοξενίας και ανταλλαγής αρχείων (Uploaded), στην οποία οι χρήστες μπορούν να θέτουν παρανόμως στη διάθεση του κοινού προστατευόμενο περιεχόμενο, δεν τελεί πράξη «παρουσίασης στο κοινό» του εν λόγω περιεχομένου, κατά την έννοια της διάταξης αυτής, εκτός εάν συμβάλλει, κατά τρόπο που δεν περιορίζεται απλώς στη διάθεση της πλατφόρμας, στην παροχή στο κοινό πρόσβασης σε προστατευόμενο περιεχόμενο η οποία συνεπάγεται προσβολή του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας».⁴⁷ Ενδεικτικά, «ο διαχειριστής τελεί πράξη παρουσίασης στο κοινό, όταν δεν καθιστά ταχέως μη διαθέσιμο το προστατευόμενο περιεχόμενο που έχει αναφορτωθεί στην πλατφόρμα του, ή όταν δεν λαμβάνει τα κατάλληλα τεχνικά μέτρα, τα οποία θα λαμβάνονταν από έναν συνετό επιχειρηματία, ή ακόμη όταν λαμβάνει μέρος στην επιλογή του προστατευόμενου περιεχομένου που παρουσιάζεται παρανόμως στο κοινό, όταν παρέχει στην πλατφόρμα του εργαλεία τα οποία επιτρέπουν την παράνομη ανταλλαγή του εν λόγω περιεχομένου ή όταν ενθαρρύνει ηθελημένα την ανταλλαγή αυτή, σχετική, δε, ένδειξη μπορεί να αποτελεί το γεγονός ότι ο διαχειριστής έχει υιοθετήσει ένα οικονομικό μοντέλο που παροτρύνει τους χρήστες να παρουσιάζουν παρανόμως στο κοινό προστατευόμενο περιεχόμενο».⁴⁸

Ο προσδιορισμός της έννοιας του κοινού επαφίεται στην εθνική νομοθεσία και τη νομολογία, διότι, μέχρι σήμερα, δεν έχει ανευρεθεί ένας καθολικά αποδεκτός ορισμός του «κοινού» σε διεθνές επίπεδο.⁴⁹ Η έννοια του «κοινού» αφορά έναν απροσδιόριστο αριθμό δυνητικών αποδεκτών και προϋποθέτει έναν αρκετά μεγάλο αριθμό προσώπων⁵⁰ περιλαμβάνοντας, λόγου χάρη, τους πελάτες ενός ξενοδοχείου, μίας παμπ ή ενός μπαρ.⁵¹ Επισημαίνεται ότι, κατά την πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, για να συντρέχει περίπτωση «παρουσίασης στο κοινό», πρέπει ένα προστατευόμενο έργο να παρουσιάζεται με «ειδικό τεχνικό τρόπο», διαφορετικό από όσους έχουν χρησιμοποιηθεί

---

⁴⁵ Απόφαση *YouTube/Cyando*, σκ. 77.

⁴⁶ Quintais, J.-P., & Angelopoulos, C., 2022, *ibid*, p. 12.

⁴⁷ Απόφαση *YouTube/Cyando*, διατακτικό απόφασης, σημείο 1.

⁴⁸ σκ. 102, Απόφαση *YouTube/Cyando*.

⁴⁹ Καλλινίκου, Δ., 2021, *ό.π.*, σ. 660.

⁵⁰ Βλ. ΔΕΕ, Απόφαση της 28ης Οκτωβρίου 2020, *BY v CX*, C-637/19, EU:C:2020:863, σκ. 26 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία.

⁵¹ Frosio, G., 2020. It's All Linked: How Communication to the Public Affects Internet Architecture. *Computer Law & Security Review*, 37, p. 14. Available at: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3553301 [Accessed 16.06.2023].

μέχρι πρότινος ή, άλλως, σε «νέο κοινό»,⁵² δηλαδή κοινό το οποίο δεν είχε ήδη ληφθεί υπόψη από τον δικαιούχο όταν επέτρεψε την αρχική παρουσίαση του έργου του στο κοινό.⁵³

Η γνώση των συνεπειών της συμπεριφοράς, καθώς και ο σκοπός του κέρδους, είναι κριτήρια τα οποία συνεκτιμώνται για την υπαγωγή έκαστης περίπτωσης στην έννοια της παρουσίασης στο κοινό (*GS Media*, C-160/15, EU:C:2016:644, σκ. 51, *Stichting Brein*, C-527/15, EU:C:2017:300, σκ. 41). Ειδικότερα, ο κερδοσκοπικός σκοπός αξιολογείται από το Δικαστήριο σε ορισμένες περιπτώσεις, με την κατάφαση περί της ύπαρξής του να γεννά μαχητό τεκμήριο γνώσης των συνεπειών της συμπεριφοράς.⁵⁴

Το Δικαστήριο, εντάσσοντας σταδιακά πλείονα επιμέρους κριτήρια, τα οποία αξιολογούνται *in concreto* άλλοτε σε μεγαλύτερο και άλλοτε σε μικρότερο βαθμό για την κατάφαση περί ύπαρξης «παρουσίασης στο κοινό», φαίνεται να απομακρύνεται από μια αυστηρή θεώρηση των ορίων πρωτογενούς και δευτερογενούς ευθύνης, διευρύνοντας ουσιαστικά τα όρια της πρώτης.⁵⁵

Στο πλαίσιο της υπόθεσης *YouTube/Cyando*, διευκρινίστηκε ότι το νομικό πλαίσιο που θεσπίζει το άρθρο 3 της οδηγίας 2001/29 διαφέρει και δεν πρέπει να συγχέεται με εκείνο που εισάγει για τους παρόχους επιγραμμικών υπηρεσιών διαμοιρασμού περιεχομένου το άρθρο 17 της οδηγίας 2019/790. Η διευκρίνιση αυτή είναι ευπρόσδεκτη εάν λάβει κανείς υπόψη την εσφαλμένη διατύπωση για την οποία έχει επικριθεί⁵⁶ η αιτιολογική σκέψη 64⁵⁷ της οδηγίας 2019/790 και η οποία είχε δημιουργήσει διαφωνίες ως προς τη φύση του άρθρου 17, της οδηγίας 2019/790.⁵⁸

---

⁵² Η έννοια «νέο κοινό» έχει αποτελέσει αντικείμενο αρνητικής κριτικής με κύριο επιχείρημα ότι αντίκειται στις διεθνείς συμβάσεις. Βλ.: Καλλινίκου, Δ., 2021, *ό.π.*, σ. 684, υποσ. 126 και σ. 670 · Rosati, E., 2020. When Does a Communication to the Public Under EU Copyright Law Need to Be to a ‘New Public’? *European Law Review*, 45(6), p. 2. Available at: <https://ssrn.com/abstract=3640493> [Accessed 16.06.2023] · Association Littéraire et Artistique Internationale (ALAI), Opinion proposed to the Executive Committee and adopted at its meeting, 17 September 2014 on the criterion “New Public”, developed by the Court of Justice of the European Union (CJEU), put in the context of making available and communication to the public, 17.9.2014, p. 4. Available at: <http://www.alai.org/en/assets/files/resolutions/2014-opinion-new-public.pdf> [Accessed 16.06.2023].

⁵³ Απόφαση *YouTube/Cyando*, σκ. 70· ΔΕΕ, Απόφαση της 7ης Μαρτίου 2013, *ITV Broadcasting Ltd κ.λπ. κατά TVCatchup Ltd*, C-607/11, EU:C:2013:147, σκέψεις 26 και 39.

⁵⁴ Quintais, J.-P., 2018, *ibid*, pp. 15 et seq.

⁵⁵ Quintais, J.-P., Mezei, P., Harkai, I., Vieira Magalhães, J., Katzenbach, C., Schwemer, S.-F. and Riis, T., 2022, *ibid*, pp. 77-78.. See also: Quintais, J.-P., 2018, *ibid*, p. 13.

⁵⁶ Όπως αναφέρουν οι Angelopoulos και Quintais (2019): «Η αιτιολογική σκέψη 64 αναφέρει – εσφαλμένα – ότι η διάταξη του ά. 17, παρ. 1 αποτελεί διευκρίνιση του ισχύοντος νόμου». Βλ.: Angelopoulos, C., & Quintais, J.-P., 2019. Fixing Copyright Reform: A Better Solution to Online Infringement, *Journal of Intellectual Property, Information Technology and Electronic Commerce Law*, 10(2), p. 148, n. 6. Available at: <https://www.jipitec.eu/issues/jipitec-10-2-2019/4913> [Accessed 16.06.2023]. Σημειώνεται, παράλληλα, ότι οι αιτιολογικές σκέψεις στερούνται νομικής δεσμευτικότητας. Βλ. επίσης: σκέψεις 249-252 του Γενικού Εισαγγελέα στην υπόθεση *YouTube/Cyando*.

⁵⁷ Η οποία ορίζει, μεταξύ άλλων, ότι: «Είναι σκόπιμο να **διευκρινιστεί** στην παρούσα οδηγία ότι οι πάροχοι επιγραμμικών υπηρεσιών ανταλλαγής περιεχομένου εκτελούν μια πράξη παρουσίασης στο κοινό ή διάθεσης στο κοινό όταν παρέχουν πρόσβαση στο κοινό σε έργα που προστατεύονται από δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας ή άλλ[α] αντικείμενα προστασίας που αναφορτώνονται από τους χρήστες τους. [...]».

⁵⁸ Quintais, J.-P., & Angelopoulos, C., 2022, *ibid*, p. 12.

1.2. Απαλλαγή υπό όρους των παρόχων υπηρεσιών φιλοξενίας κατά το άρθρο 14 της Οδηγίας 2000/31/EK

Η οδηγία 2000/31,⁵⁹ η οποία συμπληρώνει το σύνολο των οδηγιών και κανονισμών που συνθέτουν το «ενωσιακό κεκτημένο» στον τομέα της πνευματικής ιδιοκτησίας, εφαρμόζεται «οριζόντια», δηλαδή όχι κατ' αποκλειστικότητα στον κλάδο της πνευματικής ιδιοκτησίας, αλλά «σε όλους τους τομείς δικαίου που διέπουν την παροχή υπηρεσιών της κοινωνίας της πληροφορίας».^{60 61}

Η οδηγία για το ηλεκτρονικό εμπόριο προβλέπει έναν «ασφαλή λιμένα», δηλαδή την απαλλαγή υπό όρους για τις δραστηριότητες της «απλής μετάδοσης» (άρθρο 12), της «αποθήκευσης σε κρυφή μνήμη (caching)» (άρθρο 13) και της «φιλοξενίας» (άρθρο 14). Εισάγοντας ένα καθεστώς απαλλαγής υπό όρους από κάθε είδους ευθύνη (διοικητική, αστική και ποινική),⁶² ο ενωσιακός νομοθέτης υιοθετεί μια προσέγγιση διαδικτυακής ουδετερότητας και ενθαρρύνει την ιδέα της αυτορρύθμισης των ψηφιακών πλατφορμών,⁶³ με σκοπό την τόνωση της τεχνολογικής προόδου και καινοτομίας και την παροχή θετικών κινήτρων για περαιτέρω ανάπτυξη.⁶⁴

Τα άρθρα 12 έως 14 αντλούν έμπνευση από πανομοιότυπες διατάξεις της Communications Decency Act του 1996 και του μεταγενέστερου νόμου Digital Millennium Copyright Act του 1998. Το άρθρο

---

⁵⁹ Οδηγία 2000/31/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 8ης Ιουνίου 2000, για ορισμένες νομικές πτυχές των υπηρεσιών της κοινωνίας της πληροφορίας, ιδίως του ηλεκτρονικού εμπορίου, στην εσωτερική αγορά («οδηγία για το ηλεκτρονικό εμπόριο») (EE L 178 της 17.7.2000) (στο εξής: οδηγία 2000/31 ή οδηγία για το ηλεκτρονικό εμπόριο).

⁶⁰ αιτ. σκ. 16, οδηγία 2001/29 · Έκθεση της Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο και την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή - Πρώτη έκθεση σχετικά με την εφαρμογή της οδηγίας 2000/31/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 8ης Ιουνίου 2000 για ορισμένες νομικές πτυχές των υπηρεσιών της κοινωνίας της πληροφορίας, ιδίως του ηλεκτρονικού εμπορίου, στην εσωτερική αγορά (Οδηγία για το ηλεκτρονικό εμπόριο). COM (2003) 0702 τελικό, σσ. 4 και 7. Διαθέσιμο σε: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/el/TXT/?uri=CELEX%3A52003DC0702> · Προτάσεις Γενικού Εισαγγελέα στην υπόθεση *Youtube/Cyando*, σκ. 138, υποσ. 128 · Προτάσεις Γενικού Εισαγγελέα στην υπόθεση C-401/19, υποσ. 22.

⁶¹ Ως υπηρεσία της κοινωνίας της πληροφορίας χαρακτηρίζεται «κάθε υπηρεσία που συνήθως παρέχεται έναντι αμοιβής, με ηλεκτρονικά μέσα εξ αποστάσεως και κατόπιν συγκεκριμένης παραγγελίας ενός αποδέκτη υπηρεσιών». Βλ. αιτ. σκ. 18 και ά. 2, περ. α', οδηγία 2000/31 · ά. 1, παρ. 1, στ. β', της οδηγίας (ΕΕ) 2015/1535 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 9ης Σεπτεμβρίου 2015, για την καθιέρωση μιας διαδικασίας πληροφόρησης στον τομέα των τεχνικών προδιαγραφών και των κανόνων σχετικά με τις υπηρεσίες της κοινωνίας των πληροφοριών (κωδικοποίηση), EE L 241 της 17.9.2015, σσ 1-15 · Ορυς, Τ.-Η., 2022. The Prohibition of General Monitoring Obligation for Video-Sharing Platforms under Article 15 of the E-Commerce Directive in light of Recent Developments: Is it still necessary to maintain it? *JIPITEC*, 13(3), p.178, n. 12. Available at: <https://www.jipitec.eu/issues/jipitec-13-3-2022/5555> [Accessed 16.06.2023].

⁶² Schwemer, S.-F., 2022. Digital Services Act: A Reform of the e-Commerce Directive and Much More. Forthcoming in: Andrej Savin (ed.), *Research Handbook on EU Internet Law* (2022), p. 6. Available at: <https://ssrn.com/abstract=4213014> [Accessed 16.06.2023].

⁶³ Ιγγλεζάκης, Ι., 2022. *Το Δίκαιο της Ψηφιακής Οικονομίας*. Αθήνα-Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Σάκκουλα, σ. 97 και σσ. 110 επ.

⁶⁴ Kuczerawy, A., 2015. Intermediary liability & freedom of expression: Recent developments in the EU notice & action initiative. *Computer Law & Security Review*, 31(1), p. 47 · Bloch-Wehba, H., 2019. Global Platform Governance: Private Power in the Shadow of the State. *SMU Law Review*, 72, 2019, Texas A&M University School of Law Legal Studies Research Paper No. 20-18, p. 34. Available at: <https://ssrn.com/abstract=3247372> [Accessed 16.06.2023].

230 της Communications Decency Act του 1996⁶⁵ θέσπισε «ασυλία» των πλατφορμών από κάθε ευθύνη για περιεχόμενο το οποίο αναφορτώνεται στους διακομιστές τους από τρίτους.⁶⁶ Περαιτέρω, το άρθρο 512 του μεταγενέστερου νόμου Digital Millennium Copyright Act (νόμος περί του ψηφιακού δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας στην ψηφιακή χιλιετία) εισήγαγε ξεχωριστή ρύθμιση για τις παραβιάσεις ειδικά των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας θεσπίζοντας ένα καθεστώς «ασφαλούς λιμένα (safe harbor)» για τους φορείς παροχής υπηρεσιών της κοινωνίας της πληροφορίας.⁶⁷

Η κρίσιμη ρύθμιση, που σχετίζεται με το υπό εξέταση ζήτημα της ευθύνης για αναφόρτωση περιεχομένου προστατευόμενου από δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας και συγγενικά δικαιώματα, είναι η διάταξη του άρθρου 14.⁶⁸ Το επίμαχο άρθρο προβλέπει έναν «ασφαλή λιμένα (safe harbor)», την απαλλαγή, δηλαδή, υπό όρους των φορέων παροχής υπηρεσιών της κοινωνίας της πληροφορίας από την ευθύνη τους, για τη δραστηριότητα της φιλοξενίας, ήτοι της «αποθήκευσης πληροφοριών παρεχόμενων από έναν αποδέκτη υπηρεσίας».⁶⁹ Η επίμαχη διάταξη ενσωματώθηκε στην ελληνική έννομη τάξη με το άρθρο 13 του Προεδρικού Διατάγματος 131/2003.⁷⁰ Μάλιστα, με βάση τα όσα ειπώθηκαν ακριβώς παραπάνω, η «ασυλία» των παρόχων αποτελεί οριζόντια ρύθμιση, υπό την έννοια ότι τυγχάνει εφαρμογής σε διάφορους τομείς του δικαίου, συμπεριλαμβανομένης της πνευματικής ιδιοκτησίας.⁷¹ Αυτό το καθεστώς συμπληρώνεται από το άρθρο 15, που θεσπίζει την απαγόρευση

---

⁶⁵ United States Code (Κώδικας Ηνωμένων Πολιτειών), Τίτλος 47, Κεφάλαιο 5, Άρθρο 230, (c) (1), Communications Decency Act (CDA): «No provider or user of an interactive computer service shall be treated as the publisher or speaker of any information provided by another information content provider». Διαθέσιμο σε: <https://www.law.cornell.edu/uscode/text/47/230> [Πρόσβαση 16.06.2023].

⁶⁶ Kuczerawy, A., 2015. Intermediary liability & freedom of expression: Recent developments in the EU notice & action initiative. *Computer Law & Security Review*, 31(1), p. 47 · Ιγγλεζάκης, Ι., 2022, *ό.π.*, σ. 98 · Κυμάκη, Ι., 2022. Το Oversight Board και συνταγματικές διαστάσεις της αυτορρύθμισης των μέσων κοινωνικής δικτύωσης. *e-ΠΟΛΙΤΕΙΑ Ηλεκτρονικό Περιοδικό Δημοσίου Δικαίου*, τεύχος 4, Οκτώβριος-Δεκέμβριος 2022, σ. 517, υποσ. 9. Διαθέσιμο σε: <https://www.epoliteia.gr/e-journal/2022/10/20/e-politeia-teyxos-4-oktwvrios-dekemvrios-2022> [Πρόσβαση 16.06.2023].

⁶⁷ United States Code (Κώδικας Ηνωμένων Πολιτειών), Τίτλος 17, Κεφάλαιο 5, Άρθρο 512, Digital Millennium Copyright Act (DMCA). Διαθέσιμο σε: <https://www.law.cornell.edu/uscode/text/17/512> [Πρόσβαση 16.06.2023] · σκ. 132, υποσ. 125, Προτάσεις Γενικού Εισαγγελέα στην υπόθεση *YouTube/Cyando*.

⁶⁸ Το άρθρο 14, παράγραφος 1, της οδηγίας 2000/31 έχει ως εξής: «Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι σε περίπτωση παροχής μιας υπηρεσίας της κοινωνίας της πληροφορίας η οποία συνίσταται στην αποθήκευση πληροφοριών παρεχόμενων από έναν αποδέκτη υπηρεσίας, δεν υφίσταται ευθύνη του φορέα παροχής της υπηρεσίας για τις πληροφορίες που αποθηκεύονται μετά από αίτηση αποδέκτη της υπηρεσίας, υπό τον όρο ότι: α) ο φορέας παροχής της υπηρεσίας δεν γνωρίζει πραγματικά ότι πρόκειται για παράνομη δραστηριότητα ή πληροφορία και ότι, σε ό,τι αφορά αξιώσεις αποζημιώσεως, δεν γνωρίζει τα γεγονότα ή τις περιστάσεις από τις οποίες προκύπτει η παράνομη δραστηριότητα ή πληροφορία, ή β) ο φορέας παροχής της υπηρεσίας, μόλις αντιληφθεί τα προαναφερθέντα, αποσύρει ταχέως τις πληροφορίες ή καθιστά την πρόσβαση σε αυτές αδύνατη».

⁶⁹ σκ. 133, Προτάσεις Γενικού Εισαγγελέα στην υπόθεση *YouTube/Cyando*. Βλ. επίσης: Angelopoulos, C., & Quintais, J.-P., 2019, *ibid*, 10, p. 152, para. 18.

⁷⁰ Παραμυθιώτης, Γ., 2020, *ό.π.*, σ. 63.

⁷¹ Angelopoulos, C., 2019. Harmonising Intermediary Copyright Liability in the EU: A Summary, in: Giancarlo Frosio (ed.), *The Oxford Handbook of Online Intermediary Liability*. Oxford: Oxford University Press, 2020, p. 2. Available at: <https://ssrn.com/abstract=3685863> [Accessed 16.06.2023].

επιβολής γενικής υποχρέωσης παρακολούθησης από τα κράτη μέλη στους ενδιάμεσους παρόχους υπηρεσιών. Πάντως, οι μεσάζοντες ενδέχεται να υποχρεωθούν να λάβουν μέτρα κατά της παραβίασης πνευματικών δικαιωμάτων, καθώς παραμένει δυνατή η υπαγωγή τους σε ασφαλιστικά μέτρα (λ.χ. σύμφωνα με τις διατάξεις της οδηγίας InfoSoc) και «καθήκοντα μέριμνας».⁷²

Το άρθρο 14 ερμηνεύεται υπό το φως της γραμματικής του διατύπωσης, του γενικότερου πλαισίου στο οποίο εντάσσεται και των σκοπών της ρύθμισης της οποίας αποτελεί μέρος –εν προκειμένω της οδηγίας 2000/31.⁷³ Μεταξύ άλλων, το Δικαστήριο έχει εξετάσει την εφαρμογή του άρθρου 14 για τη μηχανή αναζήτησης Google αναφορικά με την παροχή υπηρεσίας διαφήμισης με χρήση λέξεων-κλειδιών (keyword advertising),⁷⁴ την επιγραμμική αγορά eBay,⁷⁵ την πλατφόρμα κοινωνικής δικτύωσης Netlog⁷⁶ και την πλατφόρμα διαμοιρασμού βίντεο YouTube.^{77,78}

Στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 14 εμπίπτει ο «μεσάζων»⁷⁹ παροχής υπηρεσιών», δηλαδή ο πάροχος εκείνος, ο οποίος δεν διαδραματίζει «ενεργό ρόλο» ικανό να του παράσχει γνώση ή έλεγχο του περιεχομένου που αναρτάται στην πλατφόρμα του.⁸⁰ Συγκεκριμένα, οι δραστηριότητες του εν λόγω παρόχου έχουν «χαρακτήρα τεχνικό, αυτόματο και παθητικό».⁸¹ Για παράδειγμα, στην υπόθεση *Google France/Louis Vuitton*, αυτό σήμαινε ότι μια πλατφόρμα θα έπρεπε να διαδραματίζει έναν «ουδέτερο» ρόλο όσον αφορά τα στοιχεία που αποθηκεύει για να εμπίπτει στον ασφαλή λιμένα απαλλαγής.⁸² Αντιθέτως, ο πάροχος, ο οποίος διαδραματίζει «ενεργό ρόλο που να του δίνει γνώση ή έλεγχο των αποθηκευμένων στοιχείων», δεν εμπίπτει στο πεδίο της προστασίας του ασφαλούς λιμένα.⁸³ Στην υπόθεση *L'Oréal/eBay*, το Δικαστήριο διευκρίνισε ότι η επιγραμμική αγορά –και εν

⁷² ά. 13, παρ. 2, ά. 14, παρ. 3, ά. 18 και αιτιολογικές σκέψεις 47, 48, οδηγία 2000/31.

⁷³ Απόφαση *YouTube/Cyando*, σκ. 105.

⁷⁴ ΔΕΕ, Απόφαση της 23ης Μαρτίου 2010, *Google France SARL και Google Inc. κατά Louis Vuitton Malletier SA* (C-236/08), *Google France SARL κατά Viaticum SA και Luteciel SARL* (C-237/08), και *Google France SARL κατά Centre national de recherche en relations humaines (CNRRH) SARL και λοιπών* (C-238/08), EU:C:2010:159. (στο εξής: Απόφαση *Google France*)

⁷⁵ ΔΕΕ, Απόφαση της 12ης Ιουλίου 2011, *L'Oréal κ.λπ. κατά eBay International AG και λοιπών*, C-324/09, EU:C:2011:474. (στο εξής: Απόφαση *L'Oréal/eBay*)

⁷⁶ ΔΕΕ, Απόφαση της 16ης Φεβρουαρίου 2012, *Belgische Vereniging van Auteurs, Componisten en Uitgevers CVBA (SABAM) v Netlog NV*, C-360/10, EU:C:2012:85.

⁷⁷ ΔΕΕ, Απόφαση της 22ας Ιουνίου 2021, συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-682/18 και C-683/18, *Frank Peterson κατά Google LLC, YouTube Inc., YouTube LLC, Google Germany GmbH* (C-682/18), και *Elsevier Inc. κατά Cyando AG* (C-683/18), EU:C:2021:503.

⁷⁸ Quintais, J.-P., Mezei, P., Harkai, I., Vieira Magalhães, J., Katzenbach, C., Schwemer, S.-F., and Riis, T., 2022, *ibid*, p. 79.

⁷⁹ Βλ. επίσης: Γιαννόπουλος, Γ., 2013, *ό.π.*, σ. 5. Με βάση την απόδοση του όρου στην αγγλική, γαλλική και γερμανική γλώσσα (intermediary, intermédiaire και Vermittler αντίστοιχα), ως ακριβέστερη προκρίνεται η χρήση του όρου «ενδιάμεσος» ή «διαμεσολαβητής» αντί του «άκομψου όρου» μεσάζων.

⁸⁰ Απόφαση *YouTube/Cyando*, σκ. 105.

⁸¹ αιτ. σκ. 42, οδηγία 2000/31.

⁸² Απόφαση *Google France*, σκ. 114.

⁸³ Απόφαση *Google France*, σκ. 120.

προκειμένω το eBay– η οποία «βελτιστοποιεί την παρουσίαση των προσφορών προς πώληση ή την προώθησή τους», θα πρέπει να θεωρηθεί ότι διαδραματίζει ενεργό ρόλο.⁸⁴ Ωστόσο, το γεγονός και μόνο ότι το eBay «καθορίζει τους όρους της υπηρεσίας του, αμείβεται για αυτήν την υπηρεσία και παρέχει γενικές πληροφορίες στους πελάτες του» δεν σημαίνει ότι διαδραματίζει ενεργό ρόλο.⁸⁵ Αντίθετα, στην υπόθεση *Google France/Louis Vuitton*, ο ρόλος που διαδραμάτισε ο πάροχος υπηρεσιών στη σύνταξη ενός «διαφημιστικού μηνύματος που συνοδεύει έναν διαφημιστικό σύνδεσμο ή στη δημιουργία ή την επιλογή λέξεων-κλειδιών» θεωρήθηκε σημαντικός για τον καθορισμό του αν ο πάροχος διαδραματίζει ενεργό ή ουδέτερο ρόλο.⁸⁶

Ο πάροχος απαλλάσσεται δυνάμει του άρθρου 14 παράγραφος 1 της οδηγίας 2000/31 είτε διότι δεν διαθέτει γνώση του παρανόμως αναφορτωμένου περιεχομένου είτε διότι, από τη στιγμή που λάβει γνώση περί της ύπαρξης παράνομης πληροφορίας και του σημείου στο οποίο βρίσκεται, κατά κανόνα μέσω ειδοποίησης,⁸⁷ η οποία αποστέλλεται από τρίτο, σπεύδει να αποσύρει το παράνομο περιεχόμενο ή να απενεργοποιήσει την πρόσβαση σε αυτό, σύμφωνα με ένα σύστημα «ειδοποίησης και απόσυρσης» («notice and take down system»).⁸⁸

Κρίσιμο στοιχείο, το οποίο καθιστά τον πάροχο κατ'εξαίρεση υπόλογο για το περιεχόμενο που αναρτούν παρανόμως οι χρήστες, αποτελεί η «πραγματική γνώση» της παρανομίας των πράξεων των χρηστών που αφορούν προστατευόμενο περιεχόμενο που αναφορτώνεται.⁸⁹ Η αφηρημένη γνώση του παρόχου περί παράνομης διάθεσης στην πλατφόρμα προστατευόμενου περιεχομένου δεν αρκεί για να θεμελιώσει ευθύνη του.⁹⁰ Αντιθέτως, απαιτείται γνώση «συγκεκριμένων παράνομων δραστηριοτήτων ή πληροφοριών», ο παράνομος χαρακτήρας των οποίων συνάγεται είτε από το γεγονός ότι ο πάροχος πράγματι γνωρίζει την ύπαρξή τους είτε από το πρόδηλο⁹¹ της παρανομίας τους.⁹²

Τέλος, το Δικαστήριο έχει αποφανθεί ότι οι πλατφόρμες για τις οποίες αναγνωρίζεται πρωτογενής ευθύνη λόγω προσβολής δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας δυνάμει του άρθρου 3 παράγραφος

---

⁸⁴ Απόφαση *L'Oréal/eBay*, σκ. 116.

⁸⁵ Απόφαση *L'Oréal/eBay*, σκ. 115.

⁸⁶ Απόφαση *Google France*, σκ. 118.

⁸⁷ Riis, T., & Schwemer, S.-F., 2018, *ibid*, p. 10.

⁸⁸ Προτάσεις Γενικού Εισαγγελέα στην υπόθεση C-401/19, σκ. 48. Μάλιστα, σύμφωνα με τα όσα υποστηρίζει στις προτάσεις του επίτης υπόθεσης *YouTube & Cyando* ο Γενικός Εισαγγελέας, πρέπει να θεωρηθεί ότι η διάταξη του άρθρου 14, της οδηγίας 2000/31 περιλαμβάνει πρόβλεψη ενός συστήματος αποκλειστικά notice and take down και όχι και notice and stay down, για το οποίο γίνεται λόγος στο άρθρο 17 της οδηγίας 2019/970.

⁸⁹ σκ. 28, απόφαση Δικαστηρίου επί της υπόθεσης C-401/19. Βλ. επίσης: σκέψεις 117 και 118, Απόφαση *YouTube/Cyando*.

⁹⁰ Βλ. απόφαση *YouTube/Cyando*, σκ. 111. Ωστόσο, αντίθετα έχει αποφανθεί το Δικαστήριο στην υπόθεση *GS Media*, όπου αποφάνθηκε ότι ο κερδοσκοπικός σκοπός θεμελιώνει τεκμήριο γνώσης του παρόχου.

⁹¹ Που, δηλαδή, «αποδεικνύεται συγκεκριμένα ή εξακριβώνεται ευχερώς». Βλ. Απόφαση *YouTube/Cyando*, σκ. 113.

⁹² Riis, T., & Schwemer, S.-F., 2018, *ibid*, p. 10.

1 της οδηγίας 2001/29 αποκλείονται αυτόματα και δεν υπάγονται στο καθεστώς «ασφαλούς λιμένα» απαλλαγής των παρόχων που θεσπίζει η διάταξη του άρθρου 14 της οδηγίας 2000/31.⁹³ Αντίστοιχη πρόβλεψη συναντάμε και στην παράγραφο 3 του άρθρου 17 που εξαιρεί τους παρόχους οι οποίοι εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της επίμαχης διάταξης από τον ασφαλή λιμένα απαλλαγής του άρθρου 14 της οδηγίας για το ηλεκτρονικό εμπόριο.

1.3. Κάμψη «ασφαλούς λιμένα»: Δυνατότητα λήψης ασφαλιστικών μέτρων κατά το άρθρο 8 της Οδηγίας 2001/29/EK

Από το άρθρο 8 παράγραφος 3 της οδηγίας 2001/29⁹⁴ απορρέει υποχρέωση των κρατών μελών να μεριμνούν, ώστε οι δικαιούχοι να μπορούν να αιτούνται τη λήψη ασφαλιστικών μέτρων σε βάρος των διαμεσολαβητών στην πλατφόρμα των οποίων αναφορτώνεται περιεχόμενο που προσβάλλει δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας.⁹⁵ Η επίμαχη διάταξη θεσπίζει, κατ'ουσίαν, δευτερογενή ευθύνη για τους ενδιάμεσους παρόχους.⁹⁶ Δικαιολογητική βάση για την κατοχύρωση δυνατότητας λήψης ασφαλιστικών μέτρων σε βάρος των διαμεσολαβητών αποτέλεσε η μεγαλύτερη δυνατότητά τους στο να θέτουν τέρμα στις προσβολές.⁹⁷ Μάλιστα, από το άρθρο 14 παράγραφος 3 σε συνδυασμό με την αιτιολογική σκέψη 45 της οδηγίας 2000/31 προκύπτει ότι η δυνατότητα λήψης ασφαλιστικών μέτρων, αναγνωρίζεται για τους δικαιούχους ανεξαρτήτως του εάν ένας πάροχος υπάγεται ή όχι στο καθεστώς «ασυλίας» του άρθρου 14 παράγραφος 1 της οδηγίας 2000/31.⁹⁸

Το εθνικό δικαστήριο, στο πλαίσιο της απόφασής του περί λήψης ασφαλιστικών μέτρων, δύναται να απαιτήσει την παύση ή πρόληψη της προσβολής, διατάσσοντας –ενδεικτικά– τη διαγραφή των

---

⁹³ Απόφαση *YouTube/Cyando*, σκ. 107.

⁹⁴ Το ά. 8, παρ. 3, της οδηγίας 2001/29, ενσωματώθηκε στην ελληνική νομοθεσία με το ά. 64Α, του Ν. 2121/1993.

⁹⁵ Ανάλογη πρόβλεψη εντοπίζουμε στο ά. 11, τελ. εδ., της οδηγίας 2004/48/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004, σχετικά με την επιβολή των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας (EE L 157 της 30.4.2004, σ. 45 – διορθωτικό: EE L 195 της 2.6.2004, σ. 16), που ορίζει ότι: «Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε οι δικαιούχοι να δύνανται να στραφούν κατά ενδιάμεσους, οι υπηρεσίες του οποίου χρησιμοποιούνται από τρίτον για την προσβολή δικαιώματος διανοητικής ιδιοκτησίας, με την επιφύλαξη του άρθρου 8, παράγραφος 3, της οδηγίας 2001/29/EK». Από την αιτ. σκ. 23, σε συνδυασμό με τα άρθρα 2, παρ. 2 και 11, τελ. εδ., της οδηγίας 2004/48/EK, απορρέει ότι οι διατάξεις της εφαρμόζονται, υπό την επιφύλαξη των διατάξεων της οδηγίας 2001/29 και, ιδίως, του ά. 8 αυτής. Συνεπώς, θα πρέπει να γίνει δεκτό ότι, για τις περιπτώσεις προσβολής δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας, προκρίνεται η εφαρμογή του ά. 8, της οδηγίας 2001/29 και όχι της πανομοιότυπης διάταξης του ά. 11, της οδηγίας 2004/48/EK. Βλ.: Quintais, J.-P., Mezei, P., Harkai, I., Vieira Magalhães, J., Katzenbach, C., Schwemer, S.-F. and Riis, T., 2022, *ibid*, p. 78, n. 167 · ΔΕΕ, Προτάσεις του Γενικού Εισαγγελέα Maciej Szpunar της 8^{ης} Φεβρουαρίου 2017 στην υπόθεση C-610/15, *Stichting Brein κατά Ziggo BV και XS4ALLInternetBV*, EU:C:2017:99, σκ. 56.

⁹⁶ Γιαννόπουλος, Γ., 2018, *ό.π.*, σ. 122.

⁹⁷ αιτ. σκ. 59, β' εδ., οδηγία 2001/29.

⁹⁸ όπως προκύπτει από το ά. 14, παρ. 3, σε συνδυασμό με την αιτ. σκ. 45, της οδηγίας 2000/31. Βλ. και: Απόφαση *YouTube/Cyando*, σκ. 131, καθώς και: Angelopoulos, C., 2014. Are blocking injunctions against ISPs allowed in Europe? Copyright enforcement in the post-Telekabel EU legal landscape. *Journal of Intellectual Property Law & Practice*, 9(10), p. 813.

παράνομων πληροφοριών ή τον αποκλεισμό της πρόσβασης σε αυτές.⁹⁹ Επιπλέον, μολονότι από το άρθρο 15 της οδηγίας 2000/31 συνάγεται ότι στους παρόχους δεν επιβάλλεται καμία υποχρέωση παρακολούθησης του παράνομου περιεχομένου που υπάρχει στους διακομιστές τους, ωστόσο, στο πλαίσιο της απόφασης που διατάσσει ασφαλιστικά μέτρα, δεν αποκλείεται να τους επιβληθούν ορισμένες υποχρεώσεις παρακολούθησης.¹⁰⁰ Ειδικότερα, το άρθρο 15 της οδηγίας για το ηλεκτρονικό εμπόριο, που συμπληρώνεται από την αιτιολογική σκέψη 47, απαιτεί να γίνεται διάκριση της επιβολής «γενικής» υποχρέωσης ελέγχου από την υποχρέωση παρακολούθησης, η οποία αφορά «συγκεκριμένη» περίπτωση. Στην υπόθεση *L'Oréal/eBay*, το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι «η ενεργός επιτήρηση του συνόλου των δεδομένων των πελατών ενός [παρόχου υπηρεσιών] προκειμένου να προλαμβάνεται οποιαδήποτε μελλοντική προσβολή των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας» δεν συμμορφώνεται με την επιταγή της επίμαχης διάταξης.¹⁰¹ Στην ίδια λογική με την υπόθεση *L'Oréal/eBay*, το Δικαστήριο διαπίστωσε στις υπόθεσεις *Scarlet Extended* και *Netlog* ότι η χρήση συστημάτων φιλτραρίσματος ισοδυναμεί με «έλεγχο όλων σχεδόν των δεδομένων που αφορούν το σύνολο των χρηστών των υπηρεσιών του [παρόχου]» και απαγορεύεται βάσει του άρθρου 15.¹⁰² Επιπλέον, η χρήση εργαλείων φιλτραρίσματος θα διατάρασσε τη «δίκαιη ισορροπία» συμφερόντων ανάμεσα στους δικαιούχους, τους παρόχους και τους χρήστες, υπό την έννοια ότι θα περιόριζε την επιχειρηματική ελευθερία των παρόχων, που κατοχυρώνεται στο άρθρο 16 του Χάρτη, διότι οι τελευταίοι θα επιβαρύνονταν δυσανάλογα με τις δαπάνες για την εγκατάστασή τους, και, περαιτέρω, θα παραβίαζε το δικαίωμα προστασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και το δικαίωμα ελευθερίας έκφρασης και πληροφόρησης των χρηστών, όπως αυτά κατοχυρώνονται στα άρθρα 8 και 11 του Χάρτη αντίστοιχα.¹⁰³

Στη μεταγενέστερη υπόθεση *Eva Glawischnig-Piesczek*,¹⁰⁴ η οποία δεν αφορούσε πνευματικά δικαιώματα αλλά δυσφήμιση, το Δικαστήριο υιοθέτησε διαφορετική προσέγγιση: δέχθηκε, ιδίως, ότι ένας πάροχος υπηρεσιών φιλοξενίας μπορεί νομίμως να διαταχθεί να παρακολουθεί όλες ή τις περισσότερες από τις πληροφορίες που αναφορτώνουν οι χρήστες, στο πλαίσιο απόφασης

---

⁹⁹ Απόφαση YouTube/Cyando, σκ. 131.

¹⁰⁰ Βλ. ά. 14, παρ. 3, ά. 15 και αιτ. σκ. 47, οδηγία 2000/31 · Προτάσεις Γενικού Εισαγγελέα στην υπόθεση C-401/19, υποσ. 51.

¹⁰¹ Απόφαση *L'Oréal/eBay*, σκ. 139.

¹⁰² ΔΕΕ, Απόφαση της 16ης Φεβρουαρίου 2012, *Belgische Vereniging van Auteurs, Componisten en Uitgevers CVBA (SABAM) v Netlog NV*, C-360/10, EU:C:2012:85, σκ. 38 · ΔΕΕ, Απόφαση της 24ης Νοεμβρίου 2011, *Scarlet Extended SA v Société belge des auteurs, compositeurs et éditeurs SCRL (SABAM)*, C-70/10, EU:C:2011:771, σκ. 40.

¹⁰³ Geiger, C., & Jütte, B.-J., 2021. Platform liability under Article 17 of the Copyright in the Digital Single Market Directive, Automated Filtering and Fundamental Rights: An Impossible Match, *GRUR International*, 70(6), June 2021, p. 11. Available at: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3776267 [Accessed 16.06.2023].

¹⁰⁴ ΔΕΕ, Απόφαση της 3ης Οκτωβρίου 2019, *Eva Glawischnig-Piesczek κατά Facebook Ireland Limited*, C-18/18, EU:C:2019:821.

δικαστηρίου που κηρύσσει την παρανομία «συγκεκριμένου» περιεχομένου, όπως λ.χ. την παραβίαση ενός συγκεκριμένου έργου, το οποίο προστατεύεται με δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας. Η παρακολούθηση όλου του περιεχομένου στον ιστότοπο ενός διαμεσολαβητή είναι επιτρεπτή, εφόσον ο στόχος είναι να εντοπιστεί περιεχόμενο που είναι πανομοιότυπο ή ανάλογο¹⁰⁵ με «συγκεκριμένο» περιεχόμενο που είχε προηγουμένως κηρυχθεί παράνομο με απόφαση δικαστηρίου. Ωστόσο, δεν είναι σαφές εάν και σε ποιο βαθμό η συλλογιστική στην υπόθεση *Eva Glawischnig-Piesczek* εφαρμόζεται και για τη νομοθεσία περί πνευματικών δικαιωμάτων.¹⁰⁶ Η Favale (2021) υποστηρίζει ότι: «δεν είναι νομικά βιώσιμο να εφαρμοστούν οι ίδιοι κανόνες σε τόσο διαφορετικούς τομείς δικαίου [παραβίαση πνευματικών δικαιωμάτων έναντι ρητορικής μίσους/δυσφήμισης] λόγω της διαφορετικής φύσης των συνεπειών των παραβιάσεων αυτών των κανόνων».¹⁰⁷

Η μεταγενέστερη υπόθεση *YouTube/Cyando*, δεν αποσαφήνισε πλήρως το ζήτημα της ερμηνείας της απαγόρευσης γενικής υποχρέωσης ελέγχου. Στην ουσία, το Δικαστήριο επαναλαμβάνει την προγενέστερη της υπόθεσης *Glawischnig-Piesczek* νομολογία καταλήγοντας στο συμπέρασμα ότι: «μέτρα τα οποία θα επέβαλαν σε φορέα παροχής υπηρεσιών την υποχρέωση να θέσει σε λειτουργία, με αποκλειστικά δικές του δαπάνες, συστήματα φιλτραρίσματος που συνεπάγονται γενική και διαρκή παρακολούθηση, προκειμένου να αποτρέψει κάθε μελλοντική προσβολή δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας, θα αντέβαιναν στο άρθρο 15 παράγραφος 1 της οδηγίας για το ηλεκτρονικό εμπόριο».¹⁰⁸ Μολονότι το Δικαστήριο δεν φαίνεται να υιοθέτησε ξεκάθαρη θέση επί της προβληματικής, ωστόσο ο Γενικός Εισαγγελέας Saugmandsgaard Øe στις Προτάσεις του της 15ης Ιουλίου 2021 επί της μεταγενέστερης υπόθεσης C-401/19 υποστήριξε ότι η προσέγγιση του Δικαστηρίου σε σχέση με την έννοια της επιβολής γενικής υποχρέωσης ελέγχου έχει, πράγματι, αλλάξει μετά την υπόθεση *Glawischnig-Piesczek*, υπό την έννοια ότι το Δικαστήριο επικεντρωνόταν στην ποσότητα των πληροφοριών, ενώ πλέον εστιάζει στην ακρίβεια αυτού που αναζητείται για να αξιολογήσει το

---

¹⁰⁵ Ανάλογο υπό την έννοια ότι για την διαπίστωση δεν πρέπει να απαιτείται ο πάροχος να προβεί σε αυτοτελή εκτίμηση. Βλ.: ΔΕΕ, Απόφαση της 3ης Οκτωβρίου 2019, *Eva Glawischnig-Piesczek v Facebook Ireland Limited*, C-18/18, EU:C:2019:821 σκ. 53.

¹⁰⁶ Quintais, J.-P., Mezei, P., Harkai, I., Vieira Magalhães, J., Katzenbach, C., Schwemer, S.-F., and Riis, T., 2022, *ibid*, p. 81.

¹⁰⁷ «... it is not legally viable to implement the same norms on such different areas of law [infringement vs. defamation/hate speech] as the consequences of these norms' infringement are incomparable». Favale, M., 2021. Robots as the New Judges: Copyright, Hate Speech, and Platforms. Centre for Intellectual Property Policy and Management (CIPPM) / Jean Monnet Working Papers No. 04-2021, p. 1. Available at: https://microsites.bournemouth.ac.uk/cippm/files/2021/09/04-2021-MFavale_Robots-as-the-New-Judges.pdf [Accessed 16.06.2023].

¹⁰⁸ Angelopoulos, C., 2021. YouTube and Cyando, Injunctions against Intermediaries and General Monitoring Obligations: Any Movement? *Kluwer Copyright Blog*. Available at: <http://copyrightblog.kluweriplaw.com/2021/08/09/youtube-and-cyando-injunctions-against-intermediaries-and-general-monitoring-obligations-any-movement/> [Accessed 16.06.2023] · Απόφαση *YouTube/Cyando*, σκ. 135.

επιτρεπτό ή όχι της επιβολής μέτρων παρακολούθησης στους παρόχους.¹⁰⁹ Το άρθρο 17 της οδηγίας 2019/790 επιδιώκει να καταπολεμήσει την αβεβαιότητα που χαρακτηρίζει το ζήτημα της ερμηνείας της απαγόρευσης επιβολής υποχρέωσης γενικευμένου ελέγχου περιεχομένου, ενθαρρύνοντας, ιδίως, την υπό όρους λήψη προληπτικών μέτρων για τον περιορισμό της παραβίασης δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας.

Περαιτέρω, στην υπόθεση *YouTube/Cyando*, το Δικαστήριο έκρινε ότι όταν πρόκειται για παρόχους που απολαύουν «ασυλίας» δυνάμει του άρθρου 14 παράγραφος 1 της οδηγίας 2000/31 μολονότι δεν απαιτείται, ωστόσο τα κράτη μέλη μπορούν νομίμως να εξαρτούν το παραδεκτό της αίτησης του δικαιούχου για λήψη ασφαλιστικών μέτρων από μία «προγενέστερη διαδικασία». Αυτή η «προγενέστερη διαδικασία» μπορεί να συνίσταται –μεταξύ άλλων– στην υποχρέωση για προηγούμενη ενημέρωση του παρόχου από τον δικαιούχο, προκειμένου να δοθεί η ευκαιρία στον πρώτο να άρει την προσβολή και να λάβει μέτρα για την αποτροπή της στο μέλλον, δίχως ο δικαιούχος να χρειαστεί να καταφύγει στη δικαστική οδό.¹¹⁰ Πράγματι, η θέσπιση τέτοιου είδους διαδικασιών δεν αντιβαίνει προς τον σκοπό της διασφάλισης ενός υψηλού επιπέδου προστασίας των συμφερόντων των δικαιούχων, αλλά, αντιθέτως, τον εξυπηρετεί, διότι συμβάλλει στη διατήρηση μιας «δίκαιης ισορροπίας» των θεμελιωδών δικαιωμάτων δικαιούχων και παρόχων, αφενός, απαλλάσσοντας από δικαστικά έξοδα, εξοικονομώντας πολύτιμο χρόνο στους δικαιούχους και εξυπηρετώντας, τελικά, το συμφέρον των δικαιούχων για γρήγορη εκκαθάριση της υπόθεσης και, αφετέρου, δίνοντας την ευκαιρία στους παρόχους να επανορθώσουν για την παράνομη αναφόρτωση περιεχομένου, δίχως την εμπλοκή της δικαιοσύνης.¹¹¹

Σε κάθε περίπτωση, τα κράτη μέλη οφείλουν να καθορίζουν το πεδίο εφαρμογής και τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες τα εθνικά δικαστήρια των κρατών μελών διατάσσουν τη λήψη ασφαλιστικών μέτρων,¹¹² υπό την επιφύλαξη του σεβασμού των θεμελιωδών δικαιωμάτων και ελευθεριών που αναγνωρίζει ο Χάρτης.¹¹³ Αυτό σημαίνει ότι οι ρυθμίσεις που υιοθετούν θα πρέπει να επιτυγχάνουν μία δίκαιη ισορροπία μεταξύ των συγκρουόμενων θεμελιωδών δικαιωμάτων: αφενός, του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας (άρθρο 17 παράγραφος 2 του Χάρτη)· αφετέρου, του σεβασμού της ιδιωτικής ζωής και της προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα των χρηστών του

---

¹⁰⁹ Προτάσεις Γενικού Εισαγγελέα στην υπόθεση C-401/19, σκ. 111-115.

¹¹⁰ Απόφαση *YouTube/Cyando*, σκ. 129 έως 143.

¹¹¹ Quintais, J.-P., Mezei, P., Harkai, I., Vieira Magalhães, J., Katzenbach, C., Schwemer, S.-F. and Riis, T., 2022, *ibid*, p. 81, n. 187.

¹¹² αιτ. σκ. 59, τελ. εδ., οδηγία 2001/29.

¹¹³ ΔΕΕ, Απόφαση της 24ης Νοεμβρίου 2011, *Scarlet Extended SA v Société belge des auteurs, compositeurs et éditeurs SCRL (SABAM)*, C-70/10, EU:C:2011:771, σκ. 45.

Διαδικτύου, της ελευθερίας έκφρασης και πληροφόρησης και της ελευθερίας των παρόχων να ασκούν επιχειρηματική δραστηριότητα (άρθρα 7, 8, 11 και 16 του Χάρτη αντίστοιχα).¹¹⁴

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Π. Ευθύνη παρόχων επιγραμμικών υπηρεσιών διαμοιρασμού περιεχομένου για χρήση προστατευόμενων έργων και άλλων αντικειμένων προστασίας κατά το άρθρο 17 της Οδηγίας (ΕΕ) 2019/790

2.1. Πορεία προς την υιοθέτηση της Οδηγίας (ΕΕ) 2019/790

Τον Μάιο του 2015 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ανακοίνωσε τη στρατηγική της για την εδραίωση μιας Ψηφιακής Ενιαίας Αγοράς,¹¹⁵ η οποία εδράζεται σε τρεις πυλώνες: i) «διευκόλυνση της πρόσβασης των καταναλωτών και των επιχειρήσεων σε διαδικτυακά αγαθά και υπηρεσίες στην Ευρώπη, ii) ανάπτυξη των ψηφιακών δικτύων και των καινοτόμων υπηρεσιών και, iii) ενίσχυση της ψηφιακής οικονομίας».¹¹⁶ Με άλλα λόγια, Ψηφιακή Ενιαία Αγορά είναι αυτή που «διασφαλίζει την ανεμπόδιστη κυκλοφορία των εμπορευμάτων, των προσώπων, των υπηρεσιών και των κεφαλαίων και επιτρέπει σε άτομα και επιχειρήσεις, ανεξαρτήτως της εθνικότητάς τους ή του τόπου κατοικίας τους, την αδιάλειπτη πρόσβαση και άσκηση διαδικτυακών δραστηριοτήτων σε συνθήκες θεμιτού ανταγωνισμού και με υψηλό επίπεδο προστασίας των καταναλωτών και των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα».¹¹⁷

Η ανάγκη, ειδικότερα, για εκσυγχρονισμό των κανόνων της ΕΕ περί πνευματικής ιδιοκτησίας, ως βασικό στοιχείο για την επιδίωξη των στόχων της Ψηφιακής Ενιαίας Αγοράς, εξαγγέλθηκε για πρώτη φορά στις πολιτικές κατευθυντήριες γραμμές του τέως Προέδρου Jean-Claude Juncker για τη νέα Επιτροπή και περιγράφηκε εκτενώς στη στρατηγική για την Ψηφιακή Ενιαία Αγορά του Μαΐου του

---

¹¹⁴ Quintais, J.-P., Mezei, P., Harkai, I., Vieira Magalhães, J., Katzenbach, C., Schwemer, S.-F. and Riis, T., 2022, *ibid*, p. 78 · Απόφαση YouTube/Cyando, σκ. 138 · Riis, T., & Schwemer, S.-F., 2018, *ibid*, p. 12.

¹¹⁵ Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών. Στρατηγική για την ψηφιακή ενιαία αγορά της Ευρώπης, Βρυξέλλες, 06.05.2015, COM(2015) 192 final. Διαθέσιμο σε: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=celex%3A52015DC0192>

¹¹⁶ Σταματά, Μ., 2020. Στον απόηχο της νέας Οδηγίας 2019/790 για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας και τα συγγενικά δικαιώματα στην ενιαία ψηφιακή αγορά: μια σύντομη εξέταση του άρθρου 17. *Επιθεώρηση Δικαίου Πληροφορικής @ Information Law Journal*, 1(2), σ. 1. Διαθέσιμο σε: <https://ejournals.lib.auth.gr/infolawj/article/view/8147> [Πρόσβαση 16.06.2023] · EUR-Lex-Πρόσβαση στο Δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η νέα στρατηγική της ΕΕ για την ψηφιακή ενιαία αγορά. Τελευταία ενημέρωση 17.08.2015. Διαθέσιμο σε: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=LEGISSUM:3102_3 [Πρόσβαση 16.06.2023].

¹¹⁷ Στρατηγική για την ψηφιακή ενιαία αγορά της Ευρώπης, Βρυξέλλες, 06.05.2015, COM(2015) 192 final, σ. 3. Βλ. επίσης: Ιγγλεζάκης, Ι., 2022, *ό.π.*, σ. 12.

2015 και την από 12 Δεκεμβρίου 2015 ανακοίνωση της Επιτροπής υπό τον τίτλο: «Προς ένα σύγχρονο, πιο ευρωπαϊκό πλαίσιο για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας».¹¹⁸

Στο πλαίσιο της στρατηγικής για την Ψηφιακή Ενιαία Αγορά, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πρότεινε, στις 14 Σεπτεμβρίου 2016, μία δέσμη μέτρων για την προσαρμογή των κανόνων της πνευματικής ιδιοκτησίας στην ψηφιακή εποχή, με στόχο την «άνθιση και τη διάδοση του ευρωπαϊκού πολιτισμού».¹¹⁹ Μέρος των προτεινόμενων νομοθετικών πρωτοβουλιών αποτέλεσε η Πρόταση Οδηγίας για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας¹²⁰ στην ψηφιακή ενιαία αγορά.¹²¹

Η πορεία προς την υιοθέτηση της οδηγίας 2019/790 υπήρξε μακρόχρονη και περιπετειώδης· χρειάστηκαν δύομισι χρόνια έντονων διαπραγματεύσεων, αντιπαραθέσεων και άσκησης πολιτικών πιέσεων,¹²² ώστε το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο να προβεί σε έγκριση, στις 26 Μαρτίου 2019, της οδηγίας 2019/790¹²³ για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας¹²⁴ και τα συγγενικά δικαιώματα¹²⁵ στην ψηφιακή ενιαία αγορά,¹²⁶ με την τελική έγκριση από πλευράς του Συμβουλίου της ΕΕ να ακολουθεί στις 15 Απριλίου του ίδιου έτους –και τις νέες ρυθμίσεις να λαμβάνουν ημερομηνία

---

¹¹⁸ Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών. Προς ένα σύγχρονο, πιο ευρωπαϊκό πλαίσιο για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας, COM(2015) 626 final. Βρυξέλλες, 09.12.2015, σ. 2. Διαθέσιμο σε: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=COM%3A2015%3A626%3AFIN#footnoteref2>

¹¹⁹ Δελτίο Τύπου. Κατάσταση της Ένωσης το 2016: η Επιτροπή προτείνει εκσυγχρονισμένους ενωσιακούς κανόνες για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας με στόχο την ανάπτυξη και τη διάδοση του ευρωπαϊκού πολιτισμού. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 14 Σεπτεμβρίου 2016, Στρασβούργο. Διαθέσιμο σε:

https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/el/IP_16_3010 [Πρόσβαση 16.06.2023]. Βλ. επίσης: Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών Προώθηση δίκαιης, αποτελεσματικής και ανταγωνιστικής ευρωπαϊκής οικονομίας βασισμένης στα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας εντός της ψηφιακής ενιαίας αγοράς, Βρυξέλλες, 14.09.2016, COM(2016) 592 final. Διαθέσιμο σε: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX:52016DC0592#footnoteref24> και Quintais, J.-P., 2018, *ibid*, p. 2.

¹²⁰ η οποία εντάσσεται στον πρώτο πυλώνα της ως άνω στρατηγικής. Βλ. Δελτίο Τύπου. Μια ψηφιακή ενιαία αγορά για την Ευρώπη: η Επιτροπή παρουσιάζει 16 πρωτοβουλίες για την υλοποίησή της. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 6 Μαΐου 2015, Βρυξέλλες. Διαθέσιμο σε: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/el/IP_15_4919 [Πρόσβαση 16.06.2023].

¹²¹ Πρόταση Οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 14ης Σεπτεμβρίου 2016, για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας στην ψηφιακή ενιαία αγορά, COM (2016) 593 final. Διαθέσιμο σε: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX:52016PC0593>

¹²² Το λεγόμενο «lobbying».

¹²³ Οδηγία (ΕΕ) 2019/790 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Απριλίου 2019, για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας και τα συγγενικά δικαιώματα στην ψηφιακή ενιαία αγορά και την τροποποίηση των οδηγιών 96/9/ΕΚ και 2001/29/ΕΚ (ΕΕ L 130 της 17.5.2019, σ. 92) (στο εξής: οδηγία 2019/790).

¹²⁴ Πρόκειται για τα «δικαιώματα των δημιουργών» προστατευόμενων έργων, που απαρτίζονται από δύο επιμέρους δικαιώματα: το περιουσιακό και το ηθικό. Βλ. άρθρα 1–4 Ν.2121/1993. Παραμυθιώτης, Γ., 2020, *ό.π.*, σ. 16, υποσ. 1 · Καλλινίκου, Δ., 2021, *ό.π.*, σ. 51.

¹²⁵ Πρόκειται για τα δικαιώματα των ερμηνευτών και εκτελεστών ως προς τις ερμηνείες και εκτελέσεις τους, τα δικαιώματα των παραγωγών φωνογραφημάτων και οπτικοακουστικών έργων και τα δικαιώματα των ραδιοτηλεοπτικών οργανισμών ως προς τις εκπομπές τους. Βλ. άρθρα 46–48 Ν.2121/1993. Παρόμοια φύση έχει το ειδικό δικαίωμα του κατασκευαστή βάσης δεδομένων. Βλ. ά. 45Α Ν.2121/1993. Παραμυθιώτης, Γ., 2020, *ό.π.*, σ. 16, υποσ. 2.

¹²⁶ Angelopoulos, C., & Quintais, J.-P., 2019, *ibid*, p. 147, para. 1.

επίσημης υπογραφής την 17η Απριλίου.¹²⁷ Η οδηγία δημοσιεύθηκε στην Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης στις 17 Μαΐου 2019. Η προθεσμία ενσωμάτωσής της στην εσωτερική έννομη τάξη των κρατών μελών εξέπνευσε στις 7 Ιουνίου του 2021,¹²⁸ ημερομηνία κατά την οποία ελάχιστα ήταν τα κράτη μέλη –συμπεριλαμβανομένης της χώρας μας– που κατάφεραν να ανταποκριθούν στη σχετική υποχρέωσή τους (υιοθετώντας, ενδεχομένως, μια προσέγγιση «wait and see» –αναμένοντας (i) την εκτίμηση του Δικαστηρίου στην υπόθεση C-401/19 περί της νομιμότητας ή μη του καθεστώτος που θεσπίζει για συγκεκριμένη κατηγορία παρόχων το άρθρο 17 της οδηγίας (ΕΕ) 2019/790 αλλά και, (ii) τις κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με την ερμηνεία και εφαρμογή της επίμαχης διάταξης, που εκδόθηκαν από την Επιτροπή μόλις λίγες μέρες πριν την εκπνοή της προθεσμίας για θέσπιση μέτρων μεταφοράς και συγκεκριμένα στις 4 Ιουνίου του 2021.

Η παρακίνηση των μεγάλων ψηφιακών πλατφορμών προς σύναψη συμφωνιών χορήγησης άδειας με τους δικαιούχους πνευματικών δικαιωμάτων, με κίνδυνο να βρεθούν αντιμέτωποι με ευθύνες εάν δεν το πράξουν, αποτελεί ένα από τα βασικά σημεία της οδηγίας 2019/790.¹²⁹ Μάλιστα, το άρθρο 13 της πρότασης οδηγίας, το οποίο εξελίχθηκε σε άρθρο 17, υπήρξε το πιο αμφιλεγόμενο.¹³⁰ Πράγματι, το σύστημα ευθύνης, το οποίο εγκαθιδρύει για συγκεκριμένη κατηγορία πλατφορμών, έχει αποτελέσει αντικείμενο δριμείας κριτικής και έχει προκαλέσει αντιπαραθέσεις, τόσο μεταξύ των θεωρητικών, όσο και μεταξύ των εκπροσώπων και των τριών κατηγοριών συμφερόντων, τα οποία επιδιώκει να συγκεράσει η επίμαχη ρύθμιση: δικαιούχων, παρόχων και χρηστών. Αντικείμενο έντονων αμφισβητήσεων αποτέλεσε, ειδικότερα, το ζήτημα της δυνατότητας χρήσης μηχανισμών αυτόματου φιλτραρίσματος¹³¹ για το μη αδειοδοτημένο προστατευόμενο περιεχόμενο.¹³²

Η οδηγία για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας και τα συγγενικά δικαιώματα στην ψηφιακή ενιαία αγορά απαρτίζεται από 86 αιτιολογικές σκέψεις και 32 άρθρα, αποτελώντας ένα από τα πιο

---

¹²⁷ Δελτίο Τύπου. Ξεπεράστηκε και το τελευταίο εμπόδιο για τη μεταρρύθμιση των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας: Η Επιτροπή χαιρετίζει την έγκριση εκσυγχρονισμένων κανόνων που είναι κατάλληλοι για την ψηφιακή εποχή. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 15 Απριλίου 2019, Λουξεμβούργο. Διαθέσιμο σε: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/el/IP_19_2151

¹²⁸ ά. 29, παρ. 1, οδηγία 2019/790.

¹²⁹ Το άλλο σημείο-κλειδί που εντοπίζουμε στην οδηγία 2019/790 αφορά την αναγνώριση συγγενικού δικαιώματος για τους εκδότες Τύπου. Βλ. άρθρο 15 της οδηγίας (παλαιότερα άρθρο 11 της πρότασης οδηγίας). Μάλιστα, αυτά αποτέλεσαν τα δύο πιο αμφιλεγόμενα σημεία της οδηγίας 2019/790. Βλ. σχετικά: Quintais, J.-P., 2019. The New Copyright in the Digital Single Market Directive: A Critical Look. *European Intellectual Property Review*, 2020(1) (Forthcoming), pp. 2-3, Available at: <https://ssrn.com/abstract=3424770> [Accessed 16.06.2023].

¹³⁰ Ιγγλεζάκης, Ι., 2021, *ό.π.*, σ. 109.

¹³¹ ή αλλιώς «upload filters», όπως συνηθίζεται να αποδίδεται στα αγγλικά. Βλ.: Angelopoulos, C., & Quintais, J.-P., 2019, *ibid*, p. 148, para. 5.

¹³² Μάλιστα το YouTube είχε οργανώσει ολόκληρη εκστρατεία κατά της τότε διάταξης 13 της πρότασης οδηγίας (νυν 17) με hashtag #SaveYourInternet, καλώντας τους χρήστες της πλατφόρμας να υποστηρίξουν το κίνημα. Η πλατφόρμα τόνισε τον κίνδυνο να καταστεί μεγάλο μέρος του περιεχομένου που αναφορτώνουν οι χρήστες μη διαθέσιμο, στην περίπτωση που η χρήση ενός μηχανισμού αυτοματοποιημένου ελέγχου περιεχομένου καταστεί υποχρεωτική.

μακροσκελή νομοθετικά κείμενα του ενωσιακού κεκτημένου για την πνευματική ιδιοκτησία. Διαιρείται σε πέντε Τίτλους και εισάγει κανόνες για την προσαρμογή εξαιρέσεων και περιορισμών στο ψηφιακό και το διασυνοριακό περιβάλλον (Τίτλος II), μέτρα για τη βελτίωση των πρακτικών αδειοδότησης και την εξασφάλιση ευρύτερης πρόσβασης στο περιεχόμενο (Τίτλος III), μέτρα για την προστασία των εκδόσεων Τύπου όσον αφορά τις επιγραμμικές χρήσεις, για τη χρήση προστατευόμενων έργων ή άλλων αντικειμένων προστασίας από ψηφιακές πλατφόρμες διαμοιρασμού περιεχομένου και κανόνες για τη διασφάλιση εύλογης –ιδίως δέουσας και αναλογικής– αμοιβής για τους δημιουργούς και ερμηνευτές (Τίτλος IV).

2.2. Ratio της νέας ρύθμισης

Λαμβάνοντας υπόψη την τεχνολογική εξέλιξη των πρακτικών και των μέσων που έχει μεσολαβήσει από την οδηγία 2001/29 της 22ας Μαΐου 2001 για την εναρμόνιση ορισμένων πτυχών του δικαιώματος του δημιουργού και συγγενικών δικαιωμάτων στην κοινωνία της πληροφορίας, γενικότερη επιδίωξη της οδηγίας 2019/790 αποτέλεσε ο εκσυγχρονισμός του κανονιστικού πλαισίου που διέπει τα πνευματικά και συγγενικά δικαιώματα και η περαιτέρω εναρμόνιση του ενωσιακού δικαίου σε επίπεδο πνευματικής ιδιοκτησίας.¹³³ Κατ'αυτόν τον τρόπο, διατηρείται το «υψηλό επίπεδο προστασίας» των δημιουργών και των συγγενικών δικαιούχων και τους δίνεται, παράλληλα, η δυνατότητα να διεκδικούν δικαιότερη αμοιβή για τη χρήση των έργων τους από τις ψηφιακές πλατφόρμες.¹³⁴

Η διάταξη, ιδίως, του άρθρου 17 θεσπίζει επίταση της ευθύνης των φορέων παροχής υπηρεσιών της κοινωνίας της πληροφορίας, υπό τη συνδρομή συγκεκριμένων προϋποθέσεων, με σκοπό την εξάλειψη, στο μέτρο του δυνατού, του φαινομένου του «χάσματος ή κενού αξίας» (value gap).¹³⁵ Η εγκαθίδρυση ενός ειδικού καθεστώτος ευθύνης, με αποκλειστικούς αποδέκτες τους παρόχους επιγραμμικών υπηρεσιών διαμοιρασμού περιεχομένου¹³⁶ συνιστά, επιπλέον, απόπειρα συμβιβασμού των συγκρουόμενων συμφερόντων των παρόχων, των δικαιούχων και των χρηστών, κατά τρόπο που να διασφαλίζει μία «δίκαιη ισορροπία» μεταξύ τους.¹³⁷

---

¹³³ Παραμυθιώτης, Γ., 2020, *ό.π.*, σ. 16 · Καλλινίκου, Δ., 2021, *ό.π.*, σσ. 48 και 773 · αιτ. σκ. 3, 83 και ά. 1, οδηγία 2019/790.

¹³⁴ Δελτίο Τύπου, Ερωτήσεις και απαντήσεις για θέματα σχετικά με την οδηγία για τα ψηφιακά πνευματικά δικαιώματα, Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 28 Μαρτίου 2019. Διαθέσιμο σε: <https://www.europarl.europa.eu/news/el/press-room/20190111IPR23225/erotiseis-kai-apantiseis-gia-tin-odigia-gia-ta-psifiaka-pneumatika-dikaiomata> [Πρόσβαση 16.06.2023].

¹³⁵ Προτάσεις Γενικού Εισαγγελέα στην υπόθεση C-401/19, σκ. 12.

¹³⁶ αιτ. σκ. 61, οδηγία 2019/790. Βλ. επίσης: σκ. 29, απόφαση Δικαστηρίου επί της υπόθεσης C-401/19.

¹³⁷ Παραμυθιώτης, Γ., 2020, *ό.π.*, σσ. 64-65.

Ειδικότερα, η ανάπτυξη του συμμετοχικού διαδικτύου (web 2.0) σηματοδότησε το πέρασμα σε μια εποχή «User Generated Content (περιεχόμενο που παράγεται από τους χρήστες)» ή «User Uploaded Content (περιεχόμενο που αναφορτώνεται από τους χρήστες)»,¹³⁸ υπό την έννοια ότι δόθηκε στους χρήστες, οι οποίοι μέχρι πρότινος αποτελούσαν παθητικούς αποδέκτες των πληροφοριών που αναφορτώνονταν από τις ψηφιακές πλατφόρμες, η ευκαιρία να αναρτούν σε αυτές περιεχόμενο της επιλογής τους. Στο πλαίσιο αυτό, κάθε χρήστης, αξιοποιώντας τις υπηρεσίες που του παρέχουν ψηφιακές πλατφόρμες φιλοξενίας, όπως λ.χ. τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης τύπου Facebook, TikTok ή Instagram, αλλά και πλατφόρμες διαμοιρασμού βίντεο, όπως το YouTube ή το Vimeo, μπορεί να δημιουργήσει λογαριασμό, κατά κανόνα δωρεάν, και μέσω αυτού να αναρτά περιεχόμενο της επιλογής του (τραγούδια, βίντεο, φωτογραφίες, κείμενα).¹³⁹ Με εξαίρεση, δε, τις περιπτώσεις που οι χρήστες αναρτούν δικά τους έργα ή έργα η προστασία των οποίων έχει λήξει ή των οποίων η χρήση επιτρέπεται, δυνάμει κάποιας εξαίρεσης ή περιορισμού, η ανάρτηση και παρουσίαση στο κοινό έργων ή άλλων αντικειμένων που προστατεύονται από το δίκαιο της πνευματικής ιδιοκτησίας συνιστά επέμβαση στις αντίστοιχες απόλυτες και αποκλειστικές περιουσιακές εξουσίες του δημιουργού και είναι νόμιμη μόνον εφόσον αδειοδοτηθεί. Ωστόσο, οι πάροχοι αποφεύγουν να δραστηριοποιηθούν προς την κατεύθυνση της λήψης αδειοδοτήσεων, επικαλούμενοι την, καταρχήν, έλλειψη ευθύνης τους για το περιεχόμενο που αναρτάται από τους αμέτρητους χρήστες των υπηρεσιών τους ή συνάπτοντας συμφωνίες με άνισους όρους για τους δικαιούχους, οι οποίοι μπροστά στις ισχυρές ψηφιακές πλατφόρμες στερούνται διαπραγματευτικής ισχύος.¹⁴⁰ Έτσι, οι δικαιούχοι καταλήγουν να λαμβάνουν μηδενικό ή χαμηλό αντάλλαγμα για την ευρύτατη χρήση του περιεχομένου τους στις επίμαχες ψηφιακές πλατφόρμες, η οποία, ωστόσο, αποφέρει σημαντικά έσοδα στους διαχειριστές τους. Και τούτο διότι η υψηλή επισκεψιμότητά τους οφείλεται σε πολύ μεγάλο βαθμό στο γεγονός ότι αυτές λειτουργούν –μεταξύ άλλων– ως μέσα διαμοιρασμού πολιτιστικού περιεχομένου στο κοινό, το οποίο προσδίδει προστιθέμενη αξία στις υπηρεσίες τους προσελκύοντας ολοένα περισσότερες διαφημίσεις.¹⁴¹

---

¹³⁸ Βλ. Παραμυθιώτη (2020), ο οποίος επισημαίνει ότι μολονότι στη διεθνή πρακτική έχει επικρατήσει η χρήση του όρου «User Generated Content», ωστόσο ορθότερη κρίνεται η χρήση του όρου «User Uploaded Content», που αφορά την ανάρτηση περιεχομένου, είτε αυτό έχει παραχθεί από τον ίδιο τον χρήστη (οπότε και θα πρόκειται πράγματι κατ'ακριβολογία για «User Generated Content») είτε όχι. Παραμυθιώτης, Γ., 2020, *ό.π.*, σ. 62, υποσ. 94.

¹³⁹ Senfleben, M., 2019. Bermuda Triangle – Licensing, Filtering and Privileging User-Generated Content Under the New Directive on Copyright in the Digital Single Market, p. 2. Available at: <https://ssrn.com/abstract=3367219> [Accessed 16.06.2023] · Παραμυθιώτης, Γ., 2020, *ό.π.*, σσ. 62-63 · Προτάσεις Γενικού Εισαγγελέα στην υπόθεση C-401/19, σκ. 14 · Γιαννόπουλος, Γ., 2013, *ό.π.*, σσ. 13-14.

¹⁴⁰ Προτάσεις Γενικού Εισαγγελέα στην υπόθεση C-401/19, σκ. 20.

¹⁴¹ Καλλινίκου, Δ., 2021, *ό.π.*, σ. 6.

Καθίσταται φανερό, λοιπόν, ότι ανάμεσα στα υψηλά κέρδη των παρόχων επιγραμμικών υπηρεσιών διαμοιρασμού περιεχομένου και στα μηδενικά –ή έστω χαμηλά– έσοδα που αποκομίζουν οι δικαιούχοι για την εκμετάλλευση των έργων τους δημιουργείται ένα «χάσμα ή άλλως κενό αξίας», γνωστό ως «value gap».¹⁴² Προς τον σκοπό, δε, του περιορισμού του, ο ενωσιακός νομοθέτης αποφάσισε να αναμορφώσει το καθεστώς της ευθύνης των συγκεκριμένων παρόχων.

2.3. Σημεία-κλειδιά του ειδικού μηχανισμού ευθύνης

Μέχρι τη θέση σε ισχύ της οδηγίας CDSM (Directive on Copyright in the Digital Single Market), όπως συχνά αποκαλείται, οι πάροχοι, οι οποίοι διαδραμάτιζαν έναν παθητικό και ουδέτερο ρόλο, όσον αφορά το αποθηκευμένο περιεχόμενο, επωφελούνταν ενός καθεστώτος περιορισμένης ευθύνης. Πράγματι, δυνάμει του άρθρου 14 παράγραφος 1 της οδηγίας για το ηλεκτρονικό εμπόριο δεν ευθύνονταν a priori για το περιεχόμενο που αναφόρτωναν οι χρήστες, παρά μόνο, κατ'εξάιρεση, για τις περιπτώσεις που: (i) είτε «γνωρίζουν πραγματικά ότι πρόκειται για παράνομη δραστηριότητα ή πληροφορία και ότι, σε ό,τι αφορά αξιώσεις αποζημιώσεως, γνωρίζουν τα γεγονότα ή τις περιστάσεις από τις οποίες προκύπτει η παράνομη δραστηριότητα ή πληροφορία» (περίπτωση α') (ii) είτε, μολονότι ειδοποιούνται από τον δικαιούχο, «παραλείπουν να αποσύρουν ταχέως το επίμαχο περιεχόμενο», στο πλαίσιο του μηχανισμού «notice and take down» (περίπτωση β').

Το άρθρο 17 της οδηγίας 2019/790 για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας και τα συγγενικά δικαιώματα στην ψηφιακή ενιαία αγορά αποτελεί ρύθμιση δαιδαλώδη, ειδική,¹⁴³ άκρως τεχνικού χαρακτήρα.

2.3.1. Πεδίο εφαρμογής

Η επίμαχη διάταξη θεμελιώνει ευθύνη των «παρόχων επιγραμμικών υπηρεσιών ανταλλαγής περιεχομένου» (λεγόμενες υπηρεσίες του συμμετοχικού διαδικτύου ή αλλιώς web 2.0),¹⁴⁴ για πράξεις παρουσίασης περιεχομένου, συμπεριλαμβανομένης και της διάθεσης στο κοινό, χωρίς άδεια του δικαιούχου.

---

¹⁴² Προτάσεις Γενικού Εισαγγελέα στην υπόθεση C-401/19, σκ. 12.

¹⁴³ Το άρθρο 17 της οδηγίας 2019/790 αναγνωρίζεται από την Επιτροπή ως ειδικότερη ρύθμιση (lex specialis) σε σχέση με το άρθρο 3 της οδηγίας 2001/29 και το άρθρο 14 της οδηγίας για το ηλεκτρονικό εμπόριο. Βλ.: Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο - Κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με το άρθρο 17 της οδηγίας 2019/790 για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας στην ψηφιακή ενιαία αγορά, COM(2021) 288 final, Βρυξέλλες, 04.06.2021, σ. 2. Διαθέσιμο σε: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX:52021DC0288> (στο εξής: Κατευθυντήριες οδηγίες)

¹⁴⁴ Ανακοινωθέν Τύπου αριθμ. 65/22, Απόφαση ΔΕΕ στην υπόθεση C-401/19 Πολωνία κατά Κοινοβουλίου και Συμβουλίου, Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης – Υπηρεσία Τύπου και Πληροφόρησης, 26 Απριλίου 2022, Λουξεμβούργο. Διαθέσιμο σε: https://curia.europa.eu/jcms/jcms/Jo2_7052/el/ [Πρόσβαση 16.06.2023].

Η έννοια των παρόχων ορίζεται στο άρθρο 2 παράγραφος 6 και εξειδικεύεται στις αιτιολογικές σκέψεις 62 και 63. Ειδικότερα, πάροχοι επιγραμμικών υπηρεσιών διαμοιρασμού περιεχομένου αποκαλούνται οι πάροχοι υπηρεσιών της κοινωνίας της πληροφορίας των οποίων «ο κύριος ή ένας από τους κύριους σκοπούς είναι να αποθηκεύουν και να παρέχουν πρόσβαση στο κοινό σε σημαντική ποσότητα προστατευόμενων από την πνευματική ιδιοκτησία ή άλλων αντικειμένων προστασίας που αναφορτώνονται από τους χρήστες τους, και τα οποία η υπηρεσία βελτιστοποιεί και προωθεί με σκοπό το κέρδος».^{145,146} Η ρύθμιση στοχεύει, ιδίως, όσους «διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην αγορά επιγραμμικού περιεχομένου, μέσω του ανταγωνισμού με άλλες υπηρεσίες επιγραμμικού περιεχομένου, όπως οι επιγραμμικές υπηρεσίες οπτικοακουστικών μέσων και βίντεο συνεχούς ροής, για το ίδιο κοινό».¹⁴⁷ Μολονότι η διάκριση από τον απλό πάροχο φιλοξενίας της οδηγίας για το ηλεκτρονικό εμπόριο είναι μάλλον προφανής,¹⁴⁸ εξίσου προφανές είναι ότι ο ορισμός εμπεριέχει αρκετές αόριστες έννοιες που ο εφαρμοστής δικαίου θα κληθεί να ερμηνεύσει ad hoc, λαμβάνοντας υπόψη τις ειδικότερες συνθήκες της κάθε περίπτωσης. Έτσι, λ.χ., η προϋπόθεση της «σημαντικής ποσότητας έργων» θα κριθεί σε συνάρτηση με τον συνολικό αριθμό των χρηστών της πλατφόρμας, αλλά και των αναρτόμενων από αυτούς έργων ή άλλων αντικειμένων προστασίας.¹⁴⁹

Βάσει της αρνητικής οριοθέτησης που επιχειρείται στο εδάφιο β' της ίδιας διάταξης από τον ορισμό αυτόν εξαιρούνται ρητώς «οι μη κερδοσκοπικές επιγραμμικές εγκυκλοπαίδειες (π.χ. Wikipedia), τα μη κερδοσκοπικά εκπαιδευτικά και επιστημονικά αποθετήρια,¹⁵⁰ οι πλατφόρμες ανάπτυξης και κοινής χρήσης λογισμικού ανοικτού πηγαίου κώδικα (π.χ. GitHub), οι πάροχοι υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών (π.χ. Cosmote, Vodafone, Gmail, Hotmail), οι επιγραμμικές αγορές λιανικής (βλ. eBay, craigslist), οι υπηρεσίες υπολογιστικού νέφους από επιχειρήσεις σε επιχειρήσεις

---

¹⁴⁵ ά. 2, παρ. 6, οδηγία 2019/790.

¹⁴⁶ Το ότι πολλές πλατφόρμες δεν είναι συνδρομητικές και οι χρήστες μπορούν να δημιουργούν λογαριασμό δωρεάν δεν οδηγεί αυτομάτως σε κατάφαση περί μη ύπαρξης κερδοσκοπικού σκοπού των επίμαχων πλατφορμών και συνεπώς σε εξαίρεσή τους από το πεδίο εφαρμογής της επίμαχης διάταξης. Και τούτο διότι οι πλατφόρμες προσφέρουν μεν «δωρεάν» τις υπηρεσίες τους στους χρήστες, αλλά θεωρείται ότι ο σκοπός τους παραμένει κερδοσκοπικός, διότι διαθέτουν περιεχόμενο με σκοπό να προσελκύσουν ολοένα περισσότερες διαφημίσεις, από τις οποίες αποκομίζουν τεράστια κέρδη. Βλ.: Κατευθυντήριες οδηγίες, σ. 6.

¹⁴⁷ αι. σκ. 62, οδηγία 2019/790.

¹⁴⁸ Βλ. Παραμυθιώτη (2020), ο οποίος επισημαίνει ότι η έννοια του παρόχου επιγραμμικών υπηρεσιών διαμοιρασμού περιεχομένου, που αποτελεί το υποκείμενο της ευθύνης στο πλαίσιο της νέας ρύθμισης, καθορίζεται ειδικά στο κείμενο της οδηγίας (αναγόμενο έτσι σε αυτόνομη έννοια του ενωσιακού δικαίου) και έχει στενότερο περιεχόμενο από την έννοια του «παρόχου φιλοξενίας» της οδηγίας για το ηλεκτρονικό εμπόριο, ο οποίος προβαίνει απλώς σε «αποθήκευση πληροφοριών παρεχόμενων από έναν αποδέκτη της υπηρεσίας». Παραμυθιώτης, Γ., 2020, *ό.π.*, σ. 65.

¹⁴⁹ αι. σκ. 63, οδηγία 2019/790. Βλ. επίσης: Dusollier, S., 2020. The 2019 Directive on Copyright in the Digital Single Market: Some progress, a few bad choices, and an overall failed ambition. *Common Market Law Review*, 57(4), p. 1011. Available at: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3695839 [Accessed 16.06.2023].

¹⁵⁰ Ενδεικτικά αναφέρουμε: <https://libguides.asu.edu/digitalrepository>, Stanford Digital Repository και SSRN: <https://www.ssrn.com>.

(Amazon AWS κ.ά.) και οι υπηρεσίες υπολογιστικού νέφους που επιτρέπουν στους χρήστες να αναφορτώνουν περιεχόμενο για ιδία χρήση (Drive, Dropbox, Cyberlockers)»,¹⁵¹ ενώ λόγω της ενδεικτικής απαρίθμησής τους ο κατάλογος των εξαιρέσεων αυτών δύναται να διευρυνθεί.¹⁵² Η επίκληση και υπαγωγή σε κάποια εκ των ως άνω εξαιρέσεων δεν επιτρέπεται για τους παρόχους που έχουν ως κύριο σκοπό τους την πειρατεία (όπως λόγου χάρη το Pirate Bay).¹⁵³

2.3.2. Θέσπιση «πρωτογενούς» ευθύνης

Το άρθρο 17 ορίζει ότι οι πάροχοι εκτελούν οι ίδιοι πράξη παρουσίασης ή διάθεσης στο κοινό όταν παρέχουν πρόσβαση σε έργα ή άλλα αντικείμενα που αναφορτώνουν οι χρήστες τους. Ως αποτέλεσμα, αυτοί οι πάροχοι καθίστανται άμεσα υπεύθυνοι για τις αναφορτώσεις των χρηστών τους. Εξαιρούνται επίσης ρητά στην παράγραφο 3 από το «ασφαλές λιμάνι» απαλλαγής για πράξεις σχετικές με τα πνευματικά δικαιώματα, που προηγουμένως τύγχανε εφαρμογής για πολλούς από τους παρόχους, βάσει του άρθρου 14 παράγραφος 1 της οδηγίας 2000/31 για το ηλεκτρονικό εμπόριο.¹⁵⁴ Υπό την έννοια αυτήν, για τις καλυπτόμενες από το πεδίο εφαρμογής της εξεταζόμενης διάταξης πράξεις οι εν λόγω πάροχοι παύουν να υπάγονται στο ευνοϊκό καθεστώς ευθύνης του παρόχου φιλοξενίας του άρθρου 14 παράγραφος 1 της οδηγίας για το ηλεκτρονικό εμπόριο, ενώ στο μέτρο που διακινούν και άλλης μορφής περιεχόμενο, λ.χ. παραπλανητικές διαφημίσεις, ρατσιστικά σχόλια και ούτω καθεξής, ή παρέχουν και άλλες υπηρεσίες, λ.χ. αποθήκευση σε κρυφή μνήμη, δικαιούνται να το επικαλούνται και καλύπτονται από την «ασυλία» που θεσπίζει η οδηγία 2000/31 για το ηλεκτρονικό εμπόριο.¹⁵⁵

Ο Γενικός Εισαγγελέας Saugmandsgaard Øe στις Προτάσεις του για την υπόθεση C-401/19 σκιαγραφεί με δεξιότεχνικό τρόπο την προβληματική συνοψίζοντάς την ως εξής: «το άρθρο 17, παράγραφος 4 της οδηγίας 2019/790 θεσπίζει, κατ' ουσίαν, ένα σύστημα ευθύνης λόγω αμέλειας: οι πάροχοι υπηρεσιών ανταλλαγής περιεχομένου ευθύνονται, σύμφωνα με τη διάταξη αυτή, όταν δεν έχουν επιδείξει επαρκή επιμέλεια κατά την καταπολέμηση του φαινομένου της αναφόρτωσης παράνομου περιεχομένου από τους χρήστες των υπηρεσιών τους. Το άρθρο 17 είναι, υπ' αυτή την έννοια, ένα είδος «υβριδίου» μεταξύ της άμεσης ευθύνης που βαρύνει τα πρόσωπα τα οποία

¹⁵¹ ά. 2, παρ. 6, οδηγία 2019/790 · Ιγγλεζάκης, Ι., 2021, *ό.π.*, σ. 110 · Παραμυθιώτης, Γ., 2020, *ibid*, σ. 65.

¹⁵² Angelopoulos, C., & Quintais, J.-P., 2019, *ibid*, p. 148, n. 3.

¹⁵³ αιτ. σκ. 62, οδηγία 2019/790 · Παραμυθιώτης, Γ., 2020, *ό.π.*, σ. 65 · Dusollier, S., 2020, *ibid*, p. 1012.

¹⁵⁴ Angelopoulos, C., & Quintais, J.-P., 2019, *ibid*, p. 148, para. 3.

¹⁵⁵ ά. 17, παρ. 3, εδ. β', και αιτ. σκ. 65, οδηγία 2019/790 · ΔΕΕ, Προτάσεις Γενικού Εισαγγελέα στην υπόθεση C-401/19, υποσ. 40 · Καλλινίκου, Δ., 2021, *ό.π.*, σσ. 797-798.

διαπράττουν παράνομες πράξεις και της έμμεσης (ή «δευτερεύουσας») ευθύνης των ενδιάμεσων φορέων παροχής υπηρεσιών για πράξεις τρίτων».¹⁵⁶

2.3.3. Λήψη αδειοδότησης ως αναγκαίος όρος απαλλαγής

Η παράγραφος 2 του άρθρου 17 ορίζει ότι οι πάροχοι πρέπει να λαμβάνουν άδεια από τους δικαιούχους, προκειμένου να παρουσιάσουν ή διαθέσουν προστατευόμενα έργα και άλλα αντικείμενα προστασίας στο κοινό, «μεταξύ άλλων μέσω συμφωνίας για χορήγηση άδειας».¹⁵⁷ Για λόγους προστασίας της συμβατικής ελευθερίας, οι δικαιούχοι δεν υποχρεούνται να δώσουν την άδειά τους, ούτε να συνάψουν συμφωνίες άδειας χρήσης.¹⁵⁸ Η άδεια που λαμβάνουν οι πάροχοι εκτείνεται και στους χρήστες, υπό την έννοια ότι για περιεχόμενο για το οποίο οι πάροχοι έχουν λάβει προηγουμένως αδειοδότηση, οι χρήστες δεν οφείλουν να λάβουν νέα άδεια για το ίδιο περιεχόμενο.¹⁵⁹ Η εν λόγω διεύρυνση του εύρους της άδειας που λαμβάνουν οι πάροχοι ισχύει μόνο για τους χρήστες εκείνους οι οποίοι δεν ενεργούν σε εμπορική βάση ή δεν αποκομίζουν σημαντικά οφέλη από τη δραστηριότητά τους, όπως λόγου χάρη οι επαγγελματίες youtubers και οι influencers.¹⁶⁰ Περαιτέρω, προκειμένου να μην οδηγηθούμε στο ανεπιεικές αποτέλεσμα για το ίδιο περιεχόμενο να πρέπει να λαμβάνεται διπλή αδειοδότηση –τόσο από τον χρήστη όσο και από τον πάροχο– κρίνεται ορθό –υπό το φως της αιτιολογικής σκέψης 69– να γίνει δεκτό και το αντίστροφο, ότι δηλαδή η άδεια για χρήση προστατευόμενων έργων ή άλλων αντικειμένων προστασίας που λαμβάνουν από τους δικαιούχους οι χρήστες –και μάλιστα αυτή τη φορά δίχως διάκριση και διαφορετική μεταχείριση για τους χρήστες οι οποίοι ενεργούν με ιδιωτικούς σκοπούς ή αντιθέτως ενεργούν σε εμπορική βάση ή αποκομίζουν σημαντικά κέρδη– καλύπτει και τους παρόχους.¹⁶¹

2.3.4. Προϋποθέσεις κατ'εξαίρεση απαλλαγής

Εάν δεν έχει ληφθεί άδεια υφίσταται καταρχήν ευθύνη του παρόχου για παράνομη παρουσίαση ή διάθεση στο κοινό. Σύμφωνα με το άρθρο 17 παράγραφος 4, για χρήση μη αδειοδοτημένου

---

¹⁵⁶ ΔΕΕ, Προτάσεις Γενικού Εισαγγελέα στην υπόθεση C-401/19, υποσ. 56.

¹⁵⁷ Η άδεια μπορεί, πράγματι, να συνίσταται σε σύναψη συμφωνίας και καταβολή κατάλληλης αμοιβής είτε απευθείας με τον δικαιούχο είτε μέσω ΟΣΔ, αλλά μπορεί να πρόκειται και για δωρεάν παραχώρηση ή άδεια Creative Commons ή άδεια άνευ χρηματικού ανταλλάγματος, αλλά με αντάλλαγμα την παροχή άλλων υπηρεσιών (λ.χ. προώθησης κ.λπ.). Βλ. Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο – Κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με το άρθρο 17 της οδηγίας 2019/790 για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας στην ψηφιακή ενιαία αγορά, Βρυξέλλες, 04.06.2021, COM(2021) 288 final, σ. 7. Διαθέσιμο σε: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX:52021DC0288> [Πρόσβαση 16.06.2023].

Κατευθυντήριες

¹⁵⁸ αι. σκ. 61, τελ. εδ., οδηγία 2019/790.

¹⁵⁹ Παραμυθιώτης, Γ., 2020, *ό.π.*, σσ. 66-67.

¹⁶⁰ *ά.* 17, παρ. 2, οδηγία 2019/790.

¹⁶¹ Παραμυθιώτης, Γ., 2020, *ό.π.*, σσ. 68-69. Βλ. επίσης: αι. σκ. 69, οδηγία 2019/790.

προστατευόμενου περιεχομένου οι πάροχοι απαλλάσσονται κατ'εξίαιρηση μόνον εφόσον: «α) έχουν καταβάλει κάθε δυνατή προσπάθεια για την απόκτηση της άδειας, και β) έχουν καταβάλει κάθε δυνατή προσπάθεια σύμφωνα με τα υψηλά πρότυπα επαγγελματικής ευσυνειδησίας του κλάδου προκειμένου να διαπιστώσουν την έλλειψη διαθεσιμότητας συγκεκριμένων έργων και άλλων αντικειμένων προστασίας για τα οποία οι δικαιούχοι έχουν παράσχει στους παρόχους υπηρεσιών τις σχετικές και απαραίτητες πληροφορίες, και σε κάθε περίπτωση· γ) έχουν ενεργήσει με ταχύτητα, με τη λήψη της επαρκώς τεκμηριωμένης ειδοποίησης από τους δικαιούχους, προκειμένου να απενεργοποιήσουν την πρόσβαση σε ή να αποσύρουν από τους ιστοτόπους τους έργα ή άλλα αντικείμενα προστασίας στα οποία αφορά η ειδοποίηση (μηχανισμός «ειδοποίησης και απόσυρσης»-notice and take down), και έχουν καταβάλει κάθε δυνατή προσπάθεια για να αποτρέψουν τις μελλοντικές αναφορτώσεις τους σύμφωνα με το στοιχείο β) (μηχανισμός «ειδοποίησης και οριστικής απενεργοποίησης»-notice and stay down)». Προκειμένου οι παραπάνω προϋποθέσεις να στοιχειοθετήσουν απαλλαγή από την ευθύνη πρέπει να συντρέχουν σωρευτικά.

Κατά την παράγραφο 5, για τη διαπίστωση της τήρησης των υποχρεώσεων που υπέχουν οι πάροχοι δυνάμει της παραγράφου 4 λαμβάνεται υπόψη η αρχή της αναλογικότητας και συνεκτιμώνται ενδεικτικά τα ακόλουθα: «α) ο τύπος, το κοινό και το μέγεθος της υπηρεσίας και το είδος των έργων ή άλλων αντικειμένων προστασίας που αναφορτώνονται από τους χρήστες της υπηρεσίας· και β) η διαθεσιμότητα κατάλληλων και αποτελεσματικών μέσων και το κόστος που υπέχουν για τους παρόχους υπηρεσιών».

2.3.5. Ειδική ρύθμιση για νεοφυείς επιχειρήσεις

Η παράγραφος 6 του άρθρου 17 εισάγει ειδική ρύθμιση για τις νεοφυείς επιχειρήσεις, με σκοπό να μην βαρύνονται με δυσανάλογες υποχρεώσεις που θα λειτουργούσαν ανασταλτικά και ενδεχομένως θα παρεμπόδιζαν τελικά την είσοδό τους στην αγορά. Οι πάροχοι των οποίων η δράση δεν υπερβαίνει τα τρία έτη και των οποίων τα έσοδα δεν ξεπερνούν τα 10 εκατομμύρια ευρώ ετησίως απαλλάσσονται από την ευθύνη για χρήση μη αδειοδοτημένων προστατευόμενων έργων και άλλων αντικειμένων προστασίας, εφόσον πληρούν σωρευτικά τις προϋποθέσεις των στοιχείων α' και γ' υποπερίπτωση α' της παραγράφου 4 δίχως να απαιτείται για αυτούς η πλήρωση και του στοιχείου β'. Οι εν λόγω πάροχοι αρκεί να καταβάλουν κάθε δυνατή προσπάθεια προκειμένου να λάβουν αδειοδότηση και να ενεργούν με ταχύτητα κατόπιν λήψης επαρκώς τεκμηριωμένης ειδοποίησης από τους δικαιούχους προκειμένου να απενεργοποιήσουν ή να αποσύρουν την πρόσβαση σε προστατευόμενα έργα και άλλα αντικείμενα προστασίας που τους υποδεικνύουν οι δικαιούχοι. Ωστόσο, οι πάροχοι των οποίων η επισκεψιμότητα ξεπερνά τα 5 εκατομμύρια μηνιαίως οφείλουν, επιπλέον των παραπάνω, να

καταβάλουν και κάθε δυνατή προσπάθεια προκειμένου να αποτραπεί η μελλοντική αναφόρτωση προστατευόμενου περιεχομένου, το οποίο έχει αποσυρθεί ή για το οποίο έχει απενεργοποιηθεί η πρόσβαση κατόπιν σχετικής ειδοποίησης του δικαιούχου.

2.3.6. Προστασία νόμιμων χρήσεων και κατοχύρωση υποχρεωτικών εξαιρέσεων και περιορισμών

Η εφαρμογή του άρθρου 17 δεν θίγει σε καμία περίπτωση το δικαίωμα των χρηστών να αναφορτώνουν περιεχόμενο που δεν παραβιάζει δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας και συγγενικά, διότι λ.χ. έχει δοθεί άδεια ή έχει καταστεί δημόσιο κτήμα ή ακόμα του οποίου η χρήση λογίζεται νόμιμη διότι στηρίζεται σε εξαίρεση ή περιορισμό.¹⁶² Μάλιστα, κατοχυρώνονται ως υποχρεωτικές οι εξαιρέσεις ή περιορισμοί για σκοπούς «παράθεσης αποσπασμάτων, κριτικής, σχολιασμού και χρήσης για γελοιογραφία, παρωδία και μίμηση».¹⁶³ Σε αντίθεση με τις εξαιρέσεις και περιορισμούς του άρθρου 5 παράγραφος 3 της οδηγίας 2001/29,¹⁶⁴ για τους οποίους σκοπίμως προτιμήθηκε ένα σύστημα μη πλήρους εναρμόνισης, παρέχοντας στον εθνικό νομοθέτη την ευχέρεια να διατηρήσει ή να μην εισάγει περιορισμούς, που η νομική παράδοση κάθε κράτους επιβάλλει,¹⁶⁵ οι εξαιρέσεις και περιορισμοί που εισάγει η παράγραφος 7 του άρθρου 17 είναι υποχρεωτικοί. Συνεπώς, κράτη μέλη που κατά την ενσωμάτωση της οδηγίας 2001/29 δεν είχαν συμπεριλάβει ορισμένους από αυτούς καλούνται πλέον να τους υιοθετήσουν κατά τη μεταφορά της επίμαχης διάταξης στην εθνική τους νομοθεσία.¹⁶⁶ Οι πάροχοι υποχρεούνται επιπλέον να ενημερώνουν τους χρήστες για το δικαίωμά τους να αναφορτώνουν νομίμως περιεχόμενο δυνάμει των εξαιρέσεων και περιορισμών της παραγράφου 7 του άρθρου 17 (λ.χ. στους όρους και προϋποθέσεις τους).

Η παράγραφος 7 του άρθρου 17 θεσπίζει «υποχρέωση αποτελέσματος» για τους παρόχους.¹⁶⁷ Τα κράτη μέλη πρέπει να διασφαλίσουν τον σεβασμό των εξαιρέσεων και των περιορισμών, παρά τις υποχρεώσεις που εισάγει για τους παρόχους το άρθρο 17 παράγραφος 4 και οι οποίες συνιστούν

---

¹⁶² Βλ. Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο – Κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με το άρθρο 17 της οδηγίας 2019/790 για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας στην ψηφιακή ενιαία αγορά, Βρυξέλλες, 04.06.2021, COM(2021) 288 final, σσ. 23-25. Διαθέσιμο σε: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX:52021DC0288> [Πρόσβαση 16.06.2023].

¹⁶³ ά. 17, παρ. 7, οδηγία 2019/790.

¹⁶⁴ Κεφάλαιο 4, ά. 18 έως 28γ του Ν. 2121/1993.

¹⁶⁵ αιτ. σκ. 32, οδηγία 2001/29.

¹⁶⁶ Για τον λόγο αυτό η χώρα μας, η οποία δεν είχε προβλέψει στην εθνική νομοθεσία –και, ιδίως, στο Κεφάλαιο 4, άρθρα 18 έως 28Γ του Ν. 2121/1993– τους περιορισμούς της γελοιογραφίας, της παρωδίας και της μίμησης πλέον τους ενσωμάτωσε στο –νέο– άρθρο 66ΣΤ του Ν. 2121/1993 που μεταφέρει στο εσωτερικό δίκαιο το άρθρο 17 και μόνο για τους σκοπούς της επίμαχης ενωσιακής διάταξης, δηλ. αποκλειστικά για χρήση περιεχομένου προστατευόμενου από δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας και συγγενικά δικαιώματα.

¹⁶⁷ σκ. 165, Προτάσεις Γενικού Εισαγγελέα στην υπόθεση C-401/19. Βλ. επίσης: Frosio, G., 2022. Freedom to share. *IIC- International Review of Intellectual Property and Competition Law*, 53, p. 1146. Available at: <https://link.springer.com/article/10.1007/s40319-022-01238-y> [Accessed 16.06.2023].

«υποχρεώσεις επιμέλειας» ή αλλιώς «υποχρεώσεις λήψης μέτρων».¹⁶⁸ Η «υποχρέωση λήψης μέτρων» σημαίνει ότι ο υπόχρεος οφείλει να καταβάλει «κάθε δυνατή προσπάθεια (best efforts)» για την επίτευξη ενός αποτελέσματος, χωρίς να είναι υποχρεωμένος να το επιτύχει.¹⁶⁹ Η διαφορετική φύση των υποχρεώσεων υποδηλώνει μια «κανονιστική ιεραρχία» μεταξύ της υποχρέωσης υψηλότερου επιπέδου στην παράγραφο 7 και της υποχρέωσης κατώτερου επιπέδου στην παράγραφο 4.¹⁷⁰

2.3.7. Λογοδοσία και διαφάνεια

Το άρθρο 17 παράγραφος 8 προβλέπει ότι από την εφαρμογή της επίμαχης διάταξης δεν απορρέει «γενική υποχρέωση παρακολούθησης» για τους παρόχους, δηλαδή παρακολούθηση του συνόλου του περιεχομένου που αναφορτώνεται.¹⁷¹ Ωστόσο, σύμφωνα με την ίδια παράγραφο, οι πάροχοι βαρύνονται με υποχρεώσεις διαφάνειας και λογοδοσίας έναντι των δικαιούχων παρέχοντάς τους, κατόπιν υποβολής σχετικού αιτήματος, πληροφορίες σχετικά με τη δράση που αναλαμβάνουν σε σχέση με το αδειοδοτημένο (λ.χ. δεδομένα για την εκμετάλλευση των έργων και τα αντίστοιχα έσοδα) και μη αδειοδοτημένο περιεχόμενο (π.χ. τεχνολογίες που χρησιμοποιούνται και αποτελεσματικότητα) το οποίο φιλοξενούν στους διακομιστές τους.¹⁷²

2.3.8. Διαδικαστικές εγγυήσεις

Οι πάροχοι θα πρέπει να διαθέτουν, σύμφωνα με την παράγραφο 9, «ταχύ και αποτελεσματικό μηχανισμό υποβολής καταγγελιών και επανόρθωσης». Η απόφαση «απενεργοποίησης της πρόσβασης ή αφαίρεσης περιεχομένου που αναφορτώνεται» υπόκειται σε ανθρώπινο έλεγχο, με σκοπό τον μετριασμό της χρήσης αλγοριθμικών εργαλείων αυτοματοποιημένης λήψης αποφάσεων που σε ορισμένες περιπτώσεις υποδεικνύουν εσφαλμένα, άδικα αποτελέσματα, βλάπτοντας τελικά το θεμελιώδες δικαίωμα έκφρασης και πληροφόρησης των χρηστών. Κατά την ίδια παράγραφο, η εφαρμογή της οδηγίας δεν πρέπει να οδηγεί «στον οποιοδήποτε εντοπισμό μεμονωμένων χρηστών ούτε στην επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα». Αντιστοίχως, οι δικαιούχοι πρέπει να «αιτιολογούν δεόντως» τα αιτήματά τους για απενεργοποίηση ή αφαίρεση έργων, δηλαδή να

---

¹⁶⁸ σκέψεις 207, 52, *ό.π.*

¹⁶⁹ υποσ. 54, *ό.π.*

¹⁷⁰ Quintais, J.-P., & Schwemer, S.-F., 2022. The Interplay between the Digital Services Act and Sector Regulation: How Special Is Copyright?. *European Journal of Risk Regulation*, Cambridge University Press, 13(2), pp. 198–199. Available at: <https://www.cambridge.org/core/journals/european-journal-of-risk-regulation/article/interplay-between-the-digital-services-act-and-sector-regulation-how-special-is-copyright/EC5405C9E4329329590F6BE95D373086> [Accessed 16.06.2023].

¹⁷¹ Ίδια πρόβλεψη υπάρχει και στο άρθρο 15 της οδηγίας 2000/31. Βλ. επίσης: Ιγγλεζάκης, Ι., 2021, *ό.π.*, σ. 112.

¹⁷² *ά.* 17, παρ. 8, εδάφιο β', οδηγία 2019/790. Βλ. επίσης: Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο – Κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με το άρθρο 17 της οδηγίας 2019/790 για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας στην ψηφιακή ενιαία αγορά, Βρυξέλλες, 04.06.2021, COM(2021) 288 final, σσ. 32-33. Διαθέσιμο σε: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX:52021DC0288> [Πρόσβαση 16.06.2023].

αιτιολογούν τον παράνομο χαρακτήρα συγκεκριμένης αναφόρτωσης.¹⁷³ Πέραν του μηχανισμού υποβολής καταγγελιών και επανόρθωσης, τον οποίο οφείλουν να θέτουν σε λειτουργία οι πάροχοι, τα κράτη μέλη με τη σειρά τους μεριμνούν ώστε οι χρήστες να έχουν τη δυνατότητα εξωδικαστικής επίλυσης διαφορών, αλλά και άσκησης ένδικων μέσων προστασίας.

2.3.9. Διαβουλεύσεις με τα ενδιαφερόμενα μέρη

Τέλος, βάσει της παραγράφου 10 του άρθρου 17 η Επιτροπή αναλαμβάνει την οργάνωση διαλόγων με τα ενδιαφερόμενα μέρη για την ανεύρεση πρακτικών που θα διασφαλίσουν την αρμονική συνεργασία παρόχων, δικαιούχων και χρηστών. Σε αυτό το πλαίσιο, η Επιτροπή, κατόπιν σχετικών διαβουλεύσεων με τα ενδιαφερόμενα μέρη, εξέδωσε, στις 4 Ιουνίου 2021, κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με την ερμηνεία του άρθρου 17 της οδηγίας 2019/790.

2.4. Κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με το άρθρο 17

Στις 4 Ιουνίου 2021,¹⁷⁴ η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δημοσίευσε, προς συμμόρφωση με την επιταγή του άρθρου 17 παράγραφος 10, κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με το άρθρο 17 της οδηγίας 2019/790 για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας στην ψηφιακή ενιαία αγορά.¹⁷⁵ Οι κατευθυντήριες γραμμές αφορούν τη συνεργασία μεταξύ παρόχων επιγραμμικών υπηρεσιών διαμοιρασμού περιεχομένου και δικαιούχων. Στόχος τους είναι να διευκολύνουν την ορθή και ομοιόμορφη ενσωμάτωση του άρθρου 17 στην εσωτερική έννομη τάξη των κρατών μελών, με κεντρικό άξονα την «ανάγκη εξισορρόπησης των θεμελιωδών δικαιωμάτων με τη χρήση εξαιρέσεων και περιορισμών».¹⁷⁶ Οι κατευθυντήριες γραμμές θα μπορούσαν επίσης να διευκολύνουν τους παράγοντες της αγοράς κατά τη συμμόρφωσή τους με τις επιταγές των εθνικών νομοθεσιών σχετικά με την εφαρμογή του άρθρου 17.¹⁷⁷

Η Επιτροπή εξέδωσε τις κατευθυντήριες γραμμές, συνεκτιμώντας τα αποτελέσματα των διαλόγων που διεξήχθησαν μεταξύ Οκτωβρίου 2019 και Φεβρουαρίου 2020 με τα ενδιαφερόμενα μέρη και μια

---

¹⁷³ Βλ. Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο – Κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με το άρθρο 17 της οδηγίας 2019/790 για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας στην ψηφιακή ενιαία αγορά, Βρυξέλλες, 04.06.2021, COM(2021) 288 final, σ. 31. Διαθέσιμο σε: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX:52021DC0288> [Πρόσβαση 16.06.2023].

¹⁷⁴ Είναι χαρακτηριστικό ότι οι κατευθυντήριες οδηγίες της Επιτροπής σχετικά με το άρθρο 17 δημοσιεύθηκαν μόλις μία εργάσιμη ημέρα πριν από την εκπνοή της προθεσμίας ενσωμάτωσης της επίμαχης διάταξης στην εθνική έννομη τάξη των κρατών μελών –και ιδίως στις 4 Ιουνίου 2021 ημέρα Παρασκευή με την προθεσμία ενσωμάτωσης να εκπνέει στις 7 Ιουνίου 2021 ημέρα Δευτέρα–.

¹⁷⁵ Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο, Κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με το άρθρο 17 της οδηγίας 2019/790 για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας στην ψηφιακή ενιαία αγορά, Βρυξέλλες, 04.06.2021, COM/2021/288 final. Διαθέσιμο σε: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX:52021DC0288> (στο εξής: κατευθυντήριες οδηγίες)

¹⁷⁶ ά. 17, παρ. 10, οδηγία 2019/790.

¹⁷⁷ Κατευθυντήριες οδηγίες, σ. 1.

στοχευμένη γραπτή διαβούλευση που πραγματοποιήθηκε μεταξύ Ιουλίου και Σεπτεμβρίου 2020. Οι κατευθυντήριες γραμμές αποτελούν μέρος του ήπιου δικαίου της ΕΕ («soft law»),¹⁷⁸ υπό την έννοια ότι στερούνται νομικής δεσμευτικότητας, ενώ, σε περίπτωση που το Δικαστήριο αμφισβητήσει ορισμένες πτυχές τους, είναι δυνατή η τροποποίησή τους.¹⁷⁹

Οι κατευθυντήριες γραμμές επαναλαμβάνουν κατ'ουσίαν τα όσα υποστήριξε η Επιτροπή ενώπιον του Δικαστηρίου επί της υποθέσεως C-401/19. Πρώτον, δόθηκε τέλος στις αντιπαραθέσεις σχετικά με τη νομική φύση του καθεστώτος που εγκαθιδρύει η διάταξη του άρθρου 17, καθώς αποσαφηνίστηκε ότι το άρθρο 17 δεν αναγνωρίζει ένα νέο ιδιόρρυθμο–*sui generis* δικαίωμα παρουσίασης στο κοινό,¹⁸⁰ παρά συνιστά ειδική ρύθμιση –*lex specialis*– που διέπει τη δράση συγκεκριμένης κατηγορίας ψηφιακών πλατφορμών.¹⁸¹ Δεύτερον, τονίστηκε ότι τα κράτη μέλη κατά τη μεταφορά της επίμαχης οδηγίας στο εσωτερικό τους δίκαιο στερούνται διακριτικής ευχέρειας όσον αφορά (i) την απόδοση της έννοιας των παρόχων επιγραμμικών υπηρεσιών διαμοιρασμού περιεχομένου,¹⁸² (ii) τον καθορισμό του ποσοτικού ορίου πάνω από το οποίο ένας πάροχος θεωρείται ότι πράγματι διακινεί μεγάλη ποσότητα έργων και, συνεπώς, χαρακτηρίζεται ως πάροχος επιγραμμικών υπηρεσιών διαμοιρασμού περιεχομένου, κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 2 παράγραφος 6 και εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2019/790¹⁸³ –άλλωστε, η εξέταση και εκτίμηση περί συνδρομής ή όχι του εν λόγω στοιχείου εναπόκειται στην κρίση του δικαστηρίου–, καθώς και (iii) την έννοια της «κάθε δυνατής προσπάθειας (ή ακριβέστερα *best efforts*)»¹⁸⁴ η οποία συνιστά αυτοτελή έννοια του

---

¹⁷⁸ Εμπειρικά έχει διαπιστωθεί ότι οι πράξεις ήπιου δικαίου συγκεντρώνουν σωρευτικά τρία χαρακτηριστικά: (i) επιδιώκουν τη μεταβολή της συμπεριφοράς των αποδεκτών τους, (ii) δεν είναι νομικά δεσμευτικές, δηλαδή δεν παράγουν δικαιώματα και υποχρεώσεις και, άρα, δεν μεταβάλλουν τον εξωτερικό νομικό κόσμο και, (iii) συγκεντρώνουν χαρακτηριστικά κατ'επίφαση κανόνων δικαίου ή νομικών πράξεων, καθώς από άποψη περιεχομένου και δομής προσιδιάζουν σε κανόνες δικαίου ή νομικές πράξεις. Περαιτέρω, οι πράξεις του ήπιου δικαίου δεν υπόκεινται σε δικαστικό έλεγχο βάσει του άρθρου 263 ΣΛΕΕ, αλλά είναι δυνατόν να αποτελέσουν αντικείμενο προδικαστικής παραπομπής σύμφωνα με τα όσα ορίζει το άρθρο 267 ΣΛΕΕ. Αναλυτικά σε: Conseil d'Etat, Etude annuelle 2013, *Le droit souple*, La documentation française, p. 9. Disponible sur: <https://www.conseil-etat.fr/publications-colloques/etudes/le-droit-souple> [Accès: 16.06.2023] · Πρεβεδούρου, Ε., 2022. Ο δικαστικός έλεγχος των πράξεων του ήπιου δικαίου. *e-ΠΟΛΙΤΕΙΑ Ηλεκτρονικό Περιοδικό Δημοσίου Δικαίου*, τεύχος 2, Απρίλιος-Ιούνιος 2022, σσ. 189-190 και σ. 212. Διαθέσιμο σε: <https://www.epoliteia.gr/e-journal/2022/04/20/e-politeia-teyxos-2o-aprilios-iounios-2022> [Πρόσβαση 16.06.2023].

¹⁷⁹ Κατευθυντήριες γραμμές, σ. 1.

¹⁸⁰ Καλλινίκου, Δ., 2021, *ό.π.*, σ. 798 · Association Littéraire et Artistique Internationale (ALAI), Second Opinion on certain aspects of the implementation of Article 17 of Directive (EU) 2019/790 of 17 April 2019 on copyright and related rights in the digital single market Opinion proposed to the Executive Committee and adopted at its meeting, 18 September 2020, p. 3. Available at: https://www.alai.org/en/assets/files/resolutions/200918-second-opinion-article-17-dsm_draft_en.pdf [Accessed 16.06.2023].

¹⁸¹ Κατευθυντήριες οδηγίες, σ. 2.

¹⁸² Κατευθυντήριες οδηγίες, σ. 4.

¹⁸³ Κατευθυντήριες οδηγίες, σ. 6.

¹⁸⁴ Βλ. όμως και σχόλια επί της δημόσιας διαβούλευσης του σχεδίου νόμου για την ενσωμάτωση της οδηγίας 2019/790 στην ελληνική νομοθεσία και ιδίως το άρθρο 18 αυτού (νυν άρθρο 20 του ψηφισθέντος Ν. 4996/2022). Θα ήταν ορθότερη η χρήση του όρου «κάθε εύλογη προσπάθεια» αντί του όρου «κάθε δυνατή προσπάθεια» για να αποδοθεί ο

ενωσιακού δικαίου και εξ αυτού του λόγου πρέπει να εφαρμόζεται ομοίμορφα σε ολόκληρη την ΕΕ.¹⁸⁵ Τρίτον, τα μέτρα προληπτικής παρακολούθησης που υιοθετούν οι πάροχοι θα πρέπει να στοχεύουν αποκλειστικά την απόσυρση παράνομου και όχι νόμιμου –όπως λ.χ. δυνάμει κάποιας εξαίρεσης ή περιορισμού– περιεχομένου.¹⁸⁶ Πράγματι, μια τέτοια προϋπόθεση-απαίτηση καθίσταται αναγκαία προκειμένου να καταπολεμηθεί το φαινόμενο του υπέρμετρου αποκλεισμού (over-blocking) και η εσφαλμένη απενεργοποίηση ή απόσυρση περιεχομένου. Άλλωστε, η λήψη κατάλληλων και στοχευμένων ex ante μέτρων είναι αναγκαία για την αποτελεσματική προστασία των δικαιωμάτων και συμφερόντων των χρηστών. Και τούτο διότι παρατηρείται μια τάση των χρηστών να αδρανούν και να αποδέχονται άκριτα τις λύσεις που υποδεικνύουν αυτοματοποιημένα εργαλεία αναγνώρισης περιεχομένου. Το φαινόμενο αυτό οφείλεται τόσο στην έλλειψη επαρκούς ενημέρωσης σε σχέση με τα δικαιώματά τους, όσο και σε μια λογική τυφλής εμπιστοσύνης στις δυνατότητες και τα αποτελέσματα των εργαλείων πληροφορικής, στη βάση μιας πεποίθησης που υπαγορεύει πως ο αλγόριθμος πιθανότατα «γνωρίζει» καλύτερα. Είναι, μάλιστα, αναγκαία η οριοθέτηση του φαινομένου του υπέρμετρου αποκλεισμού περιεχομένου διότι διαφορετικά οι χρήστες θα αποθαρρύνονταν σταδιακά να αναφορτώνουν περιεχόμενο (πρόκειται για ανάπτυξη ενός φαινομένου που λαμβάνει την ονομασία «chilling effect») και, συνεπώς, θα περιοριζόταν ανεπίτρεπτα το θεμελιώδες δικαίωμά τους στην ελευθερία έκφρασης και πληροφόρησης.¹⁸⁷ Μάλιστα, οι κατευθυντήριες γραμμές ορίζουν ότι το περιεχόμενο του οποίου την αναφόρτωση νομιμοποιούνται να εμποδίσουν προληπτικά οι πάροχοι πρέπει, διαζευκτικά, είτε να είναι προδήλως παράνομο, δηλαδή η εκτίμηση περί του παράνομου χαρακτήρα του να μην απαιτεί αυτοτελή εκτίμηση από πλευράς του παρόχου, είτε να αποτελεί περιεχόμενο με ιδιαίτερη αξία το οποίο έχουν «δεσμεύσει» προηγουμένως οι δικαιούχοι.¹⁸⁸ Αυτό το τελευταίο στοιχείο, δηλαδή η πρόβλεψη ενός μηχανισμού «δέσμευσης» αντικειμένων, των οποίων η μη αδειοδοτημένη διαθεσιμότητα «θα μπορούσε να προκαλέσει

αγγλικός όρος «best efforts». Ο όρος «κάθε δυνατή προσπάθεια» κείται εκτός των ορίων που προδιαγράφει η επίμαχη οδηγία, διότι, κατ' ουσίαν, συνεπάγεται τη θέσπιση ενός αυστηρότερου πλαισίου ευθύνης από αυτό που επιδιώκει να εγκαθιδρύσει ο ενωσιακός νομοθέτης για τους παρόχους. Ωστόσο, η θέσπιση εθνικών μέτρων αυστηρότερων από εκείνων του κειμένου μιας οδηγίας είναι επιτρεπτή μόνον εφόσον η δυνατότητα αυτή προβλέπεται από την ίδια την οδηγία ή τουλάχιστον συνάδει με την εναρμόνιση, πλήρη ή μερική, που επιδιώκεται κάθε φορά, στοιχεία που εκ πρώτης όψεως δεν φαίνεται να συντρέχουν εν προκειμένω. Αναλυτικά σε: Σαχπεκίδου, Ε., 2013. *Ευρωπαϊκό Δίκαιο*. Β' έκδοση. Αθήνα-Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Σάκκουλα, σ. 474, παρ. 90.

¹⁸⁵ Κατευθυντήριες οδηγίες, σ. 10.

¹⁸⁶ Rosati, E., 2021. Commission unveils Article 17 Guidance: 3 highlights. *The IPKat*. Available at: <https://ipkitten.blogspot.com/2021/06/commission-unveils-article-17-guidance.html?m=1> [Accessed 16.06.2023].

¹⁸⁷ Βλ. σχετικά και σκέψη 187, Προτάσεις Γενικού Εισαγγελέα στην υπόθεση C-401/19 · Geiger, C., & Jütte, B.-J., 2021. The EU Commission's Guidance on Article 17 of the Copyright in the Digital Single Market Directive – A Guide to Virtue in Content Moderation by Digital Platforms?, p. 1. Available at: <https://ssrn.com/abstract=3876608> [Accessed 16.06.2023].

¹⁸⁸ Κατευθυντήριες οδηγίες, σ. 18.

σημαντική οικονομική ζημία» στους δικαιούχους αποτελεί, κατ'ουσίαν, την «καινοτομία» των κατευθυντήριων γραμμών. Στο πλαίσιο αυτής της πρόβλεψης, οι πάροχοι δεν θα έχουν εκπληρώσει την υποχρέωσή τους να καταβάλουν «κάθε δυνατή προσπάθεια» εάν επιτρέπουν την αναφόρτωση περιεχομένου που αναπαράγει τα συγκεκριμένα αντικείμενα παρά την ύπαρξη τέτοιων «δεσμεύσεων». Περαιτέρω, οι κατευθυντήριες γραμμές δεν διευκρινίζουν ρητά εάν ο συγκεκριμένος μηχανισμός «δέσμευσης» αντικειμένων επί τη βάση ενός απλού ισχυρισμού των δικαιούχων ισοδυναμεί με υποχρέωση των παρόχων να απενεργοποιούν εκ των προτέρων περιεχόμενο των δικαιούχων, ακόμη και αν το περιεχόμενο δεν προσβάλλει προδήλως τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας.¹⁸⁹ Σε κάθε περίπτωση, μία τέτοιου είδους ερμηνεία δε βρίσκει σύμφωνο τον Γενικό Εισαγγελέα,¹⁹⁰ διότι θα ανέτρεπε τη συλλογιστική την οποία αναπτύσσει στις προτάσεις του. Βάσει του σκεπτικού του, οι πάροχοι υποχρεούνται να απενεργοποιούν περιεχόμενο πριν την αναφόρτωσή του μόνον εφόσον οι δικαιούχοι έχουν παράσχει στους παρόχους «τις σχετικές και απαραίτητες» πληροφορίες, από τις οποίες προκύπτει προδήλως ο παράνομος χαρακτήρας του περιεχομένου.¹⁹¹ Και αυτό διότι ο πάροχος δεν πρέπει να προβαίνει στη διενέργεια «αυτοτελών εκτιμήσεων» περί ύπαρξης ή μη παρανομίας περιεχομένου,¹⁹² καθώς αυτού του είδους η εκτίμηση εναπόκειται στην αποκλειστική κρίση του δικαστηρίου. Αντιθέτως, ο ρόλος του παρόχου, δυνάμει του καθεστώτος ευθύνης που εγκαθιδρύει το άρθρο 17 παράγραφος 4, περιορίζεται στην υποχρέωση να καταβάλει «κάθε δυνατή προσπάθεια», δηλαδή στην «υποχρέωση λήψης μέτρων».¹⁹³

Το γεγονός ότι το Δικαστήριο, στο πλαίσιο της απόφασης που εξέδωσε επί της υπόθεσης στις 26 Απριλίου 2022, αφενός, δεν τοποθετήθηκε επί του «μηχανισμού δέσμευσης» αντικειμένου η αναφόρτωση του οποίου «θα μπορούσε να προκαλέσει σημαντική οικονομική ζημία στους δικαιούχους» και, αφετέρου, συντάσσεται με τις απόψεις του Γενικού Εισαγγελέα ως προς το αυστηρά καθορισμένο πλαίσιο, δυνάμει του οποίου οι πάροχοι δύνανται να παρεμποδίσουν εκ των

---

¹⁸⁹ σκ. 223, Προτάσεις Γενικού Εισαγγελέα για την υπόθεση C-401/19 και σκέψη 90, απόφαση Δικαστηρίου επί της υπόθεσης C-401/19. Η Επιτροπή αναφέρεται σε αντικείμενα που έχουν ιδιαίτερη οικονομική αξία για μια συγκεκριμένη περίοδο. Ωστόσο, ο μηχανισμός «δέσμευσης» δεν φαίνεται να περιορίζεται σε αυτά τα αντικείμενα. Οι κατευθυντήριες γραμμές δεν ορίζουν επίσης την έννοια της «σημαντικής οικονομικής ζημίας». Σύμφωνα, μάλιστα, με τη Γαλλική Κυβέρνηση, σε περίπτωση αναφόρτωσης παράνομου περιεχομένου, η οικονομική ζημία την οποία υφίστανται οι δικαιούχοι είναι πάντοτε «ανεπανόρθωτη».

¹⁹⁰ Geiger, C., & Jütte, B.-J., 2021. Towards a Virtuous Legal Framework for Content Moderation by Digital Platforms in the EU? The Commission's Guidance on Article 17 CDSM Directive in the light of the YouTube/Cyando judgement and the AG's Opinion in C-401/19. *European Intellectual Property Review*, 43(10), pp. 17-20. Available at: <https://ssrn.com/abstract=3889049> [Accessed 16.06.2023].

¹⁹¹ σκ. 198, Προτάσεις Γενικού Εισαγγελέα επί της υποθέσεως C-401/19 και σκ. 90, απόφαση Δικαστηρίου επί της υπόθεσης C-401/19. Αυτού του είδους η ερμηνεία συνάδει και με την «απαγόρευση γενικής (προληπτικής) παρακολούθησης» περιεχομένου, που εισάγει το άρθρο 17, παράγραφος 8, της οδηγίας 2019/790. Μάλιστα, αυτήν την ερμηνεία υιοθετεί και το Δικαστήριο στην απόφασή του.

¹⁹² Frosio, G., 2022, *ibid*, p. 1147, para. 4.5.

¹⁹³ Quintais, J.-P., & Schwemer, S.-F., 2022, *ibid*, pp. 198-199.

προτέρων την αναφόρτωση περιεχομένου των χρηστών τους, αποτελεί, ενδεχομένως, ένδειξη «σιωπηρής συμφωνίας» με τις έντονες επιφυλάξεις που διατυπώνει ο Γενικός Εισαγγελέας στις προτάσεις του. Επομένως, δεν αποκλείεται το ενδεχόμενο επανεξέτασης και επικαιροποίησης των κατευθυντήριων γραμμών της Επιτροπής, υπό το φως των εκτιμήσεων του Δικαστηρίου επί της υπόθεσης C-401/19.¹⁹⁴

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙΙ. Ερμηνεία της νέας ρύθμισης υπό το φως της απόφασης του ΔΕΕ στην υπόθεση C-401/19

Η απόφαση επί της υπόθεσης C-401/19 εκδόθηκε από το τμήμα μείζονος συνθέσεως του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης στις 26 Απριλίου 2022.¹⁹⁵

Η εν λόγω υπόθεση, η οποία εισήχθη για πρώτη φορά ενώπιον του Δικαστηρίου στις 24 Μαΐου 2019, αφορά την προσφυγή ακυρώσεως που άσκησε η Δημοκρατία της Πολωνίας κατά του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης.¹⁹⁶

Κύριο αίτημα της προσφεύγουσας αποτέλεσε η ακύρωση του άρθρου 17, παράγραφος 4, στοιχείο β' και στοιχείο γ', in fine, της οδηγίας 2019/790.¹⁹⁷ Επικουρικά, η προσφεύγουσα αιτήθηκε την πλήρη ακύρωση του άρθρου 17.

Η επίμαχη διάταξη θεσπίζει, κατ'ουσίαν, έναν μηχανισμό ευθύνης λόγω αμέλειας των παρόχων επιγραμμικών υπηρεσιών ανταλλαγής περιεχομένου για το παράνομο περιεχόμενο που αναφορτώνουν οι χρήστες τους.¹⁹⁸

Η προσφεύγουσα επικαλέστηκε ως μοναδικό λόγο ακύρωσης της επίμαχης διάταξης της οδηγίας 2019/790 την παραβίαση του δικαιώματος στην ελευθερία έκφρασης και πληροφόρησης, που κατοχυρώνει το άρθρο 11 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής: Χάρτης). Για τη θεμελίωση της κατ' εξαίρεση απαλλαγής των παρόχων από την ευθύνη τους για αναφόρτωση παράνομου περιεχομένου, το άρθρο 17 παράγραφος 4 ορίζει ότι οι πάροχοι οφείλουν

---

¹⁹⁴ Δυνατότητα που προβλέπεται ρητά, άλλωστε, στις κατευθυντήριες γραμμές. Βλ. κατευθυντήριες οδηγίες, σ. 1.

¹⁹⁵ ΔΕΕ, Απόφαση της 26ης Απριλίου 2022, Δημοκρατία της Πολωνίας κατά Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, C-401/19, EU:C:2022:297.

¹⁹⁶ Προσφυγή της 24ης Μαΐου 2019, Δημοκρατία της Πολωνίας κατά Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Υπόθεση C-401/19). Διαθέσιμο σε:

<https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=216823&pageIndex=0&doclang=EL&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=304350>

¹⁹⁷ Οδηγία (ΕΕ) 2019/790 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Απριλίου 2019, για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας και τα συγγενικά δικαιώματα στην ψηφιακή ενιαία αγορά και την τροποποίηση των οδηγιών 96/9/ΕΚ και 2001/29/ΕΚ (ΕΕ L 130 της 17.5.2019, σ. 92). (στο εξής: οδηγία 2019/790)

¹⁹⁸ Βλ. σκ. 56, Προτάσεις του Γενικού Εισαγγελέα Henrik Saugmandsgaard Øe της 15ης Ιουλίου 2021 για την υπόθεση ΔΕΕ C-401/19, Δημοκρατία της Πολωνίας κατά Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ECLI:EU:C:2021:613. (στο εξής: Προτάσεις Γενικού Εισαγγελέα για την υπόθεση C-401/19)

να έχουν καταβάλει «κάθε δυνατή προσπάθεια», προκειμένου να αποτρέψουν την αναφόρτωσή του. Κατά την προσφεύγουσα, η εκπλήρωση αυτής της υποχρέωσης από πλευράς των παρόχων ισοδυναμεί, στην πραγματικότητα, με υποχρέωση προληπτικού ελέγχου διά της χρήσης φίλτρων αναφόρτωσης ή εργαλείων αυτόματης αναγνώρισης παράνομου περιεχομένου. Ωστόσο, αυτού του είδους ο προληπτικός έλεγχος περιεχομένου παραβιάζει το δικαίωμα έκφρασης των χρηστών και, συνεπώς, η επίμαχη διάταξη πρέπει να ακυρωθεί.¹⁹⁹ Ακόμα περισσότερο, διότι οι πάροχοι, στην προσπάθειά τους να απαλλαγούν από την ευθύνη τους ενδέχεται να προβαίνουν σε «υπέρμετρο αποκλεισμό» περιεχομένου, παρεμποδίζοντας την αναφόρτωση όχι μόνο του παράνομου, αλλά και του νόμιμου περιεχομένου που αναφορτώνουν οι χρήστες. Το Δικαστήριο, ερμηνεύοντας για πρώτη φορά²⁰⁰ διάταξη της αμφιλεγόμενης οδηγίας 2019/790,²⁰¹ υιοθέτησε τις απόψεις του Γενικού Εισαγγελέα, του οποίου οι προτάσεις επί της υποθέσεως εκδόθηκαν στις 15 Ιουλίου 2021,²⁰² και, αποφαινόμενο υπέρ της εγκυρότητας της επίμαχης διάταξης, απέρριψε τελικά την προσφυγή της Πολωνίας, διασώζοντας το κύρος του άρθρου 17.

Συγκεκριμένα, επί του παραδεκτού της προσφυγής, το Δικαστήριο απέρριψε ως απαράδεκτο το κύριο αίτημα της προσφεύγουσας και έκρινε παραδεκτό το επικουρικό αίτημα για εξέταση του άρθρου 17 στο σύνολό του. Επί της ουσίας της υπόθεσης, ο μοναδικός λόγος ακύρωσης του άρθρου 17, ήτοι η προσβολή του δικαιώματος περί ελευθερίας έκφρασης και πληροφόρησης, που προέβαλε η προσφεύγουσα, απορρίφθηκε από το Δικαστήριο. Ερμηνεύοντας την επίμαχη διάταξη, το Δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η τελευταία, μολονότι, πράγματι, εισάγει περιορισμό στο δικαίωμα στην ελευθερία έκφρασης και πληροφόρησης των χρηστών, ωστόσο ο περιορισμός αυτός είναι

---

¹⁹⁹ σκ. 24, απόφαση Δικαστηρίου επί της υπόθεσης C-401/19.

²⁰⁰ Ενημερωτικό Δελτίο Οργανισμού Πνευματικής Ιδιοκτησίας, Τεύχος 53, Μάιος 2022, σ. 4. Διαθέσιμο σε: <https://www.opi.gr/epikairota/enimerotiko-deltio> [Πρόσβαση 16.06.2023]. · Μηνιαίο Δελτίο Νομολογίας, Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 30 Απριλίου 2022, σ. 3. Διαθέσιμο σε: https://curia.europa.eu/jcms/jcms/p1_3471594/el [Πρόσβαση 16.06.2023].

²⁰¹ Η οδηγία αποτέλεσε αντικείμενο έντονων αντιπαραθέσεων. Επίσης, πολλοί ήταν οι επιστήμονες, οι οποίοι τάχθηκαν κατά του νέου καθεστώτος ευθύνης που εισάγει το άρθρο 17 της οδηγίας 2019/790. Μάλιστα, το άρθρο 13 της πρότασης οδηγίας, που μετεξελίχθηκε στο άρθρο 17 της οδηγίας 2019/790, όπως το γνωρίζουμε, είχε, επίσης, ξεσηκώσει θύελλα αντιδράσεων στην επιστημονική κοινότητα και αποτέλεσε αντικείμενο ουσιωδών τροποποιήσεων από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο και το Κοινοβούλιο. Βλ. ενδεικτικά: Mochon, J.-P., 2022. Le nouveau régime juridique des plateformes de partage: Comment l'Europe réinvente le droit d'auteur. *Enjeux numériques*, Annales des Mines, 18, p. 99. Disponible sur: <https://www.annales.org/enjeux-numeriques/2022/resumes/juin/16-en-resum-FR-AN-juin-2022.html> [Accès 16.06.2023] · Riis, T., & Schwemer, S.-F., 2018. Leaving the European Safe Harbor, Sailing Towards Algorithmic Content Regulation. *Journal of Internet Law*, 22(7), 2019, University of Copenhagen Faculty of Law Research Paper No. 2019-64, p. 4. Available at: <https://ssrn.com/abstract=3300159> [Accessed 16.06.2023].

²⁰² Προτάσεις του Γενικού Εισαγγελέα Henrik Saugmandsgaard Øe της 15ης Ιουλίου 2021 για την υπόθεση ΔΕΕ C-401/19, Δημοκρατία της Πολωνίας κατά Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ECLI:EU:C:2021:613.

επιτρεπτός, διότι η διάταξη θεσπίζει επαρκείς εγγυήσεις και κινείται εντός του πλαισίου που ορίζει το άρθρο 52, παράγραφος 1 του Χάρτη.

3.1. Επί του παραδεκτού

Η Πολωνία, διά της προσφυγής της –η δυνατότητα άσκησης της οποίας προβλέπεται στο άρθρο 263 ΣΛΕΕ– ζήτησε τη μερική ακύρωση του άρθρου 17, της οδηγίας 2019/790, και, ιδίως, του στοιχείου β' και του στοιχείου γ', in fine, της παραγράφου 4 αυτού και, επικουρικώς, την ολική ακύρωση της επίμαχης διάταξης.

Το Δικαστήριο ανέπτυξε το σκεπτικό του επί του παραδεκτού της υπόθεσης C-401/19 στις σκέψεις 17 έως 22 της απόφασής του. Ειδικότερα, όσον αφορά το κύριο αίτημα της προσφεύγουσας, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου,²⁰³ η μερική ακύρωση πράξης της Ένωσης προϋποθέτει την εξέταση του περιεχομένου των στοιχείων των οποίων ζητείται η ακύρωση, προκειμένου να διαπιστωθεί ότι ο διαχωρισμός των υπό κρίση στοιχείων δεν θα αλλοιώνε την ουσία της πράξης.²⁰⁴ Εν προκειμένω, οι επιμέρους διατάξεις του άρθρου 17 της οδηγίας 2019/790 συγκροτούν ένα ενιαίο σύνολο ρυθμίσεων, που εγκαθιδρύουν ένα νέο καθεστώς ευθύνης για τους παρόχους και αποσκοπούν στην εξισορρόπηση των δικαιωμάτων και των συμφερόντων των εν λόγω παρόχων, των χρηστών των υπηρεσιών τους και των δικαιούχων.²⁰⁵ Η ακύρωση ορισμένων μόνο στοιχείων της παραγράφου 4, του άρθρου 17 θα επέφερε την αντικατάσταση του ισχύοντος πλαισίου ευθύνης από ένα άλλο καθεστώς, ουσιωδώς διαφορετικό και σαφώς ευνοϊκότερο για τους παρόχους, και θα ανέτρεπε, κατά συνέπεια, και την ισορροπία των δικαιωμάτων και των συμφερόντων των μερών που ήθελε να διασφαλίσει ο ενωσιακός νομοθέτης. Συνεπώς, η μερική ακύρωση του άρθρου 17 θα μετέβαλε την ουσία του. Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο έκρινε το κύριο αίτημα της προσφεύγουσας περί μερικής ακύρωσης του στοιχείου β' και του στοιχείου γ', in fine, του άρθρου 17, παράγραφος 4, της οδηγίας 2019/790 *απαράδεκτο*.²⁰⁶

Αντιθέτως, το επικουρικό αίτημα της Δημοκρατίας της Πολωνίας, περί ακύρωσης του άρθρου 17 στο σύνολό του, κρίθηκε παραδεκτό. Το εν λόγω άρθρο, μολονότι θεσπίζει σημαντικές ρυθμίσεις,²⁰⁷ εντούτοις θα μπορούσε να διαχωριστεί από την υπόλοιπη οδηγία, δίχως να μεταβάλει την ουσία της πράξης, και αυτό διότι περιλαμβάνεται σε αυτοτελές κεφάλαιο του τίτλου IV της οδηγίας, περί

---

²⁰³ Βλ. ενδεικτικά: Απόφαση ΔΕΕ C-626/18 Πολωνία κατά Κοινοβουλίου και Συμβουλίου, της 8ης Δεκεμβρίου 2020, EU:C:2020:1000, σκέψεις 28-29 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία.

²⁰⁴ σκέψεις 17-18, απόφαση Δικαστηρίου επί της υπόθεσης C-401/19.

²⁰⁵ αιτιολογικές σκέψεις 61 και 66, οδηγία 2019/790.

²⁰⁶ σκέψεις 20-21, απόφαση Δικαστηρίου επί της υπόθεσης C-401/19.

²⁰⁷ σκ. 45, Προτάσεις Γενικού Εισαγγελέα στην υπόθεση C-401/19.

θέσπισης «μέτρων για την επίτευξη εύρυθμης λειτουργίας της αγοράς για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας».²⁰⁸

3.2. Επί της ουσίας

Στο πλαίσιο της κατ'ουσίαν εξέτασης της υπόθεσης C-401/19, το Δικαστήριο αποφάνθηκε επί του βασίμου του λόγου ακυρώσεως που προέβαλε η προσφεύγουσα. Συγκεκριμένα, η προσφεύγουσα αιτήθηκε τη μερική ή, επικουρικά, ολική ακύρωση του άρθρου 17 της οδηγίας 2019/790, περί θέσπισης ενός νέου καθεστώτος ευθύνης των παρόχων επιγραμμικών υπηρεσιών διαμοιρασμού περιεχομένου, λόγω παραβίασης του άρθρου 11 του Χάρτη, που κατοχυρώνει το θεμελιώδες δικαίωμα στην ελευθερία έκφρασης και πληροφόρησης. Είναι σημαντικό να τονιστεί ότι ο Χάρτης διαθέτει νομικό κύρος πρωτογενούς δικαίου, διότι αναγνωρίζεται στο άρθρο 6 παράγραφος 1 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση ως πηγή δικαίου ισοδύναμης ισχύος με τις Συνθήκες της ΕΕ. Περαιτέρω, δεσμεύει τόσο την ίδια την ΕΕ όσο και τα κράτη μέλη της όταν αυτά καλούνται να ερμηνεύσουν και να εφαρμόσουν το δίκαιο της Ένωσης (άρθρο 51 παράγραφος 1 του Χάρτη).²⁰⁹ Παράλληλα, η σημασία του δικαιώματος στην ελευθερία έκφρασης, το οποίο κατοχυρώνεται στο άρθρο 11 του Χάρτη και εμπεριέχει και την ελευθερία διάδοσης και λήψης πληροφοριών, είναι θεμελιώδης. Αναγνωρίζεται ως δικαίωμα ταυτοχρόνως ατομικό και πολιτικό, υπό την έννοια ότι έχει διπλή διάσταση: ατομική, καθώς συμβάλλει στην αυτοπραγμάτωση του ατόμου, αλλά και κοινωνική, διότι αποτελεί θεμέλιο λίθο για την εύρυθμη λειτουργία μιας δημοκρατικής κοινωνίας.²¹⁰

3.2.1. Περιορισμός θεμελιώδους δικαιώματος ελευθερίας της έκφρασης

Με δεδομένο ότι οι δικαιούχοι, στο πλαίσιο της συμβατικής ελευθερίας, δεν είναι υποχρεωμένοι να παραχωρούν άδεια στους παρόχους,²¹¹ οι τελευταίοι, προκειμένου να τύχουν απαλλαγής από την ευθύνη, πρέπει να πληρούν επιπλέον σωρευτικά και τις υποχρεώσεις των στοιχείων β' και γ', της παραγράφου 4, όσον αφορά το περιεχόμενο για το οποίο, κατόπιν κάθε δυνατής προσπάθειας, τελικώς, δεν έλαβαν αδειοδότηση.²¹² Το Δικαστήριο, ερμηνεύοντας το άρθρο 17, κατέληξε στο

²⁰⁸ σκ. 22, απόφαση Δικαστηρίου επί της υπόθεσης C-401/19.

²⁰⁹ Σαχπεκίδου, Ε., 2013, *ό.π.*, σσ. 141-142.

²¹⁰ Κυμάκη, Ι., 2022 Το Oversight Board και συνταγματικές διαστάσεις της αυτορρύθμισης των μέσων κοινωνικής δικτύωσης. *e-ΠΟΛΙΤΕΙΑ Ηλεκτρονικό Περιοδικό Δημοσίου Δικαίου*, τεύχος 4, Οκτώβριος-Δεκέμβριος 2022, σ. 523. Διαθέσιμο σε: <https://www.epoliteia.gr/e-journal/2022/10/20/e-politeia-teyxos-4-oktwvrios-dekemvrios-2022> [Πρόσβαση 16.06.2023].

²¹¹ *α.π.* σκ. 61, τελευταίο εδάφιο, οδηγία 2019/790.

²¹² Άλλωστε, λαμβανομένης υπόψη και της συμβατικής ελευθερίας των δικαιούχων, το να λάβουν οι πάροχοι άδεια για κάθε περιεχόμενο και από καθέναν ξεχωριστά από τους δικαιούχους είναι πρακτικά αδύνατον. Βλ. Burri, M., 2022. Copyright as an Engine for Creativity: A Critical Appraisal of Contemporary Developments in Intermediaries' Liability Regulation. Forthcoming in: Yuha Jung, Neville Vakharia and Marilena Vecco (eds.), *The Oxford Handbook of Arts and*

συμπέρασμα ότι η συμμόρφωση προς τις απαιτήσεις των στοιχείων β' και γ' ισοδυναμεί, κατ'ουσίαν,²¹³ με υποχρέωση διενέργειας εκ των προτέρων ελέγχου του περιεχομένου που αναφορτώνουν οι χρήστες. Συγκεκριμένα, έκρινε ότι το άρθρο 17, παράγραφος 4, στοιχεία β' και γ', επιβάλλει στους παρόχους «υποχρεώσεις επιμέλειας». Για την εκπλήρωση των εν λόγω υποχρεώσεων²¹⁴ απαιτείται –εκ των πραγμάτων²¹⁵ και σίγουρα για τις μεγαλύτερες πλατφόρμες (λ.χ. YouTube και Meta)– η χρήση εργαλείων πληροφορικής και, ιδίως, εργαλείων αυτόματης αναγνώρισης περιεχομένου. Κατά μείζονα λόγο διότι, όπως σημείωσε το Δικαστήριο, «ούτε τα καθών θεσμικά όργανα ούτε οι παρεμβαίνοντες ήταν σε θέση [...] να υποδείξουν πιθανές εναλλακτικές λύσεις σε τέτοια εργαλεία».²¹⁶

Για το Δικαστήριο, το φιλτράρισμα περιεχομένου που αναφορτώνεται στις ψηφιακές πλατφόρμες περιορίζει τη λήψη και διάδοση πληροφοριών. Και τούτο διότι το δικαίωμα στην ελευθερία της έκφρασης όσον αφορά την πτυχή της ελευθερίας διάδοσης και λήψης πληροφοριών δεν αφορά αποκλειστικά το περιεχόμενο της πληροφορίας, αλλά εκτείνεται και στον ενδιάμεσο πάροχο –εν προκειμένω τους παρόχους επιγραμμικών υπηρεσιών διαμοιρασμού περιεχομένου– που αναλαμβάνει τη διάχυση της πληροφορίας στο διαδίκτυο. Με άλλα λόγια, η επιβολή υποχρέωσης στους παρόχους για χρήση εργαλείων προληπτικού ελέγχου του περιεχομένου που αναρτούν οι χρήστες πράγματι περιορίζει τη λήψη και διάδοση πληροφοριών στο διαδικτυακό περιβάλλον.²¹⁷ Συνεπώς, το ειδικό

Cultural Management. Oxford: University Press, 2022, p. 5. Available at: <https://ssrn.com/abstract=4039859> [Accessed 16.06.2023].

²¹³ Αν και η παρ. 4, του ά. 17, δεν εξειδικεύει τον τρόπο με τον οποίο οι πάροχοι πρέπει να εκπληρώνουν τις υποχρεώσεις τους, δυνάμει του καθεστώτος ευθύνης που θεσπίζει – παρά κάνει λόγο για υποχρέωση να καταβάλουν «κάθε δυνατή προσπάθεια» και μάλιστα «σύμφωνα με τα υψηλά πρότυπα επαγγελματικής ευσυνειδησίας του κλάδου» για την περίπτωση του στοιχείου β' – εντούτοις συνάγεται έμμεσα η υποχρέωση προληπτικού ελέγχου και χρήσης εργαλείων φιλτραρίσματος περιεχομένου – τα οποία, άλλωστε, ήδη χρησιμοποιούν ορισμένες πλατφόρμες (βλ. ενδεικτικά το εργαλείο Content ID της YouTube). Grisse, K., 2019. After the storm—examining the final version of Article 17 of the new Directive (EU) 2019/790, *Journal of Intellectual Property Law & Practice*, 14(11), p. 894. Available at: <https://doi.org/10.1093/jiplp/jpz122> [Accessed 16.06.2023].

²¹⁴ Πράγματι, δεν χωρά αμφιβολία ως προς το ότι οι απαιτήσεις της παραγράφου 4, του άρθρου 17, τις οποίες πρέπει να πληρούν οι πάροχοι σωρευτικά, προκειμένου να τύχουν απαλλαγής από την ευθύνη, συνιστούν υποχρεώσεις, όπως επιβεβαιώνει και η διατύπωση της παραγράφου 5, του άρθρου 17, η οποία ορίζει ότι: «Προκειμένου να προσδιοριστεί αν ο πάροχος υπηρεσιών έχει συμμορφωθεί με τις υποχρεώσεις που υπέχει δυνάμει της παραγράφου 4 και υπό το πρίσμα της αρχής της αναλογικότητας, θα πρέπει, μεταξύ άλλων, ...».

²¹⁵ «[...] if YouTube wanted to ensure a human review of the 432.000 hours of video uploaded daily, it would have to hire roughly 70.000 full time (very efficient) employees» [«εάν η YouTube ήθελε να εξασφαλίσει ανθρώπινο έλεγχο των 432 000 ωρών βίντεο που αναφορτώνονται καθημερινά, θα έπρεπε να προσλάβει περίπου 70 000 (πολύ αποδοτικούς) υπαλλήλους πλήρους απασχόλησης»]. Lambrecht, M., 2020. Free speech by design – Algorithmic protection of exceptions and limitations in the Copyright DSM directive, *Journal of Intellectual Property, Information Technology and Electronic Commerce Law*, 11(1), p. 71. Available at: <https://www.jipitec.eu/issues/jipitec-11-1-2020/5080> [Accessed 16.06.2023].

²¹⁶ σκ. 54, απόφαση Δικαστηρίου επί της υπόθεσης C-401/19.

²¹⁷ Jougoux, P., 2017. Is EU Copyright Law a Danger to Online Freedom of Expression? in: Sokratis K. Katsikas and Vasilios Zorkadis (eds.), *E-Democracy – Privacy-Preserving, Secure, Intelligent E-Government Services – 7th*

καθεστώς ευθύνης του άρθρου 17, ιδίως η παράγραφος 4 αυτού, συνιστά πράγματι περιορισμό της άσκησης του δικαιώματος στην ελευθερία έκφρασης και πληροφόρησης, όπως διασφαλίζεται από το άρθρο 11 του Χάρτη (και άρθρο 10 ΕΣΔΑ).²¹⁸ Μάλιστα, «ο περιορισμός αυτός μπορεί να καταλογιστεί στον νομοθέτη της Ένωσης, δεδομένου ότι απορρέει άμεσα από το ειδικό καθεστώς ευθύνης, που θεσπίστηκε για τους παρόχους με το άρθρο 17 παράγραφος 4 της οδηγίας 2019/790».²¹⁹

3.2.2. Αρχή της αναλογικότητας

Δεδομένου ότι το άρθρο 17 αποτελεί κανόνα του παράγωγου ενωσιακού δικαίου, η εν λόγω διάταξη πρέπει να ερμηνεύεται υπό το πρίσμα του πρωτογενούς δικαίου της ΕΕ, μέρος του οποίου αποτελούν τα θεμελιώδη δικαιώματα.²²⁰ Περαιτέρω, κατά πάγια νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, «το άρθρο 10 της ΕΣΔΑ²²¹ δεν απαγορεύει αυτό καθεαυτό κάθε εκ των προτέρων περιορισμό σε μέσο διάδοσης». Ωστόσο, αυτού του είδους οι περιορισμοί, λόγω των εξαιρετικά υψηλών κινδύνων που εγκυμονούν για τον σεβασμό του θεμελιώδους δικαιώματος στην ελευθερία έκφρασης και πληροφόρησης, πρέπει να εντάσσονται σε ένα «ιδιαίτερα αυστηρό νομικό πλαίσιο».²²²

Το Δικαστήριο εξετάζοντας τη συμβατότητα του περιορισμού που εισάγει το άρθρο 17 της οδηγίας 2019/790 με το θεμελιώδες δικαίωμα στην ελευθερία έκφρασης και πληροφόρησης των χρηστών έκρινε ότι η προσβαλλόμενη διάταξη πληροί τις προϋποθέσεις του άρθρου 52 παράγραφος 1 του Χάρτη.^{223,224} Ειδικότερα, ο επίμαχος περιορισμός (1) «προβλέπεται από τον νόμο», (2) σέβεται το «βασικό περιεχόμενο» του δικαιώματος στην ελευθερία έκφρασης και πληροφόρησης και, (3) τηρεί

International Conference, E-Democracy 2017, Athens, Greece, December 14-15, 2017, Proceedings. Cham: Springer International Publishing AG, 2017, p. 128.

²¹⁸ σκ. 55, απόφαση Δικαστηρίου επί της υπόθεσης C-401/19. Βλ. επίσης: σκ. 44: «[...]σύμφωνα με το άρθρο 52, παράγραφος 3, του Χάρτη, τα δικαιώματα που θεσπίζει το άρθρο 11 του Χάρτη έχουν την ίδια έννοια και εμβέλεια με εκείνα που κατοχυρώνονται στο άρθρο 10 της ΕΣΔΑ».

²¹⁹ σκ. 56, απόφαση Δικαστηρίου επί της υπόθεσης C-401/19.

²²⁰ Geiger, C., & Jütte, B.-J., 2021. Platform liability under Article 17 of the Copyright in the Digital Single Market Directive, Automated Filtering and Fundamental Rights: An Impossible Match, *GRUR International*, 70(6), June 2021, p. 13. Available at: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3776267 [Accessed 16.06.2023] · Kuczerawy, A., 2017. The Power of Positive Thinking: Intermediary Liability and the Effective Enjoyment of the Right to Freedom of Expression. *Journal of Intellectual Property, Information Technology and Electronic Commerce Law*, 8(3), p. 233, para. 26.

²²¹ που αντιστοιχεί στο άρθρο 11 του Χάρτη, όπως επισημάνθηκε στην υπ' αριθμ. 63 υποσημείωση.

²²² σκ. 68, απόφαση Δικαστηρίου επί της υπόθεσης C-401/19. Βλ. επίσης: απόφαση ΕΔΔΑ Ahmet Yildirim κατά Τουρκίας, της 18ης Δεκεμβρίου 2012, CE:ECHR:2012:1218JUD000311110, σκέψεις 47 και 64 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία.

²²³ σκέψεις 59 επόμενες, απόφαση Δικαστηρίου επί της υπόθεσης C-401/19.

²²⁴ Το ά. 52, παρ. 1, του Χάρτη, έχει ως εξής: «Κάθε περιορισμός στην άσκηση των δικαιωμάτων και ελευθεριών που αναγνωρίζονται στον παρόντα Χάρτη πρέπει να προβλέπεται από τον νόμο και να σέβεται το βασικό περιεχόμενο των εν λόγω δικαιωμάτων και ελευθεριών. Τηρουμένης της αρχής της αναλογικότητας, περιορισμοί επιτρέπεται να επιβάλλονται μόνον εφόσον είναι αναγκαίοι και ανταποκρίνονται πραγματικά σε στόχους γενικού ενδιαφέροντος που αναγνωρίζει η [Ευρωπαϊκή] Ένωση ή στην ανάγκη προστασίας των δικαιωμάτων και ελευθεριών των τρίτων».

την αρχή της αναλογικότητας, διότι «ανταποκρίνεται στην ανάγκη προστασίας των δικαιωμάτων και ελευθεριών των τρίτων» και είναι αναγκαίος –δηλαδή πληρούνται σωρευτικά τρεις προϋποθέσεις: ο περιορισμός είναι κατάλληλος, αναγκαίος και αναλογικός «υπό στενή έννοια–*stricto sensu*»–.²²⁵

Πρώτον, ο περιορισμός της άσκησης του δικαιώματος στην ελευθερία έκφρασης και πληροφόρησης των χρηστών επιγραμμικών υπηρεσιών διαμοιρασμού περιεχομένου «προβλέπεται από τον νόμο», καθώς απορρέει από τις υποχρεώσεις που επιβάλλει στους παρόχους των υπηρεσιών αυτών διάταξη πράξης της Ένωσης, ήτοι το άρθρο 17 παράγραφος 4 στοιχείο β' και στοιχείο γ' *in fine* της οδηγίας 2019/790.^{226,227}

Δεύτερον, ο επίμαχος περιορισμός σέβεται το «βασικό περιεχόμενο» του θεμελιώδους δικαιώματος στην ελευθερία έκφρασης και πληροφόρησης των χρηστών.²²⁸ Πράγματι, ο ενωσιακός νομοθέτης, προκειμένου να διαφυλάξει το θεμελιώδες δικαίωμα των χρηστών στην ελευθερία έκφρασης και πληροφόρησης, προβλέπει ότι η εφαρμογή των υποχρεώσεων που θεσπίζουν τα στοιχεία β' και γ' της παραγράφου 4 του άρθρου 17 για τους παρόχους δεν πρέπει σε καμία περίπτωση να παρεμποδίζει το δικαίωμα των χρηστών να αναφορτώνουν περιεχόμενο το οποίο, σύμφωνα με το άρθρο 17 παράγραφος 7 «δεν παραβιάζει δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας και συγγενικά δικαιώματα, συμπεριλαμβανομένων των έργων ή άλλων αντικειμένων προστασίας που καλύπτονται από εξαίρεση ή περιορισμό».^{229,230} Κατά μείζονα λόγο διότι η υποχρέωση των παρόχων αποτελεί «υποχρέωση αποτελέσματος», σε αντίθεση με τις υποχρεώσεις που θεσπίζει η παράγραφος 4 στοιχεία β' και γ' *in fine* του άρθρου 17 που συνιστούν «υποχρεώσεις λήψης μέτρων».²³¹

Τρίτον, ο επίμαχος περιορισμός συνάδει με την αρχή της αναλογικότητας και ιδίως «ανταποκρίνεται στην ανάγκη προστασίας των δικαιωμάτων και ελευθεριών των τρίτων» και είναι αναγκαίος. Όπως, μάλιστα, διευκρινίζει ο Γενικός Εισαγγελέας Saugmandsgaard Øe «η εξέταση του «αναγκαίου» χαρακτήρα, κατά την έννοια του άρθρου 52 παράγραφος 1 του Χάρτη ενός περιορισμού στην άσκηση ενός θεμελιώδους δικαιώματος που κατοχυρώνεται στον Χάρτη περιλαμβάνει, στην πραγματικότητα,

---

²²⁵ σκ. 91, Προτάσεις Γενικού Εισαγγελέα στην υπόθεση C-401/19.

²²⁶ σκ. 72, απόφαση Δικαστηρίου επί της υπόθεσης C-401/19.

²²⁷ Όπως, μάλιστα, διευκρινίζει ο Γενικός Εισαγγελέας: «η προϋπόθεση ότι κάθε περιορισμός της άσκησης των θεμελιωδών δικαιωμάτων πρέπει να «προβλέπεται από τον νόμο», κατά την έννοια του άρθρου 52, παράγραφος 1, του Χάρτη, [...] συνεπάγεται όχι μόνον ότι ο περιορισμός αυτός πρέπει να έχει νομική βάση («υπαρξη νόμου»), αλλά και ότι [...] η νομική αυτή βάση πρέπει να είναι αρκούντως προσβάσιμη και προβλέψιμη ως προς τα αποτελέσματά της, δηλαδή να διατυπώνεται με επαρκή σαφήνεια και ακρίβεια», κριτήρια που, κατά τον Εισαγγελέα, πληρούνται εν προκειμένω. (βλ. αναλυτικά: σκέψεις 92-97 των Προτάσεων του Γενικού Εισαγγελέα στην υπόθεση C-401/19).

²²⁸ σκέψεις 76-81, απόφαση Δικαστηρίου επί της υπόθεσης C-401/19.

²²⁹ σκ. 80, απόφαση Δικαστηρίου επί της υπόθεσης C-401/19.

²³⁰ ά. 17, παράγραφοι 7 και 9, σε συνδυασμό με αιτιολογικές σκέψεις 66 και 70, οδηγία 2019/790.

²³¹ σκ. 78, απόφαση Δικαστηρίου επί της υπόθεσης C-401/19.

τον έλεγχο τριών σωρευτικών απαιτήσεων: συγκεκριμένα, πρέπει να εξακριβωθεί εάν ο περιορισμός αυτός είναι (1) «κατάλληλος», (2) «αναγκαίος» καθώς και (3) «αναλογικός» υπό στενή έννοια». ²³²

Έτσι, «τηρουμένης της αρχής της αναλογικότητας», ο περιορισμός της άσκησης του δικαιώματος στην ελευθερία έκφρασης και πληροφόρησης των χρηστών «ανταποκρίνεται στην ανάγκη προστασίας των δικαιωμάτων και ελευθεριών των τρίτων», διότι, εν προκειμένω, ο περιορισμός αποσκοπεί στην εξυπηρέτηση του δικαιώματος διανοητικής ιδιοκτησίας, που κατοχυρώνεται στο άρθρο 17 παράγραφος 2 του Χάρτη. Συγκεκριμένα, οι υποχρεώσεις που επιβάλλονται με το άρθρο 17 της οδηγίας 2019/790 στους παρόχους και οι οποίες περιορίζουν την άσκηση του δικαιώματος έκφρασης και πληροφόρησης των χρηστών στοχεύουν στη διασφάλιση της προστασίας των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας προωθώντας την επίτευξη της «εύρυθμης και δίκαιης λειτουργίας της αγοράς για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας» ²³³ μέσω της ενίσχυσης της ανάπτυξης της «αγοράς χορήγησης αδειών μεταξύ δικαιούχων δικαιωμάτων και παρόχων επιγραμμικών υπηρεσιών ανταλλαγής περιεχομένου». ^{234,235}

Έπειτα, ο μηχανισμός ευθύνης τον οποίο θεσπίζει το άρθρο 17 παράγραφος 4 της οδηγίας 2019/790 κρίθηκε κατάλληλος, διότι είναι ικανός να συμβάλλει στην επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού, ήτοι της προστασίας των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας, αλλά και αναγκαίος, διότι διαπιστώθηκε ότι δεν υπάρχουν εναλλακτικά μέτρα εξίσου αποτελεσματικά με το μέτρο που επελέγη για την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού και λιγότερο δεσμευτικά. ²³⁶

Τέλος, περιορισμός στην άσκηση θεμελιώδους δικαιώματος που κατοχυρώνεται στον Χάρτη θεωρείται «αναλογικός», υπό τη στενή έννοια του όρου, αν τα μειονεκτήματα τα οποία προκαλούνται από το επίμαχο μέτρο δεν είναι υπέρμετρα σε σχέση με τους επιδιωκόμενους σκοπούς. ²³⁷ Εν προκειμένω, οι προσβαλλόμενες διατάξεις δημιουργούν μια σύγκρουση μεταξύ, αφενός, του δικαιώματος στην ελευθερία της έκφρασης, το οποίο κατοχυρώνεται στο άρθρο 11 του Χάρτη, και, αφετέρου, των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας, τα οποία προστατεύονται με το άρθρο 17 παράγραφος 2 του Χάρτη. Για τον λόγο αυτό, η αναλογικότητα των προσβαλλόμενων διατάξεων πρέπει να εκτιμάται υπό το πρίσμα της ανάγκης συμβιβασμού των επιταγών που συνδέονται με την

---

²³² σκ. 118, Προτάσεις Γενικού Εισαγγελέα στην υπόθεση C-401/19.

²³³ αιτιολογικές σκέψεις 2 και 3, οδηγία 2019/790.

²³⁴ αιτ. σκ. 61, οδηγία 2019/790.

²³⁵ σκ. 82, απόφαση Δικαστηρίου επί της υπόθεσης C-401/19 και σκέψεις 117 και 28, Προτάσεις Γενικού Εισαγγελέα στην υπόθεση C-401/19.

²³⁶ σκ. 83, απόφαση Δικαστηρίου επί της υπόθεσης C-401/19.

²³⁷ σκ. 128, Προτάσεις Γενικού Εισαγγελέα στην υπόθεση C-401/19.

προστασία των διαφόρων αυτών δικαιωμάτων και της ανάγκης επίτευξης μιας «δίκαιης ισορροπίας» μεταξύ τους.²³⁸

3.2.3. Επαρκείς εγγυήσεις

Τελικώς, το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι οι υποχρεώσεις που επιβάλλει το άρθρο 17 παράγραφος 4 της οδηγίας 2019/790 στους παρόχους δεν συνιστούν δυσανάλογο περιορισμό του δικαιώματος στην ελευθερία έκφρασης και πληροφόρησης των χρηστών. Και τούτο διότι ο ενωσιακός νομοθέτης εξαρτά την εφαρμογή του νέου μηχανισμού ευθύνης των παρόχων, που εγκαθιδρύει το άρθρο 17 παράγραφος 4 από την τήρηση μιας σειράς εγγυήσεων, που επαρκούν για τη διασφάλιση του σεβασμού του θεμελιώδους δικαιώματος έκφρασης και πληροφόρησης των χρηστών. Ειδικότερα, οι παράγραφοι 7, 8 και 9 του άρθρου 17 σε συνδυασμό με τις αιτιολογικές σκέψεις 66 και 70 της οδηγίας 2019/790, περιέχουν μια σειρά από σημαντικές εγγυήσεις για την προστασία των χρηστών των υπηρεσιών διαμοιρασμού περιεχομένου από τα καταχρηστικά ή αυθαίρετα μέτρα απενεργοποίησης του περιεχομένου τους.²³⁹

Πρώτον, η τήρηση των υποχρεώσεων που θεσπίζει το άρθρο 17, παράγραφος 4, δεν ισοδυναμεί με δυνατότητα χρήσης φίλτρων τα οποία αποκλείουν περιεχόμενο των χρηστών, που, σύμφωνα με το άρθρο 17, παράγραφος 7, «δεν παραβιάζει δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας και συγγενικά δικαιώματα, συμπεριλαμβανομένων των έργων ή άλλων αντικειμένων προστασίας που καλύπτονται από εξαίρεση ή περιορισμό».²⁴⁰ Υπό αυτήν την έννοια, ένα σύστημα φιλτραρίσματος, το οποίο δεν διακρίνει επαρκώς μεταξύ παράνομου και νόμιμου περιεχομένου,²⁴¹ οπότε η λειτουργία του θα μπορούσε ενδεχομένως να μπλοκάρει νόμιμο περιεχόμενο, δεν θεωρείται ότι συμβαδίζει με το δικαίωμα στην ελευθερία έκφρασης και πληροφόρησης.²⁴²

Δεύτερον, το Δικαστήριο τονίζει, όπως και στις υποθέσεις *Telekabel* (C-314/12, EU:C:2014:192, σκ. 61) και *Funke Medien* (C-469/17, EU:C:2019:623, σκ. 72), ότι το δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας, το οποίο κατοχυρώνεται στο άρθρο 17, παράγραφος 2, του Χάρτη δεν είναι απόλυτο.²⁴³ Συνεπώς,

²³⁸ σκ. 129, Προτάσεις Γενικού Εισαγγελέα στην υπόθεση C-401/19.

²³⁹ σκ. 157, Προτάσεις Γενικού Εισαγγελέα στην υπόθεση C-401/19 και σκ. 85, απόφαση Δικαστηρίου επί της υπόθεσης C-401/19.

²⁴⁰ Geiger, C., & Jütte, B.-J., 2021. Platform liability under Article 17 of the Copyright in the Digital Single Market Directive, Automated Filtering and Fundamental Rights: An Impossible Match, *GRUR International*, 70(6), June 2021, pp. 44. Available at: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3776267 [Accessed 16.06.2023].

²⁴¹ Ωστόσο, ένα κρίσιμο ζήτημα αποτελεί το εάν, επί του παρόντος, είναι πράγματι δυνατή η ανάπτυξη εργαλείων φιλτραρίσματος, τα οποία να μπορούν να διακρίνουν αποτελεσματικά μεταξύ νόμιμου και παράνομου περιεχομένου, αποσύροντας μόνο το παράνομο περιεχόμενο και όχι και το νόμιμο. Βλ.: απόφαση *Scarlet Extended*, C-70/10, EU:C:2011:771, σκέψη 52. Ομοίως σε: απόφαση *Netlog*, C-360/10, EU:C:2012:85, σκέψη 50.

²⁴² σκ. 86, απόφαση Δικαστηρίου επί της υπόθεσης C-401/19.

²⁴³ σκ. 92, απόφαση Δικαστηρίου επί της υπόθεσης C-401/19 · Frosio, 2022, *ibid*, p. 1146.

μπορούν νομίμως να προβλέπονται εξαιρέσεις ή περιορισμοί υπέρ τρίτων. Έτσι, το άρθρο 17, παράγραφος 7, καθιστά υποχρεωτικές κάποιες ειδικές εξαιρέσεις που αφορούν, ιδίως, περιεχόμενο, το οποίο παράγεται για σκοπούς παράθεσης «αποσπάσματος, κριτικής, σχολιασμού και χρήσης γελιογραφίας, παρωδίας ή μίμησης».²⁴⁴ Μάλιστα, οι πάροχοι είναι υποχρεωμένοι, δυνάμει του άρθρου 17, παράγραφος 9, τέταρτο εδάφιο, να ενημερώνουν τους χρήστες, με τους γενικούς όρους χρήσης των υπηρεσιών τους, ότι μπορούν να αναφορτώνουν περιεχόμενο δυνάμει εξαιρέσεων ή περιορισμών, τους οποίους προβλέπει η ενωσιακή νομοθεσία.²⁴⁵

Τρίτον, βάσει του νέου καθεστώτος ευθύνης, προκειμένου οι πάροχοι να αποσύρουν περιεχόμενο είτε πριν είτε μετά την αναφόρτωσή του στην πλατφόρμα, οι δικαιούχοι οφείλουν να έχουν παράσχει προηγουμένως στους παρόχους τις «σχετικές και απαραίτητες πληροφορίες» (παράγραφος 4, στοιχείο β' –για απόσυρση περιεχομένου πριν αναφορτωθεί από τον χρήστη) ή «επαρκώς τεκμηριωμένη ειδοποίηση» (παράγραφος 4, στοιχείο γ', in fine –για απόσυρση περιεχομένου, το οποίο έχει ήδη αναφορτωθεί από τον χρήστη στην πλατφόρμα), προϋπόθεση που, κατά το Δικαστήριο, «προστατεύει την άσκηση του δικαιώματος στην ελευθερία έκφρασης και πληροφόρησης των χρηστών που χρησιμοποιούν νομίμως τις εν λόγω υπηρεσίες».²⁴⁶

Τέταρτον, το άρθρο 17, παράγραφος 8, ξεκαθαρίζει ότι η εφαρμογή του άρθρου 17 δεν οδηγεί σε «γενική υποχρέωση παρακολούθησης».²⁴⁷ Από αυτήν τη διευκρίνιση απορρέει ότι οι πάροχοι «δεν μπορούν να υποχρεωθούν να αποτρέψουν την αναφόρτωση και τη διάθεση στο κοινό περιεχομένου η διαπίστωση του παράνομου χαρακτήρα του οποίου θα απαιτούσε αυτοτελή εκτίμηση του περιεχομένου υπό το πρίσμα των πληροφοριών που παρέχουν οι δικαιούχοι καθώς και των ενδεχόμενων εξαιρέσεων και περιορισμών των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας».²⁴⁸

Πέμπτον, οι «διαδικαστικές εγγυήσεις», που εισάγει το άρθρο 17, παράγραφος 9, στοχεύουν στην αντιμετώπιση του «υπέρμετρου αποκλεισμού (over-blocking)» περιεχομένου από πλευράς των παρόχων.²⁴⁹ Ειδικότερα, σύμφωνα με τα όσα εκθέτει το Δικαστήριο στη σκέψη 94 της απόφασής του:

---

²⁴⁴ Αντιθέτως, οι εξαιρέσεις ή περιορισμοί που προβλέπει το ά. 5, της οδηγίας 2001/29, έχουν προαιρετικό χαρακτήρα, που σημαίνει ότι τα κράτη μέλη δεν είναι υποχρεωμένα να ενσωματώσουν στην εθνική έννομη τάξη τους τις προβλεπόμενες εξαιρέσεις ή περιορισμούς.

²⁴⁵ Όπως, μάλιστα, επισημαίνουν οι Geiger και Jütte (2021, σ. 44, υποσημ. 273) «οι χρήστες αναφορτώνουν νομίμως περιεχόμενο είτε διότι έχουν λάβει σχετική άδεια από τον δικαιούχο είτε επειδή η αναφόρτωση του περιεχομένου εμπίπτει σε εξαίρεση, που προβλέπεται σε κάποια από τις διάφορες οδηγίες περί πνευματικών δικαιωμάτων, και κυρίως στο άρθρο 5, παράγραφοι 2 και 3 της οδηγίας 2001/29».

²⁴⁶ σκ. 89, απόφαση Δικαστηρίου επί της υπόθεσης C-401/19.

²⁴⁷ Οι πάροχοι βαρύνονται με υποχρέωση «ειδικής» και όχι γενικευμένης παρακολούθησης - και μεν στο σύνολο του περιεχομένου, αλλά με σκοπό να βρεθούν τα συγκεκριμένα έργα για τα οποία παρασχέθηκαν από τους δικαιούχους επαρκείς πληροφορίες ή τεκμηριωμένη ειδοποίηση. Βλ.: σκέψεις 98-115, Προτάσεις Γενικού Εισαγγελέα στην υπόθεση C-401/19 .

²⁴⁸ σκ. 90, απόφαση Δικαστηρίου επί της υπόθεσης C-401/19.

²⁴⁹ σκέψεις 93 έως 95, απόφαση Δικαστηρίου επί της υπόθεσης C-401/19.

«οι πάροχοι [...] θέτουν σε εφαρμογή αποτελεσματικούς και γρήγορους μηχανισμούς υποβολής καταγγελιών και επανόρθωσης για την υποστήριξη των νόμιμων χρήσεων έργων ή άλλων αντικειμένων προστασίας και, ειδικότερα, των χρήσεων που καλύπτονται από εξαιρέσεις και περιορισμούς των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας οι οποίες αποσκοπούν στην προστασία της ελευθερίας της έκφρασης και της ελευθερίας της τέχνης. Κατά τις διατάξεις αυτές, οι χρήστες πρέπει να μπορούν να υποβάλουν καταγγελία όταν θεωρούν ότι κακώς απενεργοποιήθηκε η πρόσβαση σε περιεχόμενο το οποίο έχουν αναφορτώσει ή ότι κακώς το περιεχόμενο αυτό έχει αποσυρθεί. Οι καταγγελίες πρέπει να διεκπεραιώνονται χωρίς αδικαιολόγητη καθυστέρηση και να υπόκεινται σε ανθρώπινο έλεγχο». Μάλιστα, σύμφωνα με το άρθρο 17, παράγραφος 9, τα κράτη μέλη οφείλουν να προβλέψουν «μηχανισμούς εξωδικαστικής επίλυσης διαφορών που επιτρέπουν την επίλυση των διαφορών με αμερόληπτο τρόπο καθώς και αποτελεσματικά ένδικα μέσα προστασίας. Ειδικότερα, οι χρήστες πρέπει να έχουν πρόσβαση σε δικαστήριο ή άλλη σχετική δικαστική αρχή προκειμένου να διαπιστωθεί η χρήση εξαιρέσεως ή περιορισμού των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και των συγγενικών δικαιωμάτων».²⁵⁰

Έκτον, σύμφωνα με το άρθρο 17, παράγραφος 10, η Επιτροπή οργανώνει διαλόγους με τα ενδιαφερόμενα μέρη, με στόχο τη συμπλήρωση του συστήματος εγγυήσεων, που προβλέπονται στο άρθρο 17, παράγραφοι 7 έως 9. Στο πλαίσιο αυτών των διαβουλεύσεων λαμβάνεται δεόντως υπόψη η «ανάγκη εξισορρόπησης των θεμελιωδών δικαιωμάτων με τη χρήση εξαιρέσεων και περιορισμών» και «παρέχεται στους οργανισμούς χρηστών πρόσβαση σε επαρκείς πληροφορίες από τους παρόχους σχετικά με τη λειτουργία των πρακτικών τους, όσον αφορά το άρθρο 17, παράγραφος 4, της οδηγίας».²⁵¹

Τέλος, η Πολωνία περιόρισε το αίτημα της στην εξέταση της επίμαχης διάταξης υπό το πρίσμα αποκλειστικά του δικαιώματος στην ελευθερία έκφρασης και πληροφόρησης. Αξίζει, ωστόσο, να αναφερθεί ότι, στην πραγματικότητα, η επίμαχη διάταξη αλληλεπιδρά και με λοιπά θεμελιώδη δικαιώματα, τα οποία κατοχυρώνει ο Χάρτης, συμπεριλαμβανομένων –μεταξύ άλλων– του δικαιώματος στην ιδιωτική ζωή, της ελευθερίας της τέχνης, της επιχειρηματικής ελευθερίας, του δικαιώματος ιδιοκτησίας και του δικαιώματος δίκαιης δίκης (άρθρα 7, 11, 13, 16, 17, 47 του Χάρτη αντίστοιχα).²⁵² Έτσι, το Δικαστήριο κατέληξε ότι τα κράτη μέλη, κατά την ενσωμάτωση του άρθρου 17 στην εθνική τους έννομη τάξη, και οι εθνικές αρχές και τα δικαστήρια των κρατών μελών, όταν

---

²⁵⁰ Βλ. επίσης: σκ. 95, απόφαση Δικαστηρίου επί της υπόθεσης C-401/19.

²⁵¹ σκ. 96-97, *ό.π.*

²⁵² Geiger, C., & Jütte, B.-J., 2021. The EU Commission's Guidance on Article 17 of the Copyright in the Digital Single Market Directive – A Guide to Virtue in Content Moderation by Digital Platforms? p. 4. Available at: <https://ssrn.com/abstract=3876608> [Accessed 16.06.2023].

προβαίνουν σε ερμηνεία της επίμαχης διάταξης, οφείλουν να την ερμηνεύουν με γνώμονα τη διαφύλαξη της «δίκαιης ισορροπίας» μεταξύ των διαφόρων θεμελιωδών δικαιωμάτων που κατοχυρώνονται στον Χάρτη, τηρουμένων, παράλληλα, των γενικών αρχών της Ένωσης, όπως η αρχή της αναλογικότητας.²⁵³ Δεν είναι η πρώτη φορά που το Δικαστήριο υιοθετεί αυτό το σκεπτικό. Την ίδια προσέγγιση είχε ακολουθήσει και σε σχέση με την ενσωμάτωση, ερμηνεία και εφαρμογή των οδηγιών 2001/29 και 2000/31. Συγκεκριμένα, το 2008, στο πλαίσιο της υπόθεσης *Promusicae*, τονίστηκε για πρώτη φορά πως: «Το κοινοτικό δίκαιο επιτάσσει όπως τα εν λόγω κράτη, κατά τη μεταφορά των οδηγιών αυτών στο εσωτερικό δίκαιο, μεριμνούν ώστε να βασίζονται σε ερμηνεία αυτών που καθιστά δυνατή τη διασφάλιση της ορθής ισορροπίας μεταξύ των διαφόρων θεμελιωδών δικαιωμάτων που προστατεύει η κοινοτική έννομη τάξη. Περαιτέρω, κατά την εφαρμογή των μέτρων μεταφοράς των εν λόγω οδηγιών στο εσωτερικό δίκαιο, οι αρχές και τα δικαστήρια των κρατών μελών οφείλουν όχι μόνο να ερμηνεύουν το εθνικό τους δίκαιο κατά τρόπο σύμφωνο προς τις ίδιες αυτές οδηγίες, αλλά και να μη βασίζονται σε ερμηνεία αυτών που θα μπορούσε να έλθει σε σύγκρουση με τα εν λόγω θεμελιώδη δικαιώματα ή με τις λοιπές γενικές αρχές του κοινοτικού δικαίου, όπως η αρχή της αναλογικότητας».²⁵⁴

Υπό το φως των ανωτέρω σκέψεων, το Δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι ο ενωσιακός νομοθέτης περιέβαλε το άρθρο 17 με τις κατάλληλες εγγυήσεις που διασφαλίζουν, αφενός, τον σεβασμό του δικαιώματος στην ελευθερία έκφρασης και πληροφόρησης των χρηστών και, αφετέρου, τη «δίκαιη εξισορρόπηση» αυτού του δικαιώματος των χρηστών και του δικαιώματος διανοητικής ιδιοκτησίας, που κατοχυρώνεται στο άρθρο 17 παράγραφος 2 του Χάρτη.²⁵⁵ Σε κάθε περίπτωση, εξέχοντα ρόλο στη διατήρηση της ως άνω, ομολογένως, λεπτής ισορροπίας θα διαδραματίσουν τα κράτη μέλη, οι αρχές και τα δικαστήρια των κρατών μελών, που θα κληθούν να ερμηνεύσουν και να εφαρμόσουν το άρθρο 17 της οδηγίας 2019/790.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ IV. Επόμενη ημέρα

4.1. Ενσωμάτωση της Οδηγίας (ΕΕ) 2019/790 από τα κράτη μέλη

Σχετικά με τη φύση των οδηγιών υπενθυμίζεται ότι σύμφωνα με το άρθρο 288 εδ. γ' ΣΛΕΕ: «Η οδηγία δεσμεύει κάθε κράτος μέλος στο οποίο απευθύνεται, όσον αφορά το επιδιωκόμενο

---

²⁵³ σκ. 99, *ό.π.*

²⁵⁴ ΔΕΕ, Απόφαση της 29ης Ιανουαρίου 2008, *Productores de Música de España (Promusicae) κατά Telefónica de España SAU*, C-275/06, EU:C:2008:54, σκ. 68, 70 και διατακτικό της απόφασης.

²⁵⁵ σκ. 98, *ό.π.*

αποτέλεσμα, αλλά αφήνει την επιλογή του τύπου και των μέσων στην αρμοδιότητα των εθνικών αρχών». ²⁵⁶ Μάλιστα, το επιδιωκόμενο από την οδηγία αποτέλεσμα είναι αυτό που καθορίζει και την ορθή ή όχι μεταφορά της στο εσωτερικό δίκαιο των κρατών μελών. ²⁵⁷

4.1.1. Ερμηνευτικές κατευθύνσεις του ΔΕΕ στην υπόθεση C-401/19

Τα μέτρα εναρμόνισης που υιοθετούν τα κράτη μέλη, με σκοπό την εκπλήρωση της σχετικής τους υποχρέωσης για μεταφορά της οδηγίας στο εσωτερικό τους δίκαιο, πρέπει να συνάδουν με την ερμηνεία που αποδίδει στη διάταξη του άρθρου 17 το Δικαστήριο στο πλαίσιο της απόφασής του. Αυτό σημαίνει ότι θα πρέπει να ενσωματώσουν την επίμαχη διάταξη στην εθνική τους έννομη τάξη κατά τρόπο ώστε «να διατηρείται η δίκαιη ισορροπία μεταξύ των διαφόρων θεμελιωδών δικαιωμάτων που κατοχυρώνονται στον Χάρτη, τηρουμένων, παράλληλα, των γενικών αρχών του ενωσιακού δικαίου, όπως η αρχή της αναλογικότητας». ²⁵⁸

Η απόφαση του Δικαστηρίου παρέχει πολύτιμη καθοδήγηση στα κράτη μέλη, διότι φωτίζει ορισμένες κρίσιμες πτυχές του καθεστώτος που θεσπίζει ειδικά για τους παρόχους επιγραμμικών υπηρεσιών διαμοιρασμού περιεχομένου η διάταξη του άρθρου 17. Ειδικότερα, μετά από σχεδόν τρία χρόνια ²⁵⁹ έντονων αντιπαραθέσεων κατέστη σαφές ότι η υποχρέωση των παρόχων για καταβολή «κάθε δυνατής προσπάθειας» στο πλαίσιο της παραγράφου 4 του άρθρου 17 ισοδυναμεί πράγματι με υποχρέωση χρήσης εργαλείων φιλτραρίσματος περιεχομένου. Περαιτέρω, μολονότι τα εργαλεία πληροφορικής καθίστανται αναγκαία, ωστόσο η χρήση τους θα πρέπει να μην παρεμποδίζει την αναφόρτωση νόμιμου περιεχομένου, αλλά να στοχεύει αποκλειστικά το προδήλως παράνομο περιεχόμενο.

Στην απόφαση του Δικαστηρίου δεν κατονομάζονται συγκεκριμένα μέτρα τα οποία οφείλουν να υιοθετήσουν τα κράτη μέλη ώστε να θεωρηθεί ότι εκπληρώνουν προσηκόντως την υποχρέωσή τους για μεταφορά της οδηγίας στο εσωτερικό τους δίκαιο, παρά δίνονται –πολύτιμες μεν, γενικές δε– ερμηνευτικές κατευθύνσεις. Ομολογουμένως, το Δικαστήριο με τη στάση του κινείται εντός του θεσμικού του ρόλου, δίχως να υποκαθιστά τον νομοθέτη. ²⁶⁰ Ωστόσο, οι ερμηνευτικές δυσχέρειες και η επακόλουθη ανασφάλεια δικαίου και ο κίνδυνος νομοθετικού κατακερματισμού παραμένουν. Κατά

---

²⁵⁶ Αναλυτικά σε: Σαχπεκίδου, Ε., 2013, *ό.π.*, σσ. 462 επ.

²⁵⁷ Σαχπεκίδου, Ε., 2013, *ό.π.*, σσ. 466-467.

²⁵⁸ Βλ. σκ. 99, απόφαση Δικαστηρίου επί της υπόθεσης C-401/19.

²⁵⁹ Η οδηγία δημοσιεύθηκε στην Επίσημη Εφημερίδα της Ε.Ε. στις 17 Μαΐου 2019, με την απόφαση του Δικαστηρίου επί της υποθέσεως C-401/19 να εκδίδεται στις 26 Απριλίου 2022.

²⁶⁰ Geiger, C., & Jütte, B.-J., 2022. The future of content moderation in the EU after the Court of Justice's ruling upholding the validity of Article 17 CDSM Directive (Case C-401/19), *EU Law Live*, p. 3. Available at: https://www.researchgate.net/publication/362646804_The_future_of_content_moderation_in_the_EU_after_the_Court_of_Justice%27s_ruling_upholding_the_validity_of_Article_17_CDSM_Directive_Case_C-40119_EU_Law_Live_23_May_2022_httpseulawlivecomop-ed-the-futur [Accessed 16.06.2023].

μείζονα λόγο διότι τα κράτη μέλη δεν υιοθετούν κοινή ερμηνευτική προσέγγιση όσον αφορά την ενσωμάτωση της επίμαχης διάταξης στο εσωτερικό τους δίκαιο.²⁶¹

Εξάλλου, παρά τη συνεισφορά του Δικαστηρίου ως προς τον τρόπο ερμηνείας και εφαρμογής του άρθρου 17, τον τελευταίο λόγο εξακολουθούν να έχουν τα κράτη μέλη, τα οποία καλούνται να υιοθετήσουν τα πλέον κατάλληλα μέτρα εναρμόνισης που να εγγυώνται τη διατήρηση της εύθραυστης ισορροπίας που θεσπίζει το άρθρο 17. Παράλληλα, οι κατευθυντήριες γραμμές, που θα εξειδίκευαν τις υποχρεώσεις των παρόχων, διαφωτίζοντας τα κράτη μέλη και διευκολύνοντας τη συμμόρφωσή τους προς τις επιταγές της επίμαχης διάταξης, φαίνεται να εντείνουν τις ερμηνευτικές δυσχέρειες, αντί να τις επιλύουν.

Αναγνωρίζοντας ότι το άρθρο 17 συνιστά περίπλοκη νομοθετική κατασκευή και με τις ερμηνευτικές δυσχέρειες να μην έχουν επιλυθεί στο σύνολό τους, η περαιτέρω συνδρομή του Δικαστηρίου στην ερμηνεία της επίμαχης διάταξης κρίνεται απαραίτητη. Υπό αυτά τα δεδομένα, το ενδεχόμενο τα εθνικά δικαστήρια των κρατών μελών να απευθύνουν μελλοντικά ερωτήματα στο πλαίσιο της διαδικασίας της προδικαστικής παραπομπής δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ δεν φαντάζει διόλου απίθανο.²⁶²

4.1.2. Μέτρα μεταφοράς των κρατών μελών

Με κριτήριο τη φύση των μέτρων μεταφοράς αναδύθηκαν και φαίνεται να επικρατούν δύο αντίρροπες τάσεις στα κράτη μέλη. Η συντριπτική πλειοψηφία των κρατών μελών, συμπεριλαμβανομένων, ενδεικτικά, της Γαλλίας, της Ολλανδίας²⁶³ και πλέον πρόσφατα της χώρας μας, φαίνεται να προέβη σε επαναδιατύπωση της επίμαχης διάταξης²⁶⁴ με ελάχιστες διαφοροποιήσεις όσον αφορά, ιδίως, το είδος των πράξεων (ενσωμάτωση της επίμαχης διάταξης με τροποποίηση ήδη υπάρχοντος νόμου ή ένταξη της επίμαχης διάταξης σε νέα χωριστή πράξη –έτσι, ενδεικτικά, η Γερμανία–), την εννοιολογική προσέγγιση του παρόχου επιγραμμικών υπηρεσιών διαμοιρασμού περιεχομένου και τη νομική μεταχείριση των πλατφορμών που προάγουν την πειρατεία. Αντιθέτως, μόνη η Γερμανία –με

---

²⁶¹ Βλ. Σαχπεκίδου, Ε., 2013, *ό.π.*, σ. 463, η οποία επισημαίνει ότι το μεγαλύτερο μειονέκτημα των οδηγιών υποκρύπτεται ακριβώς στην ελευθερία κινήσεων που διανοίγεται για τα κράτη μέλη, υπό την έννοια ότι τίθεται σε διακινδύνευση η ομοιόμορφη εφαρμογή του ενωσιακού δικαίου.

²⁶² Geiger, C., & Jütte, B.-J., 2022, *ibid*, p. 3.

²⁶³ Nobre, T., 2022. Case C-401/19: CJEU limits the use of automated filters and protects user rights at upload, *COMMUNIA*. Available at: <https://communia-association.org/2022/04/26/case-c-401-19-cjeu-limits-the-use-of-automated-filters-and-protects-user-rights-at-upload> [Accessed 16.06.2023] · Leistner, M., 2021. The Implementation of Art. 17 DSM-Directive in Germany – A Primer with Some Comparative Remarks. *Forthcoming in GRUR International 2022*, pp. 1-2. Available at: <https://ssrn.com/abstract=3989726> [Accessed 16.06.2023] · Burri, M., & Zihlmann, Z., 2020. Intermediaries' Liability in Light of the Recent EU Copyright Reform. *Indian Journal of Intellectual Property Law*, 11, p. 21. Available at: <https://ssrn.com/abstract=3748328> [Accessed 16.06.2023].

²⁶⁴ Πράγματι, η κατά γράμμα αντιγραφή του κειμένου μιας οδηγίας σε εθνικό νομοθέτημα δεν απαγορεύεται. Βλ. Σαχπεκίδου, Ε., 2013, *ό.π.*, σ. 467, υποσ. 120.

την Αυστρία να υιοθετεί αργότερα το ίδιο πρότυπο ενσωμάτωσης— προέκρινε μία προσέγγιση η οποία βαίνει πέρα από το γράμμα της επίμαχης διάταξης.²⁶⁵

Η Γερμανία δεν ακολούθησε την οδό της μεταφοράς των διατάξεων διά της τροποποίησης του ισχύοντος εθνικού της νόμου περί δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας.²⁶⁶ Αντιθέτως, επέλεξε να μεταφέρει την οδηγία 2019/790 στο εσωτερικό της δίκαιο θεσπίζοντας μία νέα, αυτοτελή πράξη για την ευθύνη των παρόχων επιγραμμικών υπηρεσιών διαμοιρασμού περιεχομένου.²⁶⁷ Καινοτομία του γερμανικού νόμου αποτελεί η θέσπιση μίας πρόσθετης *ex ante* εγγύησης που σκοπό έχει την πληρέστερη προστασία των δικαιωμάτων των χρηστών και την αντιμετώπιση του υπέρμετρου αποκλεισμού περιεχομένου από πλευράς των παρόχων (άρθρο 9 παράγραφος 1). Η σχετική διάταξη του άρθρου 9 επιχειρεί, ιδίως, μία αρνητική οριοθέτηση των χρήσεων προστατευόμενων έργων και άλλων αντικειμένων προστασίας που εξαιρούνται από τη σφαίρα του «προδήλως παράνομου περιεχομένου» (για το οποίο αποκλειστικά επιφυλλάσσεται η δυνατότητα *ex ante* αποκλεισμού αναφόρτωσης περιεχομένου). Ειδικότερα, το άρθρο 9 ορίζει ότι, το διάστημα πριν την ολοκλήρωση εξέτασης μιας καταγγελίας, η οποία διεκπεραιώνεται κατά τους όρους του άρθρου 14, η χρήση αυτοματοποιημένων εργαλείων δεν θα πρέπει να παρεμποδίζει την αναφόρτωση περιεχομένου το οποίο τεκμαίρεται νόμιμο («uses presumably authorised by law»). Συγκεκριμένα, γεννάται μαχητό τεκμήριο νομιμότητας για περιεχόμενο το οποίο πληροί σφαιρικά τις ακόλουθες προϋποθέσεις: (i) ενσωματώνει λιγότερο από το μισό ενός ή περισσότερων έργων τρίτου, (ii) συνδυάζει το ή τα αποσπάσματα έργου τρίτου με άλλο περιεχόμενο και, (iii) ενσωματώνει σε ελάχιστο βαθμό έργο τρίτου («minor use» κατά το άρθρο 10—υπό την έννοια ότι η χρήση έργου τρίτου, η οποία δεν πρέπει να εξυπηρετεί εμπορικό σκοπό ή να αποφέρει σημαντικά έσοδα, δεν ξεπερνά τα 15 δευτερόλεπτα για περιπτώσεις κινηματογραφικού έργου, κινούμενης εικόνας και ηχητικού αποσπάσματος, τους 160 χαρακτήρες για περιπτώσεις χρήσης κειμένου και τα 125 kilobytes όταν η χρήση αφορά φωτογραφία ή γραφικό) ή έχει επισημανθεί από τον χρήστη σαν νόμιμη χρήση περιεχομένου («flagging of uses authorised by law» σύμφωνα με το άρθρο 11). Κατ'εξάιρεση, το μαχητό τεκμήριο ανατρέπεται και η αναφόρτωση του επίμαχου περιεχομένου πράγματι παρεμποδίζεται και πριν ακόμη διεκπεραιωθεί η εξέταση μίας καταγγελίας όταν αξιόπιστος δικαιούχος επικαλείται ότι η διαδικτυακή διάθεση του

---

²⁶⁵ Leistner, M., 2021, *ibid*, pp. 1-3.

²⁶⁶ Πρόκειται για την πράξη περί των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και των συγγενικών δικαιωμάτων. Κατ'ακριβολογία: Act on Copyright and Related Rights (Urheberrechtsgesetz – UrhG) Full citation: Copyright Act of 9 September 1965 (Federal Law Gazette I, p. 1273), as last amended by Article 25 of the Act of 23 June 2021 (Federal Law Gazette I, p. 1858). Available at: https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_urhg

²⁶⁷ Act on the Copyright Liability of Online Content Sharing Service Providers (Urheberrechts-Diensteanbieter-Gesetz – UrhDaG) Act on the Copyright Liability of Online Content Sharing Service Providers of 31 May 2021 (Federal Law Gazette I, p. 1204, 1215). Available at: https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_urhdag/index.html

έργου βλάπτει ουσιωδώς την οικονομική του εκμετάλλευση (άρθρο 14 παράγραφος 4, μηχανισμός «red button» όπως συχνά αποκαλείται).²⁶⁸ Σε δυνατότητα κατ'εξάιρεση ex ante αποκλεισμού διά της χρήσης αυτοματοποιημένων εργαλείων αναγνώρισης περιεχομένου υπόκειται και περιεχόμενο η σπουδαιότητα του οποίου συναρτάται άμεσα με τον χρόνο του διαμοιρασμού του, όπως λ.χ. ζωντανές μεταδόσεις αθλητικών και λοιπών εκδηλώσεων και πρεμιέρες κινηματογραφικών ταινιών (άρθρο 7 παράγραφος 2), υπό την προϋπόθεση ότι οι δικαιούχοι έχουν προηγουμένως παράσχει επαρκείς σχετικές πληροφορίες.²⁶⁹

Στους ακαδημαϊκούς κύκλους, οι απόψεις σε σχέση με τη συμβατότητα ή μη των μέτρων που υιοθέτησε η Γερμανία προς το δίκαιο της ΕΕ δίστανται.²⁷⁰ Ενδιαφέρουσες παρατηρήσεις και εύστοχα επιχειρήματα έχουν διατυπωθεί υπέρ και των δύο απόψεων. Κατά μία άποψη, οι κανόνες που θεσπίζει ο Γερμανός νομοθέτης ανταποκρίνονται στον σκοπό της οδηγίας, είναι σύμφωνοι με την ερμηνεία την οποία προέκρινε το Δικαστήριο και διατηρούν, τελικά, μία ισορροπία ανάμεσα στα αντικρουόμενα δικαιώματα των παρόχων, των δικαιούχων και των χρηστών. Για τον λόγο αυτό, τα λοιπά κράτη μέλη παροτρύνονται να υιοθετήσουν την προσέγγιση που ακολούθησε ο Γερμανός νομοθέτης. Περαιτέρω, δυνάμει της ίδιας άποψης, το σκεπτικό του Δικαστηρίου συνηγορεί υπέρ του ότι εν προκειμένω μία κατά γράμμα αντιγραφή του κειμένου του άρθρου 17 δεν αρκεί προκειμένου να επιτευχθεί συμμόρφωση προς τις επιταγές της επίμαχης διάταξης. Από την ερμηνεία την οποία απέδωσε στην κρίσιμη διάταξη το Δικαστήριο προκύπτει ότι τα κράτη μέλη οφείλουν να προβλέψουν

---

²⁶⁸ Leistner, M., 2021, *ibid*, p. 15. · Brieske, J., 2022. The Impact of the German Implementation of Art. 17 CDSM Directive on Selected Online Platforms. *COMMUNIA*. Available at: <https://communia-association.org/2022/10/26/the-impact-of-the-german-implementation-of-art-17> [Accessed 16.06.2023].

²⁶⁹ Leistner, M., 2021, *ibid*, p. 15.

²⁷⁰ Hümmel, F., 2022. Implications from C-401/19 for National Transpositions in the Light of Freedom of Expression. *COMMUNIA*. Available at: <https://communia-association.org/2022/11/01/implications-from-c-401-19-for-national-transpositions-in-the-light-of-freedom-of-expression> [Accessed 16.06.2023] Θετικά προσκείμενος στο γερμανικό μοντέλο ενσωμάτωσης. Παράλληλα, ορθή κρίνεται και η κατά γράμμα αντιγραφή του κειμένου της επίμαχης διάταξης, δίχως, ωστόσο, να αποτελεί την ιδανική επιλογή. Ανάγκη, τέλος, για θετική οριοθέτηση –πέραν της αρνητικής οριοθέτησης, στην οποία προβαίνει ο Γερμανός νομοθέτης– των κριτηρίων, η συνδρομή των οποίων οδηγεί σε κατάφαση περί του προδήλως παράνομου χαρακτήρα του περιεχομένου · Leistner, M., 2021, *ibid*. Τάσσεται υπέρ του γερμανικού προτύπου, αναγνωρίζοντας, παράλληλα, ότι η επίμαχη ρύθμιση εγείρει εύλογους προβληματισμούς διότι αναπόφευκτα δυσχεραίνει την επίτευξη ομοιομορφίας σε επίπεδο ΕΕ και επιτείνει την ανασφάλεια δικαίου βλ. σχετικά, ιδίως, σσ. 19 επ. · Reda, F. & Keller, P., 2022. CJEU upholds Article 17, but not in the form (most) Member States imagined. *Kluwer Copyright Blog*. Available at: <http://copyrightblog.kluweriplaw.com/2022/04/28/cjeu-upholds-article-17-but-not-in-the-form-most-member-states-imagined> [Accessed 16.06.2023]. Υπέρ του γερμανικού νόμου. Περαιτέρω, τα κράτη μέλη πρέπει να τροποποιήσουν τα μέτρα ενσωμάτωσης που υιοθέτησαν. Η κατά γράμμα ενσωμάτωση δεν αρκεί · στο ίδιο μήκος κύματος και: Nobre, T., 2022, *ibid*, κατά την οποία το γερμανικό μοντέλο φαίνεται να είναι το μόνο που πληροί τις προδιαγραφές που ορίζει το Δικαστήριο στην απόφασή του. Επιπλέον, η κατά γράμμα ενσωμάτωση δεν αρκεί και τα κράτη μέλη που έχουν υιοθετήσει αυτό του είδους την προσέγγιση θα πρέπει να τροποποιήσουν τα επίμαχα μέτρα μεταφοράς · Ενδιαφέρουσα και η προσέγγιση της: Rosati, E., 2022. What does the CJEU judgment in the Polish challenge to Article 17 (C-401/19) mean for the transposition and application of that provision? *The IPKat*. Available at: <https://ipkitten.blogspot.com/2022/05/what-does-cjeu-judgment-in-polish.html> [Accessed 16.06.2023]. Η κατά γράμμα ενσωμάτωση αποτελεί την ασφαλέστερη επιλογή. Η Γερμανία κινείται εκτός των ορίων της συμβατότητας προς το δίκαιο της ΕΕ.

συγκεκριμένα μέτρα και ειδικές *ex ante* εγγυήσεις. Σε διαφορετική περίπτωση –όταν δηλαδή προκρίνεται η κατά γράμμα αντιγραφή του κειμένου της επίμαχης διάταξης– τα κράτη μέλη λογίζεται ότι δεν έχουν εκπληρώσει προσηκόντως τη σχετική υποχρέωσή τους για ορθή μεταφορά της οδηγίας στην εσωτερική τους έννομη τάξη. Υπ’ αυτήν την έννοια, κράτη μέλη τα οποία απλώς επαναλαμβάνουν την επίμαχη διάταξη δίχως να εισάγουν συγκεκριμένες πρόσθετες εγγυήσεις – κατεύθυνση προς την οποία ορθά κινήθηκε η Γερμανία– οφείλουν να τροποποιήσουν τις επίμαχες ρυθμίσεις τους. *Κατ’ άλλη άποψη*, κάθε προσπάθεια ενσωμάτωσης που εισάγει πρόσθετα στοιχεία, τα οποία δεν προβλέπονται στο άρθρο 17 κείται εκτός των ορίων συμβατότητας προς το δίκαιο της ΕΕ. Υπό αυτήν την έννοια, τα μέτρα μεταφοράς που υιοθέτησε η Γερμανία αντίκεινται στο δίκαιο της Ένωσης, διότι μεταβάλλουν την ισορροπία την οποία θέλησε να επιτύχει ο ενωσιακός νομοθέτης και δυσχεραίνουν την επίτευξη ομοιομορφίας σε επίπεδο ΕΕ οδηγώντας σε νομοθετικό κατακερματισμό και υπονομεύοντας τελικά την προσπάθεια εκπλήρωσης του γενικού σκοπού της οδηγίας, δηλαδή της εγκαθίδρυσης μιας ψηφιακής ενιαίας αγοράς. Τελικά, νόμιμη –αλλά και ασφαλέστερη επιλογή– αποτελεί η κατά γράμμα αντιγραφή του κειμένου του άρθρου 17. Και τούτο διότι, δυνάμει της ερμηνείας που απέδωσε στην επίμαχη διάταξη, το Δικαστήριο τάχθηκε υπέρ της νομιμότητας του καθεστώτος που εγκαθιδρύει, με την αιτιολογία ότι παρέχει επαρκείς εγγυήσεις προστασίας του δικαιώματος στην ελευθερία έκφρασης και, συνεπώς, δεν θα ήταν δυνατόν τα κράτη μέλη που την ενσωματώνουν μένοντας πιστά στο γράμμα της να θεωρείται ότι δεν επιτυγχάνουν το επιδιωκόμενο από την οδηγία αποτέλεσμα.²⁷¹

Η απάντηση ενδεχομένως να βρίσκεται κάπου στη μέση. *Κατά τρίτη, πιο μετριοπαθή προσέγγιση*, τελικά τόσο η κατά γράμμα αντιγραφή της επίμαχης διάταξης όσο και η εμπλουτισμένη προσέγγιση την οποία υιοθετεί η Γερμανία κρίνονται συμβατές προς το δίκαιο της ΕΕ. Καταρχάς, η *verbatim* – κατά γράμμα– μεταφορά μιας οδηγίας δεν ενδείκνυται για ρυθμίσεις που στερούνται ελάχιστων προδιαγραφών ποιότητας –εισάγουν λ.χ. αόριστες έννοιες (βλ. π.χ. ενδεικτικά τη διατύπωση του άρθρου 17 παράγραφος 4 περίπτωση β’ «σύμφωνα με τα υψηλά πρότυπα επαγγελματικής ευσυνειδησίας του κλάδου»), χαρακτηρίζονται από ασάφεια (όπως λ.χ. το άρθρο 17 ως προς την παρουσίαση στο κοινό και το εάν τελικά λαμβάνουν χώρα μία ή δύο πράξεις παρουσίασης στο κοινό, ως προς το εύρος της αδειοδότησης, ως προς την έκταση της υποχρέωσης λήψης προληπτικών μέτρων) και περιττή περιπλοκότητα (η διάταξη του άρθρου 17 π.χ. αποτελεί περίπλοκο νομικό κατασκευάσμα, εξαιρετικά μακροσκελή διάταξη)– και οι οποίες χρήζουν συνεπώς τροποποιήσεων ή ερμηνευτικών διευκρινίσεων. Τούτου λεχθέντος, το Δικαστήριο φωτίζει τη λύση στην ακροτελεύτια

---

²⁷¹ Rosati, E., 2022, *ibid.*

σκέψη της απόφασής του. Σύννομες θεωρούνται και οι δύο προσεγγίσεις, αφού σε τελική ανάλυση τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε να ερμηνεύουν την επίμαχη διάταξη με τρόπο που να διατηρεί μια δίκαιη ισορροπία των δικαιωμάτων που κατοχυρώνει ο Χάρτης, ενώ ανατίθεται στις εθνικές αρχές και τα δικαστήρια η εφαρμογή των μέτρων μεταφοράς κατά τρόπο σύμφωνο προς τα θεμελιώδη δικαιώματα και τις γενικές αρχές του ενωσιακού δικαίου. Δυνάμει της γερμανικής προσέγγισης, ο νομοθέτης είναι αυτός ο οποίος επωμίστηκε την ευθύνη της ισορροπημένης ερμηνείας κατά την υιοθέτηση μέτρων μεταφοράς. Δυνάμει της δεύτερης, το βάρος μετακυλιέται από τον νομοθέτη στον εφαρμοστή του δικαίου, ο οποίος καλείται εκ των υστέρων διά της ερμηνευτικής οδού να θεραπεύσει τυχόν ελαττώματα των μέτρων μεταφοράς που υιοθετούν τα κράτη μέλη.²⁷²

Περαιτέρω, προβληματισμούς ως προς τη συμβατότητα με την ερμηνεία την οποία αποδίδει το Δικαστήριο στην επίμαχη διάταξη εγείρει και η επιλογή ορισμένων κρατών μελών –όπως, ενδεικτικά, της Ισπανίας και της Ιταλίας– να συμπεριλάβουν διατάξεις που απαιτούν το υπό αμφισβήτηση περιεχόμενο να παραμένει μη διαθέσιμο μέχρι να περατωθεί η εξέταση μιας καταγγελίας. Αυτού του είδους η πρακτική ισοδυναμεί με μη διαθεσιμότητα, μέχρι την τελική απόφαση επί της καταγγελίας, κάθε είδους περιεχομένου χωρίς καμία περαιτέρω διάκριση, ακόμα και αυτού το οποίο, κατόπιν εξέτασης της σχετικής καταγγελίας, αποδεικνύεται νόμιμο. Συνεπώς, υπό το φως του σκεπτικού του Δικαστηρίου στην υπόθεση C-401/19 –που ξεκαθαρίζει ότι η αναφόρτωση περιεχομένου μπορεί νομίμως να παρεμποδιστεί *ex ante* με τη χρήση εργαλείων φιλτραρίσματος μόνο για περιπτώσεις προδήλως παράνομου περιεχομένου– οι επίμαχες ρυθμίσεις κρίνονται προβληματικές και χρήζουν τροποποίησης.²⁷³

Προκειμένου να ξεκαθαρίσει το θολό τοπίο σε σχέση με τη συμβατότητα ή μη των επιμέρους μέτρων μεταφοράς που υιοθετούν τα κράτη μέλη είναι πολύ πιθανό τα εθνικά δικαστήρια να απευθύνουν προδικαστικά ερωτήματα σχετικά με τον βαθμό εναρμόνισης (πλήρης ή μερική) που επιδιώκει η επίμαχη διάταξη της οδηγίας αλλά και σχετικά με τον αυτοτελή ή όχι χαρακτήρα εννοιών της οδηγίας.²⁷⁴

---

²⁷² Angelopoulos, C., 2022. Comparative Report on the National Implementations of Article 17 of the Directive on Copyright in the Digital Single Market. *COMMUNIA*. Available at: <https://communia-association.org/2022/12/01/comparative-report-on-the-national-implementations-of-article-17> [Accessed 16.06.2023].

²⁷³ Βλ. Nobre, T., 2022, *ibid.* Προς την ίδια κατεύθυνση και: Rosati, E., 2022, *ibid.*

²⁷⁴ Εάν μία διάταξη οδηγίας επιδιώκει πλήρη εναρμόνιση, τότε δεν διανοίγεται ευλογισία στα κράτη μέλη ως προς τη μεταφορά της στο εθνικό τους δίκαιο. Περαιτέρω, όσον αφορά τις αυτόνομες έννοιες του ενωσιακού δικαίου, αυτές πρέπει να ερμηνεύονται κατά τρόπο ενιαίο σε όλη την επικράτεια της ΕΕ, οπότε και πάλι τα κράτη μέλη δεν διαθέτουν διακριτική ευχέρεια ως προς τον εννοιολογικό τους προσδιορισμό. Βλ.: Σαχπεκίδου, Ε., 2013, *ό.π.*, σ. 473.

4.1.3. Ενσωμάτωση άρθρου 17 στην ελληνική νομοθεσία

Η Ελλάδα –όπως και η πλειοψηφία των κρατών μελών– δεν κατάφερε να ανταποκριθεί στη σχετική υποχρέωσή της για μεταφορά της ευρωπαϊκής οδηγίας 2019/790 στην εθνική νομοθεσία εντός της ταχθείσας προθεσμίας, η οποία εξέπνευσε στις 7 Ιουνίου 2021. Για τον λόγο αυτό, η Επιτροπή κίνησε τη διαδικασία επί παραβάσει,²⁷⁵ αποστέλλοντας στα κράτη μέλη που παραβίασαν την υποχρέωσή τους για εμπρόθεσμη μεταφορά της οδηγίας προειδοποιητικές επιστολές στις 26 Ιουλίου 2021 και αιτιολογημένες γνώμες στις 19 Μαΐου 2022.²⁷⁶ Τελικά, με χρονική καθυστέρηση ενός και πλέον έτους, η χώρα μας προχώρησε μόλις πρόσφατα στην υιοθέτηση μέτρων μεταφοράς προς τον σκοπό ενσωμάτωσης της επίμαχης οδηγίας.

Στις 24 Νοεμβρίου 2022 δημοσιεύθηκε, κατόπιν υπερψήφισης του σχετικού νομοσχεδίου από την Ολομέλεια της Βουλής κατά τη συνεδρίαση της 22.11.2022, στην Επίσημη Εφημερίδα της Κυβερνήσεως ο Νόμος 4996/2022 (ΦΕΚ Α' 218/24.11.2022) με τίτλο: «Καθορισμός κανόνων σχετικά με την άσκηση των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και των συγγενικών δικαιωμάτων που ισχύουν για ορισμένες επιγραμμικές μεταδόσεις ραδιοτηλεοπτικών οργανισμών και αναμεταδόσεις τηλεοπτικών και ραδιοφωνικών προγραμμάτων, με τη διατήρηση υψηλού επιπέδου προστασίας των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και των συγγενικών δικαιωμάτων στην ψηφιακή ενιαία αγορά και με το δικαίωμα του δημόσιου δανεισμού και την αναπαραγωγή πρόσθετου αντιτύπου από μη κερδοσκοπικές βιβλιοθήκες ή αρχεία - Τροποποίηση ν. 2121/1993 και ν. 4481/2017 - Ενσωμάτωση των Οδηγιών (ΕΕ) 2019/789, (ΕΕ) 2019/790 και 2006/115/ΕΚ».

Η ευρωπαϊκή οδηγία 2019/790 μεταφέρεται στην ελληνική ένομη τάξη στο δεύτερο από τα πέντε Μέρη που απαρτίζουν τον Νόμο 4996/2022. Ειδικότερα, το άρθρο 17, αλλά και το άρθρο 2 παράγραφος 6 που ορίζει την έννοια των παρόχων επιγραμμικών υπηρεσιών διαμοιρασμού περιεχομένου, ενσωματώνονται με το άρθρο 20 του Ν. 4996/2022, το οποίο προβλέπει την προσθήκη νέου άρθρου 66ΣΤ με τίτλο: «Ορισμός παρόχου επιγραμμικών υπηρεσιών ανταλλαγής περιεχομένου και χρήση έργων ή άλλων αντικειμένων προστασίας από παρόχους επιγραμμικών υπηρεσιών

---

²⁷⁵ Αναλυτικά για τη διαδικασία επί παραβάσει στον επίσημο ιστότοπο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής: https://ec.europa.eu/info/law/law-making-process/applying-eu-law/infringement-procedure_el [Πρόσβαση 16.06.2023]. Βλ. επίσης: άρθρα 258 και 260 ΣΛΕΕ και Σαχπεκίδου, Ε., 2013, *ό.π.*, σ. 414.

²⁷⁶ Δελτίο Τύπου, Δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας: Η Επιτροπή καλεί τα κράτη μέλη να μεταφέρουν πλήρως στο εθνικό τους δίκαιο τους κανόνες της ΕΕ για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 19 Μαΐου 2022, Βρυξέλλες. Διαθέσιμο σε: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/el/IP_22_2692 [Πρόσβαση 16.06.2023] · Press Release, Copyright: Commission calls on Member States to comply with EU rules on copyright in the Digital Single Market. European Commission, 26 July 2021, Brussels. Available at: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/news/copyright-commission-calls-member-states-comply-eu-rules-copyright-digital-single-market> [Accessed 16.06.2023].

διαμοιρασμού περιεχομένου» στον Ν. 2121/1993 περί «Πνευματικής Ιδιοκτησίας, συγγενικών δικαιωμάτων και πολιτιστικών θεμάτων».

Ο Έλληνας νομοθέτης φαίνεται να προέκρινε την κατά γράμμα μεταφορά του κειμένου των επίμαχων διατάξεων της οδηγίας, προβαίνοντας σε ελάχιστες διαφοροποιήσεις. Έτσι, από το πεδίο εφαρμογής του άρθρου 17 εξαιρούνται πλέον των λοιπών κατηγοριών παρόχων που αναφέρει η παράγραφος 6 του άρθρου 2 της Οδηγίας 2019/790 και τα επιγραμμικά καταστήματα εφαρμογών (π.χ. Google App Store, Apple App Store κ.λπ.). Έπειτα, σε σχέση με την υποχρέωση των κρατών μελών να μεριμνούν για τη θέσπιση μηχανισμών εξωδικαστικής επίλυσης διαφορών (παράγραφος 9 του άρθρου 17 της οδηγίας 2019/790), η παράγραφος 10 του άρθρου 20 προβλέπει την αναλογική εφαρμογή της –νέας– παραγράφου 9 του άρθρου 35 του Ν. 2121/1993 (άρθρο 3 του Ν. 4996/2022), δυνάμει της οποίας «οποιοδήποτε από τα ενδιαφερόμενα μέρη έχει τη δυνατότητα να ζητεί τη συνδρομή ενός ή περισσότερων μεσολαβητών που επιλέγει από πίνακα ανεξάρτητων και αμερόληπτων μεσολαβητών, τον οποίο καταρτίζει ο Οργανισμός Πνευματικής Ιδιοκτησίας (ΟΠΙ) κάθε δύο (2) έτη». Ακόμη, με δεδομένο ότι τα κράτη μέλη υποχρεούνται να ενσωματώσουν τους περιορισμούς της παραγράφου 7 του άρθρου 17 –δίχως συνεπώς να εναπόκειται στη διακριτική τους ευχέρεια η υιοθέτηση ορισμένων μόνο από αυτούς, όπως ίσχυε για τους περιορισμούς του άρθρου 5 παράγραφος 3 της οδηγίας 2001/29–, για πρώτη φορά στην ελληνική νομοθεσία εισάγεται νόμιμος περιορισμός για χρήση προστατευόμενου περιεχομένου πέραν της παράθεσης αποσπασμάτων, της κριτικής και του σχολιασμού, που ήδη είχαν προβλεφθεί στο άρθρο 19 του Ν. 2121/1993²⁷⁷ και για λόγους γελοιογραφίας, παρωδίας και μίμησης. Επιπλέον, στο σώμα του νέου άρθρου 66ΣΤ του Ν.2121/1993 και συγκεκριμένα στην παράγραφο 5 αυτού (άρθρο 20 του Ν. 4996/2022) ο Έλληνας νομοθέτης ενσωματώνει την αιτιολογική σκέψη 62 της οδηγίας 2019/790 υπογραμμίζοντας ότι «η κατά τα ανωτέρω απαλλαγή από την ευθύνη δεν εφαρμόζεται σε παρόχους υπηρεσιών κύριος σκοπός των οποίων είναι η συμμετοχή ή η διευκόλυνση της πειρατείας δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας». Περαιτέρω, στο κείμενο του άρθρου 20 του Ν. 4996/2022 εντοπίζονται ορισμένες ερμηνευτικές δυσχέρειες. Ειδικότερα, με μια πρώτη ανάγνωση, η εναλλαγή ανάμεσα στους όρους «ανταλλαγή» και «διαμοιρασμός», οι οποίοι χρησιμοποιούνται άλλοτε μεμονωμένα και άλλοτε συνδυαστικά για να αποδοθεί η έννοια του παρόχου επιγραμμικών υπηρεσιών διαμοιρασμού περιεχομένου,²⁷⁸ προκαλεί

²⁷⁷ Οι περιορισμοί αφορούν συγκεκριμένες χρήσεις έργων που είναι επιτρεπτές, παρά το ότι δεν προηγείται λήψη άδειας από τον δημιουργό και περιγράφονται στο Τέταρτο Κεφάλαιο (άρθρα 18 έως 28Γ) του Ν. 2121/1993.

²⁷⁸ Βλ. χαρακτηριστικά τον τίτλο του άρθρου 20 του Νόμου 4996/2022: «Ορισμός παρόχου επιγραμμικών υπηρεσιών ανταλλαγής περιεχομένου και χρήση έργων ή άλλων αντικειμένων προστασίας από παρόχους επιγραμμικών υπηρεσιών διαμοιρασμού περιεχομένου», αλλά και το εδάφιο α' της πρώτης παραγράφου του ίδιου άρθρου, το οποίο αναφέρει: «Ως «πάροχος επιγραμμικών υπηρεσιών ανταλλαγής/διαμοιρασμού περιεχομένου» στο πλαίσιο του παρόντος άρθρου [...]».

αμηχανία, διότι μολονότι οι έννοιες δεν είναι ταυτόσημες,²⁷⁹ ωστόσο η επίμαχη ελληνική διάταξη δημιουργεί αυτήν την εντύπωση. Θα μπορούσε όμως να θεωρηθεί ότι ο όρος «ανταλλαγή» χρησιμοποιείται προκειμένου η ελληνική διάταξη να ανταποκρίνεται στην ορολογία που χρησιμοποιεί η ίδια η οδηγία. Και ότι, περαιτέρω, η χρήση του όρου ανταλλαγής/διαμοιρασμού «διορθώνει» εμμέσως την πλημμελή απόδοση στα ελληνικά του όρου «content sharing», δίχως, παράλληλα, να θέτει εκποδών τη λύση που προκρίνεται στην επίσημη μετάφραση της επίμαχης οδηγίας στα ελληνικά, επιλογή που ενδεχομένως να έθετε υπό αμφισβήτηση το κύρος της ελληνικής διάταξης –λαμβάνοντας, μάλιστα, υπόψη, ότι η έννοια του παρόχου επιγραμμικών υπηρεσιών διαμοιρασμού περιεχομένου ανάγεται σε αυτόνομη έννοια του ενωσιακού δικαίου και, συνεπώς, ως προς τον καθορισμό της δεν δίνεται περιθώριο ευλυγισίας στα κράτη μέλη, τα οποία εξ αυτού του λόγου υποχρεούνται να τη μεταφέρουν όπως ακριβώς ορίζει η ίδια η οδηγία στο εσωτερικό τους δίκαιο. Κατά τη διάρκεια της δημόσιας διαβούλευσης επί του σχεδίου νόμου²⁸⁰ επιφυλάξεις διατυπώθηκαν επίσης ως προς τη χρήση του όρου «κάθε δυνατή προσπάθεια» για να αποδοθεί η αγγλική έννοια «best efforts», με την αιτιολογία ότι θεσπίζει ένα πλαίσιο ευθύνης διαφορετικό και, ιδίως, αυστηρότερο από αυτό το οποίο επιδιώκει να εγκαθιδρύσει για τους παρόχους ο ενωσιακός νομοθέτης. Υπό αυτήν την έννοια, ακριβέστερη και ορθότερη θα ήταν η χρήση του όρου «κάθε εύλογη προσπάθεια». Σημειώνεται, βέβαια, ότι ο όρος δεν αποτελεί σύλληψη του Έλληνα νομοθέτη, καθώς η απόδοση του όρου «best efforts» σαν «κάθε δυνατή προσπάθεια» απαντάται και στην επίσημη μετάφραση της οδηγίας 2019/790. Τέλος, κριτική ασκείται ως προς την παραπομπή της παραγράφου 12 του άρθρου 66ΣΤ του Ν. 2121/1993, που εισάγει απαγόρευση επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα των χρηστών, μόνο στον Ν. 3471/2006 για την ηλεκτρονική επεξεργασία προσωπικών δεδομένων, δίχως παράλληλη αναφορά στον Κανονισμό (ΕΕ) 2016/679 και στον εφαρμοστικό του Κανονισμού 2016/679 Ν. 4624/2019.

4.2. Κανονισμός (ΕΕ) 2022/2065

4.2.1. Πορεία προς την υιοθέτηση

Στις 15 Δεκεμβρίου 2020, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο υπέβαλαν Πρόταση Κανονισμού σχετικά με την ενιαία αγορά ψηφιακών υπηρεσιών (πράξη για τις ψηφιακές

---

²⁷⁹ Έχει επισημανθεί ότι οι δύο όροι δεν ταυτίζονται εννοιολογικά. Βλ. ανωτέρω: Κεφάλαιο 1, υποσ. 2.

²⁸⁰ Το σχέδιο νόμου τέθηκε σε δημόσια διαβούλευση από τις 18 Οκτωβρίου 2022 έως την 1η Νοεμβρίου 2022. Διαθέσιμο εδώ: <http://www.opengov.gr/cultureathl/?p=8837> [Πρόσβαση 16.06.2023].

υπηρεσίες²⁸¹) και την τροποποίηση της οδηγίας 2000/31/EK.²⁸² Στις 23 Απριλίου 2022 επιτεύχθηκε προσωρινή πολιτική συμφωνία του Συμβουλίου και του Κοινοβουλίου.²⁸³ Κατά τη συνήθη νομοθετική διαδικασία,²⁸⁴ στις 5 Ιουλίου 2022 το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ενέκρινε κατά την πρώτη ανάγνωση με αυξημένη πλειοψηφία την Πρόταση,²⁸⁵ με το Συμβούλιο να δίνει στις 4 Οκτωβρίου 2022 την τελική του έγκριση.²⁸⁶ Κατόπιν αυτών, η πράξη εκδόθηκε στις 19 Οκτωβρίου 2022 και δημοσιεύθηκε στην Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης στις 27 Οκτωβρίου ως «Κανονισμός (ΕΕ) 2022/2065 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 19ης Οκτωβρίου 2022 σχετικά με την ενιαία αγορά ψηφιακών υπηρεσιών και την τροποποίηση της οδηγίας 2000/31/EK (πράξη για τις ψηφιακές υπηρεσίες)».²⁸⁷ Ο Κανονισμός θα τεθεί σε εφαρμογή 15 μήνες από τη θέση του σε ισχύ, ήτοι την 17η Φεβρουαρίου του 2024.²⁸⁸

Ο Κανονισμός 2022/2065 απαρτίζεται από πληθώρα αιτιολογικών σκέψεων –156 στο σύνολο–²⁸⁹ και 93 άρθρα, τα οποία κατανέμονται σε πέντε Κεφάλαια: γενικές διατάξεις (Κεφάλαιο I άρθρα 1 έως 3), ευθύνη των παρόχων ενδιάμεσων υπηρεσιών (Κεφάλαιο II άρθρα 4 έως 10), υποχρεώσεις δέουσας επιμέλειας για ένα διαφανές και ασφαλές επιγραμμικό περιβάλλον (Κεφάλαιο III άρθρα 11 έως 48), εφαρμογή, συνεργασία, κυρώσεις και επιβολή (Κεφάλαιο IV άρθρα 49 έως 88) και, τελικές διατάξεις (Κεφάλαιο V άρθρα 89 έως 93).

---

²⁸¹ ή Digital Services Act όπως συχνά αποκαλείται.

²⁸² Πρόταση Κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 15ης Δεκεμβρίου 2020, σχετικά με την ενιαία αγορά ψηφιακών υπηρεσιών (πράξη για τις ψηφιακές υπηρεσίες) και την τροποποίηση της οδηγίας 2000/31/EK, COM (2020) 825 final. Διαθέσιμο σε: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=COM%3A2020%3A825%3AFIN>

²⁸³ Δελτίο Τύπου, Πράξη για τις ψηφιακές υπηρεσίες: Προσωρινή συμφωνία του Συμβουλίου και του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου για να καταστεί το διαδίκτυο ασφαλέστερος χώρος για τους ευρωπαίους πολίτες, Συμβούλιο της ΕΕ, 23 Απριλίου 2022. Διαθέσιμο σε: <https://www.consilium.europa.eu/el/press/press-releases/2022/04/23/digital-services-act-council-and-european-parliament-reach-deal-on-a-safer-online-space/> [Πρόσβαση 16.06.2023].

²⁸⁴ Αναλυτικά για τη συνήθη νομοθετική διαδικασία σε: <https://www.consilium.europa.eu/el/council-eu/decision-making/ordinary-legislative-procedure>

²⁸⁵ Schwemer, S.-F., 2022, *ibid*, p. 3.

²⁸⁶ Δελτίο τύπου, Πράξη για τις ψηφιακές υπηρεσίες: Το Συμβούλιο δίνει την τελική έγκριση για την προστασία των δικαιωμάτων των χρηστών στο διαδίκτυο. Συμβούλιο της ΕΕ, 4 Οκτωβρίου 2022. Διαθέσιμο σε: <https://www.consilium.europa.eu/el/press/press-releases/2022/10/04/dsa-council-gives-final-approval-to-the-protection-of-users-rights-online> [Πρόσβαση 16.06.2023].

²⁸⁷ Κανονισμός (ΕΕ) 2022/2065 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 19ης Οκτωβρίου 2022 σχετικά με την ενιαία αγορά ψηφιακών υπηρεσιών και την τροποποίηση της οδηγίας 2000/31/EK (πράξη για τις ψηφιακές υπηρεσίες) (ΕΕ L 277 της 27.10.2022, σ. 1) (στο εξής: DSA)

²⁸⁸ Με εξαίρεση τα άρθρα **24**, παρ. 2, 3 και 6, **33**, παρ. 3 έως 6, **37**, παρ. 7, **40**, παρ. 13, **43** και το **κεφάλαιο IV τμήματα 4, 5 και 6** που εφαρμόζονται ήδη από την 16η Νοεμβρίου 2022. Βλ. ά. 93, παρ. 2, Κανονισμός 2022/2065.

²⁸⁹ Ο αριθμός αιτιολογικών σκέψεων που απαρτίζουν τον Κανονισμό 2022/2065 είναι ενδεχομένως ενδεικτικός της αυξημένης πολυπλοκότητας των σύγχρονων προκλήσεων, τις οποίες καλείται να αντιμετωπίσει ο ενωσιακός νομοθέτης σε σχέση με το παρελθόν.

4.2.2. *Ratio legis*

Η πράξη για τις ψηφιακές υπηρεσίες επιδιώκει τη θέσπιση «εναρμονισμένων κανόνων για ένα ασφαλές, προβλέψιμο και αξιόπιστο επιγραμμικό περιβάλλον, που διευκολύνει την καινοτομία και στο οποίο προστατεύονται ουσιαστικά τα θεμελιώδη δικαιώματα που κατοχυρώνονται στον Χάρτη [...]».²⁹⁰ Η πράξη στοχεύει, ιδίως, στην ενίσχυση της προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων των χρηστών στο διαδίκτυο, στη δημιουργία ενός ισχυρού πλαισίου διαφάνειας και λογοδοσίας για τις επιγραμμικές πλατφόρμες και στη διαμόρφωση ενός ενιαίου και ομοιόμορφου κανονιστικού πλαισίου σε ολόκληρη την ΕΕ.²⁹¹

4.2.3. *Σχέση Κανονισμού (ΕΕ) 2022/2065 και Οδηγίας 2000/31/ΕΚ*

Η πράξη για τις ψηφιακές υπηρεσίες δεν καταργεί την οδηγία 2000/31, παρά τροποποιεί ορισμένες διατάξεις της. Όσον αφορά ιδίως το καθεστώς ευθύνης των παρόχων ενδιάμεσων υπηρεσιών, για λόγους επίτευξης ομοιομορφίας σε επίπεδο ΕΕ και ασφάλειας δικαίου, αλλά και προκειμένου να κωδικοποιηθεί η νομολογία του ΔΕΕ, κρίθηκε αναγκαία η διαγραφή των άρθρων 12 έως 15 της οδηγίας για το ηλεκτρονικό εμπόριο και η ενσωμάτωση των επίμαχων διατάξεων στην πράξη για τις ψηφιακές υπηρεσίες, η οποία λόγω της φύσης της ως Κανονισμού τίθεται άμεσα και ως έχει σε ισχύ στην εσωτερική έννομη τάξη των κρατών μελών.²⁹² Η DSA διατηρεί –στο Κεφάλαιο II και ιδίως στα άρθρα 4 έως 6– το καθεστώς της υπό όρους απαλλαγής των παρόχων υπηρεσιών της κοινωνίας της πληροφορίας –και ιδίως των παρόχων υπηρεσιών απλής μετάδοσης, αποθήκευσης σε κρυφή μνήμη (caching) και φιλοξενίας– που εισάγει η οδηγία 2000/31 για το ηλεκτρονικό εμπόριο στα άρθρα 12 έως 14 και επαναλαμβάνει στο άρθρο 8 τη ρύθμιση του άρθρου 15 της οδηγίας 2000/31 περί απαγόρευσης επιβολής γενικής υποχρέωσης παρακολούθησης του περιεχομένου στους παρόχους.²⁹³ Υιοθετώντας μάλιστα το σκεπτικό του Δικαστηρίου στις υποθέσεις *Google France*,²⁹⁴ *L'Oréal v. eBay*²⁹⁵ και *YouTube/Cyando*²⁹⁶ ο ενωσιακός νομοθέτης υπογραμμίζει στην αιτιολογική σκέψη 18 ότι ο πάροχος ο οποίος διαδραματίζει ενεργό ρόλο που του παρέχει γνώση ή έλεγχο των πληροφοριών που αναφορτώνονται στην πλατφόρμα του εξαιρείται και δεν υπάγεται στο καθεστώς απαλλαγής των άρθρων 4 έως 6 της DSA. Σύμφωνα με την αιτιολογική σκέψη 17, η DSA δεν προβαίνει σε θετική

---

²⁹⁰ ά. 1, παρ. 1, Κανονισμός 2022/2065.

²⁹¹ Η γωνιά του Τύπου, Ερωτήσεις και απαντήσεις: Πράξη για τις ψηφιακές υπηρεσίες, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 14 Νοεμβρίου 2022, Βρυξέλλες. Διαθέσιμο σε: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/el/QANDA_20_2348 [Πρόσβαση 16.06.2023].

²⁹² ά. 89 και αιτ. σκ. 16, Κανονισμός 2022/2065. Βλ. επίσης: ά. 288 ΣΛΕΕ.

²⁹³ Βλ. Κεφάλαιο II ιδίως άρθρα 4 έως 6 και ά. 8 του Κανονισμού 2022/2065.

²⁹⁴ Απόφαση *Google France*, σκ. 120.

²⁹⁵ Απόφαση *L'Oréal/eBay*, σκ. 123.

²⁹⁶ Απόφαση *YouTube/Cyando*, σκ. 106.

απαρίθμηση των όρων η συνδρομή των οποίων στοιχειοθετεί ευθύνη των ενδιάμεσων παρόχων. Υπ'αυτήν την έννοια, πάροχος ο οποίος δεν εμπίπτει στις απαλλαγές των άρθρων 4 έως 6 δεν θεωρείται άνευ ετέρου ότι υπέχει ευθύνη. Αντιθέτως, η ύπαρξη ή μη ευθύνης του ενδιάμεσου παρόχου θα πρέπει να αποτελέσει αντικείμενο χωριστής εξέτασης, με βάση τους εφαρμοστέους κανόνες του ενωσιακού ή εθνικού δικαίου.²⁹⁷ Περαιτέρω, οι απαλλαγές από την ευθύνη δεν αφορούν αποκλειστικά περιεχόμενο, το οποίο αντίκειται σε κανόνες του δικαίου της πνευματικής ιδιοκτησίας, αλλά αντιθέτως «ισχύουν για κάθε είδος ευθύνης όσον αφορά κάθε τύπο παράνομου περιεχομένου, ανεξάρτητα από το ακριβές αντικείμενο ή τη φύση αυτού του δικαίου». Με άλλα λόγια, η υπαγωγή ενός παρόχου σε απαλλαγή από την ευθύνη του εξετάζεται για κάθε είδους ευθύνη (αστική, ποινική ή διοικητική, άμεση ή έμμεση), για κάθε είδους περιεχόμενο (είτε αυτό αφορά δυσφήμιση, είτε πνευματική ιδιοκτησία ή ρητορική μίσους, κ.λπ.) και ανεξαρτήτως του εάν ο κανόνας δικαίου που εισάγει ευθύνη για συγκεκριμένο παράνομο περιεχόμενο απορρέει από το ενωσιακό ή εθνικό δίκαιο των κρατών μελών.²⁹⁸

Το σύστημα απαλλαγής των παρόχων ενδιάμεσων υπηρεσιών της οδηγίας για το ηλεκτρονικό εμπόριο υιοθετείται και ενσωματώνεται σχεδόν αυτούσιο στα άρθρα 4 έως 6 και 8 της DSA και συμπληρώνεται από τα άρθρα 7, 9 και 10 που εισάγουν κανόνες σχετικά με (α) την ανάληψη δράσης των παρόχων σε εθελοντική βάση με σκοπό την απόσυρση παράνομου περιεχομένου ή τη συμμόρφωση προς τις διατάξεις ενωσιακού ή εθνικού δικαίου καλή τη πίστει και επιμελώς – πρόβλεψη, ιδίως, προστασίας υπό όρους του «καλού σαμαρείτη» και μη εξαίρεσής του από την υπαγωγή του στο καθεστώς απαλλαγής,²⁹⁹ (β) τις εντολές ανάληψης δράσης κατά παράνομου περιεχομένου και (γ) τις εντολές παροχής πληροφοριών, αντίστοιχα.

Αυτή τη φορά όμως ο ενωσιακός νομοθέτης προχωρά ένα βήμα παρακάτω. Καινοτομία της DSA σε σχέση με τον προκάτοχό της (την οδηγία 2000/31) αποτελεί το Κεφάλαιο III (άρθρα 11 έως 48), που εισάγει σε οριζόντιο επίπεδο³⁰⁰ ένα σύνολο ασύμμετρων υποχρεώσεων δέουσας επιμέλειας³⁰¹ και διακρίνει τέσσερις κατηγορίες παρόχων: τους παρόχους ενδιάμεσων υπηρεσιών (Τμήμα 1 άρθρα 11

---

²⁹⁷ Ο ενωσιακός νομοθέτης επαναλαμβάνει κατ'ουσίαν ως προς αυτό το σημείο τη νομολογία που υιοθετεί το Δικαστήριο ήδη από το 2010. Απόφαση *Google France*, σκ. 107 · Wilman, F., 2022. Between preservation and clarification The evolution of the DSA's liability rules in light of the CJEU's case law. *Verfassungsblog*. Available at: <https://verfassungsblog.de/dsa-preservation-clarification> [Accessed 16.06.2023].

²⁹⁸ Wilman, F., 2022. Between preservation and clarification The evolution of the DSA's liability rules in light of the CJEU's case law. *Verfassungsblog*. Available at: <https://verfassungsblog.de/dsa-preservation-clarification> [Accessed 16.06.2023].

²⁹⁹ Βλ. και αιτ. σκ. 26, Κανονισμός 2022/2065.

³⁰⁰ αιτ. σκ. 110, Κανονισμός 2022/2065. Δηλαδή όχι μόνο για περιεχόμενο το οποίο είναι παράνομο διότι αντίκειται σε κανόνες του δικαίου της πνευματικής ιδιοκτησίας, αλλά και για κάθε άλλου είδους παράνομο περιεχόμενο, όπως η παράνομη ρητορική μίσους ή το τρομοκρατικό περιεχόμενο. Βλ. αιτ. σκ. 12.

³⁰¹ Quintais, J.-P., & Schwemer, S.-F., 2022, *ibid*, p. 201.

έως 15), τους παρόχους φιλοξενίας (Τμήμα 2 άρθρα 16 έως 18), τις επιγραμμικές (on-line) πλατφόρμες (Τμήμα 3 άρθρα 19 έως 28 και Τμήμα 4 άρθρα 29 έως 32 ειδικά για τις επιγραμμικές πλατφόρμες που παρέχουν στους καταναλωτές τη δυνατότητα σύναψης εξ αποστάσεως συμβάσεις με εμπόρους) και τις πολύ μεγάλες επιγραμμικές πλατφόρμες και πολύ μεγάλες επιγραμμικές μηχανές αναζήτησης (Τμήμα 5 άρθρα 33 έως 43). Καθεμιά από τις ως άνω κατηγορίες παρόχων υπέχει διαφορετικές υποχρεώσεις διαφάνειας και λογοδοσίας, τις οποίες οφείλει να εκπληρώνει ανεξάρτητα του εάν εμπίπτει στο καθεστώς ασυλίας των άρθρων 4 έως 6 ή όχι.³⁰²

Η DSA, που ανατρέπει στην ουσία την οδηγία 2000/31 στο σκέλος που αφορά την ευθύνη των παρόχων υπηρεσιών της κοινωνίας της πληροφορίας,³⁰³ είναι ακόμα ένα νομοθέτημα μεταξύ των πολλών που αναμένονται,³⁰⁴ ως απόρροια της ανάγκης οριοθέτησης της δράσης των πολύ μεγάλων επιγραμμικών πλατφορμών (κατ'ουσίαν των Big Tech ή αλλιώς GAFAM³⁰⁵) και σε προσπάθεια διαφύλαξης της ελευθερίας έκφρασης και περιορισμού του παράνομου περιεχομένου. Διαφαίνεται, έτσι, η αγωνία του ενωσιακού νομοθέτη να περιορίσει τις μεγάλες πλατφόρμες, που έχουν λάβει τη μορφή δημόσιων χώρων και να ελέγξει αποτελεσματικότερα το περιεχόμενο που διακινείται εντός αυτών.³⁰⁶ Ενώ η οδηγία 2000/31 θεσπίζει ένα μοντέλο απαλλαγής υπό όρους,³⁰⁷ πλέον φαίνεται ότι από ένα καθεστώς ασυλίας περνάμε σε ένα καθεστώς ελέγχου και λογοδοσίας, αφού οι πάροχοι θα πρέπει να ελέγχουν το περιεχόμενο και να συντάσσουν εκθέσεις διαφάνειας, με σκοπό την εποπτεία τους, με τις πολύ μεγάλες επιγραμμικές πλατφόρμες να υπόκεινται σε ακόμη περισσότερες απαιτήσεις διαφάνειας.³⁰⁸ Στις πλατφόρμες, που έχουν απήχηση σε ποσοστό άνω του 10% του πληθυσμού της ΕΕ³⁰⁹ θα επιβάλλονται όχι μόνο συγκεκριμένες υποχρεώσεις ελέγχου των κινδύνων τους, αλλά και μια νέα μορφή εποπτείας.³¹⁰ Ειδικότερα, προκειμένου να περιοριστούν οι κίνδυνοι που απορρέουν

---

³⁰² Schwemer, S.-F., 2022, *ibid*, p. 5 · Quintais, J.-P., & Schwemer, S.-F., 2022, *ibid*, p. 204-205.

³⁰³ Τα άρθρα 12 έως 15 της οδηγίας για το ηλεκτρονικό εμπόριο περί του καθεστώτος ευθύνης των παρόχων υπηρεσιών της κοινωνίας της πληροφορίας διαγράφονται, ενώ κάθε παραπομπή σε αυτά νοείται στο εξής σαν παραπομπή στα αντίστοιχα άρθρα 4 έως 6 και 8 του Κανονισμού 2022/2065. Βλ.: ά. 89, Κανονισμός 2022/2065.

³⁰⁴ Όπως και η πρόταση Κανονισμού Digital Markets Act που μαζί με την Digital Services Act συγκροτούν τη «Δέσμη μέτρων για τις ψηφιακές υπηρεσίες (Digital Services Act Package)», την απάντηση της ΕΕ στην ανάγκη ρύθμισης του ψηφιακού χώρου. Βλ. Δέσμη μέτρων για τις ψηφιακές υπηρεσίες, Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Συμβούλιο της Ε.Ε. Τελευταία ενημέρωση 22 Ιουλίου 2022. Διαθέσιμο σε: <https://www.consilium.europa.eu/el/policies/digital-services-package/> [Πρόσβαση 16.06.2023].

³⁰⁵ Το ακρωνύμιο αναφέρεται στα αρχικά των εταιρειών-κολοσσών Google, Amazon, Facebook (ήδη Meta), Apple, Microsoft.

³⁰⁶ Ανθόπουλος, Χ., 2021, *ό.π.* · Schwemer, S.-F., 2022, *ibid*, p. 1.

³⁰⁷ Όπως και στην οδηγία 2000/31.

³⁰⁸ Δελτίο Τύπου, Πράξη για τις ψηφιακές υπηρεσίες: Προσωρινή συμφωνία του Συμβουλίου και του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου για να καταστεί το διαδίκτυο ασφαλέστερος χώρος για τους ευρωπαίους πολίτες, Συμβούλιο της ΕΕ, 23 Απριλίου 2022. Διαθέσιμο σε: <https://www.consilium.europa.eu/el/press/press-releases/2022/04/23/digital-services-act-council-and-european-parliament-reach-deal-on-a-safer-online-space/> [Πρόσβαση 16.06.2023].

³⁰⁹ Δηλαδή σε 45 εκατομμύρια χρήστες. Βλ. αιτιολογική σκέψη 76 και άρθρο 33, Κανονισμός 2022/2065.

³¹⁰ Βλ. αιτιολογική σκέψη 60, DSA.

από τη δράση των πολύ μεγάλων επιγραμμικών πλατφορμών για τα θεμελιώδη δικαιώματα, οι τελευταίες θα υποχρεούνται να διενεργούν εκτιμήσεις κινδύνων (άρθρο 34) και να λαμβάνουν κατάλληλα μέτρα περιορισμού των κινδύνων (άρθρο 35). Επιπλέον, η δράση τους θα πρέπει να υπόκειται σε ανεξάρτητο έλεγχο (άρθρο 37), ενώ προβλέπονται και ειδικές, πρόσθετες υποχρεώσεις υποβολής εκθέσεων σχετικά με τη διαφάνεια (άρθρο 42).

4.2.4. Πρόταση ίδρυσης Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Πνευματικής Ιδιοκτησίας

Κατά τα πρότυπα του Γενικού Κανονισμού για την Προστασία Δεδομένων,³¹¹ που προέβλεψε τη σύσταση Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Προστασίας Δεδομένων,³¹² η DSA εξοπλίζει με αρμοδιότητες εποπτείας και επιβολής αρμόδιες εθνικές αρχές και συντονιστές ψηφιακών υπηρεσιών, που υποδεικνύουν τα κράτη μέλη³¹³ και προβλέπει τη σύσταση ευρωπαϊκού συμβουλίου ψηφιακών υπηρεσιών, στο οποίο ανατίθενται κατά κύριο λόγο συμβουλευτικές και συντονιστικές αρμοδιότητες.^{314,315} Ειδικότερα, κάθε κράτος μέλος καλείται να αναθέσει καθήκοντα εποπτείας και επιβολής των διατάξεων της DSA σε εθνικές αρμόδιες αρχές –μία ή και περισσότερες– και να ορίσει μεταξύ αυτών μία, η οποία θα εκτελεί χρέη συντονιστή ψηφιακών υπηρεσιών.³¹⁶ Η Επιτροπή επίσης εξοπλίζεται με διευρυμένες αρμοδιότητες επιβολής, ιδίως όσον αφορά τις πολύ μεγάλες επιγραμμικές πλατφόρμες και τις πολύ μεγάλες επιγραμμικές μηχανές αναζήτησης.³¹⁷ Σε περίπτωση μη συμμόρφωσης προς τις επιταγές της Digital Services Act η Επιτροπή δύναται υπό προϋποθέσεις να επιβάλει πρόστιμο, το οποίο δεν μπορεί να υπερβαίνει το 6% του ετήσιου κύκλου εργασιών του παρόχου κατά το προηγούμενο οικονομικό έτος,³¹⁸ έναντι του 4% που προβλέπουν οι παράγραφοι 5 και 6 του άρθρου 83 του Γενικού Κανονισμού Προστασίας Δεδομένων.

Έχει φτάσει το πλήρωμα του χρόνου ώστε παρόμοια κουβέντα να ανοίξει και για τον κλάδο της πνευματικής ιδιοκτησίας. Μερίδα θεωρητικών³¹⁹ τάσσεται υπέρ της σύστασης ενός ανεξάρτητου

---

³¹¹ Κανονισμός (ΕΕ) 2016/679 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 27ης Απριλίου 2016, για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών και την κατάργηση της οδηγίας 95/46/ΕΚ (Γενικός Κανονισμός για την Προστασία Δεδομένων) (ΕΕ L 119/1 της 4.5.2016, σ. 1)

³¹² άρθρα 68, επ., Γενικός Κανονισμός Προστασίας Δεδομένων.

³¹³ Κεφάλαιο IV, Τμήμα 1, άρθρα 49 επ., Κανονισμός 2022/2065.

³¹⁴ Κεφάλαιο IV, Τμήμα 3, άρθρα 61 επ., Κανονισμός 2022/2065.

³¹⁵ Schwemer, S.-F., 2022, *ibid*, p. 5.

³¹⁶ ά. 49, παρ. 2, Κανονισμός 2022/2065.

³¹⁷ ά. 56, παρ. 2 και 3, Κανονισμός 2022/2065.

³¹⁸ άρθρα 52, παρ.3, 74, παρ. 1, Κανονισμός 2022/2065, αλλά και ά. 76 για τη δυνατότητα επιβολής περιοδικών χρηματικών ποινών.

³¹⁹ Ενδεικτικά: Geiger, C., & Jütte, B.-J., 2022, *ibid*, p. 4 · Geiger, C., & Mangal, N., 2022. Regulating Creativity Online: Proposal for an EU Copyright Institution. *GRUR International*, 71(10), October 2022, pp. 933-951. Available at: <https://ssrn.com/abstract=4107644> [Accessed 16.06.2023] · Geiger, C., & Jütte, B.-J., 2021. Platform liability under Article 17 of the Copyright in the Digital Single Market Directive, Automated Filtering and Fundamental Rights: An Impossible Match. *GRUR International*, 70(6), June 2021, pp. 47-49. Available at:

οργάνου επιφορτισμένου με αρμοδιότητες εποπτείας και διασφάλισης της ορθής εφαρμογής του άρθρου 17. Ένα ανεξάρτητο ευρωπαϊκό όργανο –το οποίο έως έναν βαθμό θα μπορούσε να συνεπικουρείται από τους συντονιστές ψηφιακών υπηρεσιών, που καλείται κάθε κράτος μέλος να ορίσει στο πλαίσιο συμμόρφωσης με τις επιταγές της DSA– θα εξυπηρετήσει τη γενικότερη επιδίωξη της οδηγίας 2019/790 για εγκαθίδρυση μίας ενιαίας ψηφιακής αγοράς και θα παρέχει καθοδήγηση όσον αφορά την ερμηνεία και ορθή εφαρμογή κατά τρόπο ενιαίο και ομοιόμορφο σε ολόκληρη την επικράτεια της ΕΕ, διασφαλίζοντας ασφάλεια δικαίου και αποφυγή νομοθετικού κατακερματισμού. Εναλλακτικά, οι εν λόγω αρμοδιότητες θα μπορούσαν να ανατεθούν και στο ίδιο το συμβούλιο ψηφιακών υπηρεσιών, που προβλέπει η DSA, αν και ασφαλώς προτιμότερη θα ήταν η ίδρυση ενός νέου οργάνου ειδικά προορισμένου για την επίλυση των εξειδικευμένων ζητημάτων που άπτονται της πνευματικής ιδιοκτησίας.

4.2.5. Αλληλεπίδραση Κανονισμού (ΕΕ) 2022/2065 και Οδηγίας (ΕΕ) 2019/790

Σύμφωνα με την παράγραφο 3 του άρθρου 17 της οδηγίας 2019/790, οι πάροχοι των οποίων η ευθύνη διέπεται από την επίμαχη διάταξη εξαιρούνται αυτομάτως από τον «ασφαλή λιμένα» απαλλαγής του άρθρου 14 της οδηγίας για το ηλεκτρονικό εμπόριο –που όπως επισημάνθηκε αντιστοιχεί στο άρθρο 6 της DSA το οποίο θα αντικαταστήσει από την έναρξη εφαρμογής του Κανονισμού 2022/2065, στις 17 Φεβρουαρίου 2024, την εν λόγω διάταξη–.³²⁰ Αντίθετα, οι πάροχοι εξακολουθούν να υπάγονται στην απαλλαγή του άρθρου 14 για περιεχόμενο, το οποίο δεν καλύπτεται από τη διάταξη του άρθρου 17, όπως λ.χ. οι ψευδείς ειδήσεις. Σημειώνεται παράλληλα ότι από την έναρξη εφαρμογής του Κανονισμού 2022/2065, στις 17 Φεβρουαρίου 2024,³²¹ κάθε αναφορά στο άρθρο 14 θα παραπέμπει αυτομάτως στο άρθρο 6 της DSA που θα το αντικαταστήσει. Περαιτέρω, η πράξη για τις ψηφιακές υπηρεσίες εισάγει ένα οριζόντιο σύνολο κανόνων, οι οποίοι δεν τροποποιούν ούτε αντικαθιστούν την τομεακή νομοθεσία –όπως την οδηγία 2019/790–, αλλά έχουν συμπληρωματικό χαρακτήρα προς

---

https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3776267 [Accessed 16.06.2023] · Krokida, Z., 2022, *ibid*, η οποία προτείνει την ανάθεση της εποπτείας εφαρμογής του άρθρου 17 σε εθνικές αρχές, που θα λειτουργούν κατά το πρότυπο του συντονιστή ψηφιακών υπηρεσιών που προβλέπει η DSA. Στη χώρα μας λειτουργεί παρόμοια αρχή, ο Οργανισμός Πνευματικής Ιδιοκτησίας, ενώ υπάρχει και η ΕΔΠΠΠ, η Επιτροπή για τη Γνωστοποίηση Διαδικτυακής Προσβολής Δικαιωμάτων Πνευματικής Ιδιοκτησίας και Συγγενικών Δικαιωμάτων, η οποία είναι αρμόδια για την επιβολή δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και συγγενικών δικαιωμάτων και στην οποία μπορούν να απευθύνονται οι δικαιούχοι, στο πλαίσιο ενός μηχανισμού εξωδικαστικής επίλυσης διαφορών, προκειμένου να αιτηθούν την παύση και αποτροπή της προσβολής των δικαιωμάτων τους.

³²⁰ ά. 93, παρ. 2, Κανονισμός 2022/2065.

³²¹ ά. 93, παρ. 2, Κανονισμός 2022/2065.

αυτήν.³²² Ωστόσο, ως προς την αλληλεπίδραση και τη δυνατότητα συμπλήρωσης του καθεστώτος που εισάγει το άρθρο 17 από διατάξεις του Κανονισμού 2022/2065 οι απόψεις δίστανται.

*Κατά μία άποψη,*³²³ το άρθρο 17 εισάγει ειδική ρύθμιση όσον αφορά την ευθύνη των παρόχων επιγραμμικών υπηρεσιών διαμοιρασμού περιεχομένου για χρήση περιεχομένου το οποίο προστατεύεται από δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας και συγγενικά δικαιώματα. Περαιτέρω, ο Κανονισμός 2022/2065 δεν θίγει το δίκαιο της ΕΕ σχετικά με τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας και τα συγγενικά δικαιώματα³²⁴ και οι διατάξεις του εφαρμόζονται υπό την επιφύλαξη των διατάξεων ενωσιακού δικαίου σχετικά με τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας και τα συγγενικά δικαιώματα.³²⁵ Υπό αυτά τα δεδομένα, οι διατάξεις του Κανονισμού 2022/2065 δεν αλληλεπιδρούν με το άρθρο 17, το οποίο ως ειδική ρύθμιση –*lex specialis*– είναι η μόνη διάταξη που διέπει την ευθύνη των παρόχων επιγραμμικών υπηρεσιών διαμοιρασμού περιεχομένου, χωρίς να είναι δυνατή συμπλήρωση του εν λόγω καθεστώτος από τις διατάξεις της DSA.

*Κατά άλλη άποψη,*³²⁶ πράγματι, με μια πρώτη ματιά, το καθεστώς που θεσπίζει για τους παρόχους η DSA δεν φαίνεται να αλληλεπιδρά με τον μηχανισμό ευθύνης που εισάγει το άρθρο 17 της οδηγίας 2019/790, διότι τις δύο ρυθμίσεις χαρακτηρίζει σχέση *lex specialis-lex generalis*.³²⁷ Ωστόσο, λαμβάνοντας υπόψη τον συμπληρωματικό της χαρακτήρα προς την τομεακή νομοθεσία, η DSA θα μπορούσε να τύχει εφαρμογής για τους παρόχους της οδηγίας 2019/790 (i) για ζητήματα, τα οποία δεν ρυθμίζει το άρθρο 17 καθώς και, (ii) για περιπτώσεις, όπου το άρθρο 17 αφήνει ένα περιθώριο διακριτικής ευχέρειας στα κράτη μέλη.³²⁸ Μάλιστα, οι κανόνες της DSA θα μπορούσαν να εφαρμοστούν και για την περίπτωση που το άρθρο 17 της οδηγίας 2019/790 περιέχει συγκεκριμένη αλλά λιγότερο ακριβή ρύθμιση. Έτσι, η **ρήτρα του «καλού σαμαρείτη»**, οι **εντολές ανάληψης δράσης κατά παράνομου περιεχομένου**, οι **εντολές παροχής πληροφοριών** (άρθρα 7, 9 και 10

---

³²² Η γωνιά του Τύπου, Ερωτήσεις και απαντήσεις: Πράξη για τις ψηφιακές υπηρεσίες, *ό.π.* Βλ. επίσης: ά. 2, παρ. 4, στ. β' και αιτ. σκ. 10-11, Κανονισμός 2022/2065.

³²³ Συγκεκριμένα, πρόκειται για την ερμηνεία που προκρίνει η Επιτροπή επί του ζητήματος. Quintais, J.-P., & Schwemer, S.-F., 2022, *ibid*, p. 215.

³²⁴ ά. 2, παρ. 4, στ. β', Κανονισμός 2022/2065.

³²⁵ αιτ. σκ. 11, Κανονισμός 2022/2065.

³²⁶ Έτσι οι: Quintais & Schwemer σε: Quintais, J.-P., & Schwemer, S.-F., 2022. The Interplay between the Digital Services Act and Sector Regulation: How Special Is Copyright? *European Journal of Risk Regulation, Cambridge University Press*, 13(2), pp. 191–217. Available at: <https://www.cambridge.org/core/journals/european-journal-of-risk-regulation/article/interplay-between-the-digital-services-act-and-sector-regulation-how-special-is-copyright/EC5405C9E4329329590F6BE95D373086> [Accessed 16.06.2023].

³²⁷ Ειδικότερα, οι κανόνες της οδηγίας 2019/790 αποτελούν *lex specialis* σε σχέση με την DSA. Βλ.: Quintais, J.-P., & Schwemer, S.-F., 2022, *ibid*, p. 193. Επίσης: Peukert, A., Husovec, M., Kretschmer, M., Mezei, P., & Quintais, J.-P., 2022. Comment on Copyright and the Digital Services Act Proposal. *IIC - International Review of Intellectual Property and Competition Law*, 53, pp. 360-361. Available at: <https://doi.org/10.1007/s40319-022-01154-1> [Accessed 16.06.2023].

³²⁸ Peukert, A., Husovec, M., Kretschmer, M., Mezei, P., & Quintais, J.-P., 2022, *ibid*, p. 362.

αντίστοιχα του Κεφαλαίου II περί ευθύνης των παρόχων ενδιάμεσων υπηρεσιών) και κανόνες του Κεφαλαίου III της DSA που αφορούν τις υποχρεώσεις δέουσας επιμέλειας που βαρύνουν τους παρόχους ενδιάμεσων υπηρεσιών θα μπορούσαν να ισχύσουν συμπληρωματικά και για τους παρόχους η δράση των οποίων εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2019/790.³²⁹ Από το Κεφάλαιο III θα μπορούσαν ενδεικτικά να εφαρμοστούν συμπληρωματικά: το Τμήμα 1 που εισάγει υποχρεώσεις δέουσας επιμέλειας που ισχύουν για όλους τους παρόχους ενδιάμεσων υπηρεσιών (άρθρα 11 έως 15 σχετικά με την υποχρέωση ορισμού **σημείων επαφής** που θα επιτρέπουν την επικοινωνία με τους παρόχους, την υποχρέωση ορισμού **νόμιμου εκπροσώπου** για όσους παρόχους δεν διαθέτουν εγκατάσταση εντός της ΕΕ, τη διαφάνεια των **όρων και προϋποθέσεων**³³⁰ και την υποχρέωση σύνταξης **εκθέσεων διαφάνειας**), το άρθρο 16 για τον **μηχανισμό ειδοποίησης και απόσυρσης**, το οποίο περιέχει μια σειρά από συγκεκριμένα στοιχεία που απαιτούνται προκειμένου μια ειδοποίηση να θεωρηθεί «επαρκώς ακριβής και αρκούντως τεκμηριωμένη» σε αντίθεση με την παράγραφο 4 του άρθρου 17 της οδηγίας 2019/790 που κάνει απλώς λόγο για ανάγκη «επαρκώς τεκμηριωμένης ειδοποίησης» χωρίς ωστόσο καμία περαιτέρω διευκρίνιση και το άρθρο 17 περί **υποχρέωσης των παρόχων να αιτιολογούν** την επιβολή περιορισμών σε βάρος των αποδεκτών των υπηρεσιών τους, μεταξύ των οποίων συγκαταλέγονται και οι αποφάσεις περί απόσυρσης ή απενεργοποίησης περιεχομένου, το Τμήμα 3 για τις επιγραμμικές πλατφόρμες (άρθρα 19 έως 28)³³¹ και ειδικότερα τα άρθρα 20 για το εσωτερικό **σύστημα διαχείρισης καταγγελιών**³³² και 21 για την **εξωδικαστική επίλυση διαφορών**, διότι περιέχουν πολύ πιο λεπτομερειακές ρυθμίσεις για τους εν

---

³²⁹ Quintais, J.-P., & Schwemer, S.-F., 2022, *ibid*, pp. 202, 206.

³³⁰ Ιδίως ως προς τους όρους και τις προϋποθέσεις, η παράγραφος 9 του άρθρου 17 της οδηγίας 2019/790 εισάγει την υποχρέωση ενημέρωσης των χρηστών για το δικαίωμά τους να κάνουν νομίμως χρήση περιεχομένου το οποίο προστατεύεται από δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας και συγγενικά δικαιώματα, δυνάμει εξαίρεσης ή περιορισμού. Ωστόσο, θεμιτή θα ήταν η συμπληρωματική εφαρμογή του άρθρου 14 του Κανονισμού 2022/2065, που θεσπίζει για τους παρόχους μία ευρεία υποχρέωση ενημέρωσης, η οποία εκτείνεται σε «κάθε πολιτική, διαδικασία, μέτρο και εργαλείο που χρησιμοποιείται για τον σκοπό του ελέγχου περιεχομένου, συμπεριλαμβανομένων της αλγοριθμικής λήψης αποφάσεων και της επανεξέτασης από άνθρωπο καθώς και του κανονισμού λειτουργίας του εσωτερικού τους συστήματος διαχείρισης καταγγελιών», ενεργώντας επιπλέον με τρόπο «επιμελή, αντικειμενικό και αναλογικό» και λαμβάνοντας υπόψη τα θεμελιώδη δικαιώματα των χρηστών, όπως αυτά κατοχυρώνονται στον Χάρτη. Βλ.: Quintais, J.-P., & Schwemer, S.-F., 2022, *ibid*, p. 209.

³³¹ Λόγου χάρη, με δεδομένο ότι το άρθρο 17 εστιάζει στην απόσυρση και απενεργοποίηση παράνομου περιεχομένου και αφήνει αρύθμιστο το θέμα των συστάσεων των ψηφιακών πλατφορμών στους χρήστες τους, θα μπορούσε να τύχει εφαρμογής η διάταξη του άρθρου 27 του Κανονισμού 2022/2065, που αφορά την υποχρέωση διαφάνειας των ψηφιακών πλατφορμών ως προς τις **συστάσεις** προς τους χρήστες τους (οι συστάσεις αφορούν τις πληροφορίες που οι ψηφιακές πλατφόρμες προτείνουν στους χρήστες με βάση συγκεκριμένες παραμέτρους). Βλ.: Quintais, J.-P., & Schwemer, S.-F., 2022, *ibid*, pp. 208-209.

³³² Και τα δύο άρθρα κάνουν λόγο για μια διαδικασία η οποία πρέπει να είναι αποτελεσματική, να ολοκληρώνεται εντός ευλόγου χρόνου και να εμπεριέχει ανθρώπινο έλεγχο. Ωστόσο, το άρθρο 20 της DSA κάνει επιπλέον λόγο για ένα σύστημα καταγγελιών το οποίο θα πρέπει να είναι εύχρηστο για τους χρήστες και ορίζει ακόμη ότι δυνατότητα άσκησης καταγγελίας υπάρχει εντός έξι μηνών από την απόσυρση ή την απενεργοποίηση περιεχομένου. Quintais, J.-P., & Schwemer, S.-F., 2022, *ibid*, pp. 211-212.

λόγω μηχανισμούς σε σχέση με την αντίστοιχη παράγραφο 9 του άρθρου 17 της οδηγίας 2019/790, καθώς και τα άρθρα 22 και 23 για τα οποία δεν υπάρχει ρύθμιση στο άρθρο 17 της οδηγίας 2019/790 και αφορούν τις αξιόπιστες πηγές επισήμανσης παράνομου περιεχομένου (συχνά αναφέρονται ως «**trusted flaggers**») και τα μέτρα αποτροπής της **αθέμιτης χρήσης** με πρόβλεψη δυνατότητας προσωρινής αναστολής είτε του λογαριασμού ενός χρήστη που αναφορτώνει επανειλημμένα περιεχόμενο προδήλως παράνομο, είτε της επεξεργασίας ειδοποιήσεων ή και καταγγελιών καταχρηστικά επαναλαμβανόμενων και αβάσιμων και ,τέλος, το Τμήμα 5 για τις πολύ μεγάλες επιγραμμικές πλατφόρμες (άρθρα 33 έως 44) και ιδίως το άρθρο 34 περί **εκτίμησης κινδύνων** και το άρθρο 35 για τον **περιορισμό των κινδύνων** που απορρέουν από τον τεράστιο όγκο πληροφοριών που διαχέονται στις πολύ μεγάλες επιγραμμικές πλατφόρμες όπως λ.χ. το YouTube, για τα οποία δεν υπάρχει αντίστοιχη σχετική ρύθμιση στο άρθρο 17 της οδηγίας 2019/790.³³³ Από κανονιστική άποψη, η ως άνω προσέγγιση κινείται προς τη σωστή κατεύθυνση, υπό την έννοια ότι εξυπηρετείται ο στόχος της DSA για καθιέρωση ενός ομοιόμορφου κανονιστικού πλαισίου «για ένα ασφαλές, προβλέψιμο και αξιόπιστο επιγραμμικό περιβάλλον, που διευκολύνει την καινοτομία και στο οποίο προστατεύονται ουσιαστικά τα θεμελιώδη δικαιώματα που κατοχυρώνονται στον Χάρτη [..]».^{334 335}

---

³³³ Αναλυτικά σε: Quintais, J.-P., & Schwemer, S.-F., 2022, *ibid*.

³³⁴ ά. 1, παρ. 1, Κανονισμός 2022/2065.

³³⁵ Quintais, J.-P., & Schwemer, S.-F., 2022, *ibid*, p. 191.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Το άρθρο 17 της οδηγίας 2019/790 θεσπίζει ένα νέο πλαίσιο ευθύνης, με περιορισμένο πεδίο εφαρμογής· ισχύει για συγκεκριμένη κατηγορία παρόχων υπηρεσιών της κοινωνίας της πληροφορίας και αποκλειστικά για περιεχόμενο, το οποίο προστατεύεται από δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας και συγγενικά δικαιώματα. Ο ενωσιακός νομοθέτης, αναγνωρίζοντας ότι οι δικαιούχοι στερούνται διαπραγματευτικής ισχύος απέναντι σε τεχνολογικούς κολοσσούς, όπως η Google και η Meta, θέλησε, προκειμένου να επιτύχει μία «δίκαιη ισορροπία» των μερών, να θεσπίσει ένα αυστηρότερο πλαίσιο ευθύνης για τις πλατφόρμες, με σκοπό την αποτελεσματικότερη διαφύλαξη και προώθηση των συμφερόντων και δικαιωμάτων των δικαιούχων. Γι' αυτό και για πρώτη φορά εισάγεται στο ενωσιακό δίκαιο ένα καθεστώς κατ' αρχήν ευθύνης και κατ' εξαίρεση απαλλαγής για τους παρόχους. Οι πάροχοι επιγραμμικών υπηρεσιών διαμοιρασμού περιεχομένου κατ' αρχήν ευθύνονται οι ίδιοι πρωτογενώς για την παρουσίαση στο κοινό προστατευόμενων έργων και άλλων αντικειμένων προστασίας, εκτός εάν αποδεικνύουν ότι κατέβαλαν κάθε δυνατή προσπάθεια για να λάβουν αδειοδότηση, κατέβαλαν κάθε δυνατή προσπάθεια «σύμφωνα με τα υψηλά πρότυπα επαγγελματικής ευσυνειδησίας του κλάδου» για να εξασφαλίσουν τη μη διαθεσιμότητα προστατευόμενου περιεχομένου και σπεύδουν, κατόπιν σχετικής ειδοποίησης από τους δικαιούχους, να αποσύρουν ή να απενεργοποιήσουν την πρόσβαση σε παράνομο περιεχόμενο διασφαλίζοντας, παράλληλα, την αποτροπή της εκ νέου αναφόρτωσής του στο μέλλον. Αντιθέτως, δυνάμει του καθεστώτος του άρθρου 14 της οδηγίας για το ηλεκτρονικό εμπόριο –πλέον άρθρο 6 της DSA–, το οποίο εφαρμοζόταν για τους παρόχους επιγραμμικών υπηρεσιών διαμοιρασμού περιεχομένου πριν από τη θέση σε ισχύ του άρθρου 17 της οδηγίας 2019/790, ισχύει το αντίστροφο, δηλαδή ο πάροχος φιλοξενίας κατ' αρχήν απαλλάσσεται για το περιεχόμενο που αναφορτώνουν οι χρήστες του και ευθύνεται κατ' εξαίρεση για τις περιπτώσεις εκείνες που είτε γνωρίζει την ύπαρξη παράνομου περιεχομένου είτε παραλείπει να αποσύρει ή να απενεργοποιήσει την πρόσβαση σε παράνομο περιεχόμενο, για το οποίο έχει λάβει σχετική ειδοποίηση από τον δικαιούχο.

Περαιτέρω, πλέον οι δικαιούχοι απαλλάσσονται από την ευθύνη παρακολούθησης τυχόν προσβολών των πνευματικών και συγγενικών δικαιωμάτων επί του έργου τους. Το βάρος μετακυλίεται στους παρόχους, οι οποίοι υποχρεούνται να καταβάλλουν «κάθε δυνατή προσπάθεια», ώστε να διασφαλίζεται η μη διαθεσιμότητα προστατευόμενων έργων και άλλων αντικειμένων προστασίας στην πλατφόρμα τους. Στους παρόχους ανατίθεται η υποχρέωση να λαμβάνουν κατάλληλα προληπτικά μέτρα, ώστε να διασφαλίζεται η μη διαθεσιμότητα περιεχομένου για το οποίο έχουν λάβει επαρκείς σχετικές πληροφορίες από τους δικαιούχους (άρθρο 17 παράγραφος 4 στοιχείο β').

Αντιθέτως, δυνάμει του καθεστώτος του άρθρου 14 της οδηγίας για το ηλεκτρονικό εμπόριο, ο δικαιούχος όφειλε ο ίδιος να παρακολουθεί τη χρήση του έργου του –παρακολούθηση σχεδόν ακατόρθωτη πρακτικά εάν αναλογιστεί κανείς τον τεράστιο όγκο δεδομένων που αναφορτώνουν καθημερινά οι χρήστες στις πλατφόρμες– και σε περίπτωση εντοπισμού παράνομης χρήσης να ειδοποιεί σχετικά τον πάροχο προκειμένου ο τελευταίος να το αποσύρει ή να απενεργοποιήσει την πρόσβαση σε αυτό (μηχανισμός «ειδοποίησης και απόσυρσης»). Οι πλατφόρμες από την άλλη διαθέτουν τα μέσα και τα εργαλεία για να αναχαιτίσουν την ανεξέλεγκτη διακίνηση παράνομου περιεχομένου και να συνδράμουν στην πάταξη της διαδικτυακής πειρατείας και γι’ αυτόν τον λόγο ο ενωσιακός νομοθέτης προέκρινε την ως άνω λύση και ανέθεσε στους παρόχους αυξημένα καθήκοντα επιμέλειας.³³⁶

Η ιδέα ίδρυσης πρωτογενούς ευθύνης των παρόχων υπηρεσιών της κοινωνίας της πληροφορίας δεν είναι νέα. Αρκεί να ανατρέξουμε στην πρόσφατη νομολογία του ΔΕΕ για να διαπιστώσουμε ότι, ήδη πριν από τη θέση σε ισχύ του άρθρου 17 –που κάνει ρητά πλέον λόγο για παρουσίαση στο κοινό, η οποία τελείται από τον ίδιο τον πάροχο και άρα θεμελιώνει πρωτογενή του ευθύνη για παραβίαση δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και συγγενικών δικαιωμάτων–, υπήρχε η τάση διεύρυνσης του πεδίου της παρουσίασης στο κοινό και θεμελίωσης πρωτογενούς ευθύνης για τους παρόχους υπηρεσιών της κοινωνίας της πληροφορίας.³³⁷

Η θέσπιση ενός καθεστώτος απαλλαγής των παρόχων υπηρεσιών της κοινωνίας της πληροφορίας στην οδηγία για το ηλεκτρονικό εμπόριο στόχευε να τονώσει την πρόοδο και να ενθαρρύνει την περαιτέρω ανάπτυξη. Αντίθετα, επίκεντρο του άρθρου 17 είναι η προστασία του δημιουργού. Ο

---

³³⁶ Jougleux, P., 2020. *Ευρωπαϊκό Δίκαιο Διανοητικής Ιδιοκτησίας*. Αθήνα-Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Σάκκουλα, σ. 251 και σσ. 265 επ.

³³⁷ Προς αυτήν την κατεύθυνση βλ. ιδίως: Απόφαση *Svensson* C-466/12 EU:C:2014:76, που αναγνωρίζει ότι η χρήση υπερσυνδέσμων αποτελεί δραστηριότητα που εντάσσεται στο πεδίο της παρουσίασης στο κοινό και για την οποία εξετάζεται εάν πληρούνται οι όροι του άρθρου 3 παράγραφος 1 της οδηγίας 2001/29. Εν προκειμένω, το Δικαστήριο διεύρυνε το πεδίο της έννοιας της πράξης παρουσίασης εντάσσοντας σε αυτό και τη χρήση υπερσυνδέσμων. Κατέληξε, ειδικότερα, ότι τελείται πράξη παρουσίασης και μάλιστα σε κοινό. Ωστόσο, ελλείπει «νέου κοινού» –κριτήριο που εισάγει για πρώτη φορά το Δικαστήριο– η χρήση υπερσυνδέσμων δεν νοείται τελικά ως «παρουσίαση στο κοινό» κατά το άρθρο 3 παράγραφος 1 και, συνεπώς, δεν απαιτείται να έχει χορηγήσει προηγουμένως άδεια ο δικαιούχος προς τον πάροχο. Απόφαση *GS Media* C-160/15 EU:C:2016:644, όπου υπογραμμίζεται ότι στις περιπτώσεις χρήσης υπερσυνδέσμων, προκειμένου να εξακριβωθεί η ύπαρξη πράξης «παρουσίασης στο κοινό» θα πρέπει να εξετάζεται και η ύπαρξη γνώσης του παράνομου χαρακτήρα της δραστηριότητας. Αν η τοποθέτηση υπερσυνδέσμων γίνεται για κερδοσκοπικό σκοπό, τότε η γνώση τεκμαίρεται μαχητά. Αν, επιπλέον, η πράξη τελείται σε «νέο κοινό», τότε έχουμε «παρουσίαση στο κοινό» κατά την έννοια του άρθρου 3 παράγραφος 1. Απόφαση *Brein v Ziggo* C-610/15 EU:C:2017:456, όπου το Δικαστήριο αναγνωρίζει πρωτογενή ευθύνη για πάροχο του οποίου κύριος σκοπός είναι η πειρατεία. Απόφαση *YouTube/Cyando* συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-682/18 και C-683/18 EU:C:2021:503, όπου το Δικαστήριο υπογραμμίζει ότι πρέπει να εξετάζεται η «ηθελημένη παρέμβαση» του παρόχου. Μάλιστα το Δικαστήριο απαριθμεί μια σειρά ενδεικτικών περιπτώσεων για τις οποίες τεκμαίρεται η «ηθελημένη παρέμβαση» του παρόχου, στοιχείο η συνδρομή του οποίου δημιουργεί μαχητό τεκμήριο γνώσης και άρα ύπαρξης πράξης «παρουσίασης στο κοινό».

ενωσιακός νομοθέτης εγκαθιδρύει ευθύνη για συγκεκριμένη κατηγορία παρόχων με στόχο να προστατευτούν αποτελεσματικότερα οι δημιουργοί –πράγμα λογικό εάν αναλογιστεί κανείς ότι υπό το προϊσχύον καθεστώς οι πάροχοι, με πρόσχημα την κατ'αρχήν έλλειψη ευθύνης τους, δεν προσανατολιζόνταν προς την κατεύθυνση λήψης μαζικών αδειοδοτήσεων, ενώ παράλληλα εξακολουθούσαν να αποκομίζουν τεράστια οφέλη από τη χρήση προστατευόμενου περιεχομένου—. Ωστόσο, η θέσπιση πρωτογενούς ευθύνης εγκυμονεί κινδύνους. Θέτει υπό διακινδύνευση το δικαίωμα έκφρασης και πληροφόρησης των χρηστών, διότι ενδέχεται να οδηγήσει σε υπέρμετρο αποκλεισμό ακόμη και νόμιμου περιεχομένου,³³⁸ τακτική που ενδέχεται να αποθαρρύνει σταδιακά τους χρήστες από το να αναφορτώνουν περιεχόμενο (chilling effect). Επιπλέον, αρκετοί πάροχοι – και μάλιστα όχι οι πολύ μεγάλες πλατφόρμες όπως το YouTube και το Facebook, που ήδη διαθέτουν και αξιοποιούν εργαλεία αυτοματοποιημένης αναγνώρισης περιεχομένου– θα επιβαρυνθούν με υψηλά κόστη εγκατάστασης εργαλείων πληροφορικής προς συμμόρφωση με τις απαιτήσεις της παραγράφου 4 του άρθρου 17, ενώ άλλοι δεν αποκλείεται να αλλάξουν το επιχειρηματικό τους μοντέλο, προκειμένου να μην emπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της επίμαχης διάταξης. Τέλος, η επιβάρυνση των παρόχων με αυξημένες υποχρεώσεις δεν αποκλείεται να αναστείλει την πρόοδο – που αποτέλεσε βασική επιδίωξη της οδηγίας για το ηλεκτρονικό εμπόριο και γι'αυτό τότε ο ενωσιακός νομοθέτης επέλεξε να απέχει από τη θεμελίωση ευθύνης για τους παρόχους– λειτουργώντας αποτρεπτικά για την είσοδο μερίδας επιχειρήσεων στην αγορά.³³⁹

Το Δικαστήριο με την απόφασή του στην υπόθεση C-401/19 θέλησε να δώσει κάποιες πρώτες απαντήσεις –λαμβάνοντας, βέβαια, υπόψη την πληθώρα αναπάντητων ερωτημάτων, αναμένεται να εκδοθεί πλήθος αποφάσεων στο άμεσο μέλλον–. Με αφορμή την από 24 Μαΐου 2019 προσφυγή της Πολωνίας, εισήχθη προς εξέταση ενώπιον του Δικαστηρίου το ζήτημα της συμβατότητας της αμφιλεγόμενης διάταξης του άρθρου 17 της οδηγίας 2019/790 με το θεμελιώδες δικαίωμα στην ελευθερία έκφρασης και πληροφόρησης, το οποίο κατοχυρώνεται στο άρθρο 11 του ΧΘΔΕΕ. Η υπόθεση C-401/19 στάθηκε αφορμή ώστε το Δικαστήριο να παράσχει, για πρώτη φορά από την έκδοση της οδηγίας πίσω στο 2019, την καθοδήγησή του σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο πρέπει

---

³³⁸ Κίνδυνος υπέρμετρου αποκλεισμού υπήρχε και υπό το προϊσχύον καθεστώς απαλλαγής από την ευθύνη με μόνη διαφορά ότι πλέον ο κίνδυνος άδικου αποκλεισμού νόμιμου περιεχομένου emφιλοχωρεί και για το πριν την αναφόρτωση διάστημα, υπό την έννοια ότι οι πάροχοι οφείλουν να μεριμνούν ώστε να «μπλοκάρουν» περιεχόμενο και πριν ακόμα αναφορτωθεί εφόσον έχουν λάβει επαρκείς σχετικές πληροφορίες από τους δικαιούχους. Αντιθέτως, δυνάμει του μηχανισμού «ειδοποίησης και απόσυρσης» του άρθρου 14 της οδηγίας για το ηλεκτρονικό εμπόριο ο δικαιούχος ειδοποιούσε τον πάροχο προκειμένου ο τελευταίος να αποσύρει το επίμαχο περιεχόμενο ή να απενεργοποιήσει την πρόσβαση σε αυτό μόνο μετά την αναφόρτωσή του στην πλατφόρμα.

³³⁹ Krokida, Z., 2022, *ibid*.

να ερμηνεύεται η επίμαχη διάταξη, προκειμένου να μην παραβιάζει το θεμελιώδες δικαίωμα στην ελευθερία έκφρασης και πληροφόρησης των χρηστών.

Τρία είναι τα σημεία-κλειδιά που απορρέουν από την απόφαση του Δικαστηρίου. Πρώτον, το άρθρο 17 ακολουθεί μια «κανονιστική ιεραρχία», υπό την έννοια ότι η «υποχρέωση αποτελέσματος» περί προστασίας των δικαιωμάτων των χρηστών υπερισχύει των «υποχρεώσεων λήψης μέτρων», δηλαδή της υποχρέωσης των παρόχων να λαμβάνουν μέτρα προληπτικής παρακολούθησης στο πλαίσιο συμμόρφωσής τους προς τις επιταγές της παραγράφου 4 του άρθρου 17. Δεύτερον, η απόφαση καθιστά σαφές ότι οι ex-post «διαδικαστικές εγγυήσεις» είναι ανεπαρκείς για την αντιμετώπιση του «υπέρμετρου αποκλεισμού» περιεχομένου· απαιτούνται επίσης ex-ante εγγυήσεις για την προστασία των δικαιωμάτων των χρηστών. Τέλος, από τις πληροφορίες που παρέχει ο δικαιούχος στον πάροχο πριν την αναφόρτωση περιεχομένου ή από την ειδοποίηση που αποστέλλει ο δικαιούχος μετά την αναφόρτωση του επίμαχου περιεχομένου πρέπει να προκύπτει ο προδήλως παράνομος χαρακτήρας του περιεχομένου του οποίου ζητείται η απενεργοποίηση ή απόσυρση, ώστε ο πάροχος να μην προβαίνει σε «αυτοτελή εκτίμηση» του παράνομου χαρακτήρα του επίμαχου περιεχομένου, αναλαμβάνοντας, κατ'ουσίαν, τον ρόλο οιονεί δικαστή.

Το Δικαστήριο, προκειμένου να επιτύχει μια «δίκαιη ισορροπία» των δικαιωμάτων των χρηστών και των δικαιούχων και να διασώσει το κύρος του άρθρου 17, προέβη σε μία εξαιρετικά λεπτή στάθμιση του δικαιώματος ελευθερίας έκφρασης και του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας των δικαιούχων. Και μολοντί η απόφαση παρέχει πολύτιμη καθοδήγηση όσον αφορά την ερμηνεία του άρθρου 17, εντούτοις εξακολουθούν να υπάρχουν σημαντικές δυσκολίες ως προς την ερμηνεία και εφαρμογή του.

Η μάλλον άστοχη πρόβλεψη –την εφαρμογή της οποίας απορρίπτει ο Γενικός Εισαγγελέας, με το Δικαστήριο να φαίνεται να συμμαρτίζει την ίδια άποψη– της Επιτροπής στις κατευθυντήριες γραμμές που δημοσίευσε στις 4 Ιουνίου 2021 ενός «μηχανισμού δέσμευσης» για αντικείμενα που οι δικαιούχοι φρονούν ότι η αναφόρτωσή τους θα συνεπαγόταν για τους ίδιους σημαντική οικονομική ζημία,³⁴⁰ φαίνεται να εντείνει, αντί να επιλύει, τις ερμηνευτικές δυσχέρειες και, συνεπώς, το αίσθημα ανασφάλειας δικαίου.³⁴¹

---

³⁴⁰ Μάλιστα, η Γαλλική Κυβέρνηση υποστήριξε σχετικά ότι κάθε αναφόρτωση παράνομου περιεχομένου συνεπάγεται εξ ορισμού «ανεπανόρθωτη» οικονομική ζημία για τους δικαιούχους.

³⁴¹ Geiger, C., & Jütte, B.-J., 2021. Towards a Virtuous Legal Framework for Content Moderation by Digital Platforms in the EU? The Commission's Guidance on Article 17 CDSM Directive in the light of the YouTube/Cyando judgement and the AG's Opinion in C-401/19. *European Intellectual Property Review*, 43(10), p. 15. Available at: <https://ssrn.com/abstract=3889049> [Accessed 16.06.2023].

Έπειτα, τα κράτη μέλη και οι εθνικές αρχές και τα δικαστήρια διαδραματίζουν κρίσιμο ρόλο στη διατήρηση αυτής της λεπτής ισορροπίας που διασφαλίζει τη νομιμότητα του άρθρου 17 έναντι του δικαιώματος ελευθερίας έκφρασης και πληροφόρησης των χρηστών, διότι τους ανατίθεται το ζήτημα της ορθής ερμηνείας και εφαρμογής της επίμαχης διάταξης. Ένδειξη της δυσκολίας ερμηνείας της επίμαχης διάταξης αποτελεί το γεγονός ότι, μολονότι οι διατάξεις της οδηγίας 2019/790 έπρεπε να έχουν μεταφερθεί στο εσωτερικό δίκαιο των κρατών μελών ήδη από το 2021,³⁴² η συντριπτική πλειοψηφία των κρατών μελών –μεταξύ των οποίων και η χώρα μας– δεν κατάφεραν να ανταποκριθούν εμπρόθεσμα στη σχετική υποχρέωσή τους. Δεδομένου, ακόμη, ότι στα κράτη μέλη εναπόκειται η υιοθέτηση των κατάλληλων μέτρων εναρμόνισης της οδηγίας, κρίσιμο ζήτημα αποτελεί η επίτευξη ομοιόμορφης ερμηνείας του άρθρου 17 κατά τρόπο που να διασφαλίζεται ο σεβασμός του δικαιώματος ελευθερίας έκφρασης και πληροφόρησης και η αποφυγή νομοθετικού κατακερματισμού.

Καταληκτικά, η DSA επιδιώκει τη θέσπιση ενός εναρμονισμένου κανονιστικού πλαισίου σε ευρωπαϊκό επίπεδο, με σκοπό τον περιορισμό της διακίνησης παράνομου περιεχομένου και την αποτελεσματική προστασία των δικαιωμάτων των χρηστών στο διαδικτυακό περιβάλλον. Μάλιστα, δεδομένου ότι η πράξη εισάγει ένα οριζόντιο πλαίσιο κανόνων, έχει υποστηριχθεί ότι θα μπορούσε να λειτουργήσει συμπληρωματικά προς την τομεακή νομοθεσία και, συνεπώς, και προς την οδηγία 2019/790, καλύπτοντας ενδεχόμενα κενά της.³⁴³ Ωστόσο, αξίζει παράλληλα να τονιστεί ότι η τάση υπερρύθμισης που παρατηρείται τα τελευταία χρόνια σε επίπεδο Ένωσης καθιστά σχεδόν ακατόρθωτη την παρακολούθηση των νομοθετικών εξελίξεων και δεν αποκλείεται να οδηγήσει ακόμα και σε ανεφαρμογή των διατάξεων που θεσπίζονται καθιστώντας τις μεταρρυθμιστικές λύσεις που υιοθετεί ο ενωσιακός νομοθέτης γράμμα κενό.³⁴⁴

---

³⁴² Τα κράτη μέλη είχαν προθεσμία έως τις 7 Ιουνίου 2021, προκειμένου να μεταφέρουν την οδηγία 2019/790 στην εθνική τους έννομη τάξη. Βλ.: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/NIM/?uri=CELEX:32019L0790>

³⁴³ Quintais, J.-P., & Schwemer, S.-F., 2022, *ibid*.

³⁴⁴ Κίνδυνος που εντείνεται όταν στην εξίσωση προσθέσουμε –πέραν της πληθώρας νομοθετημάτων– περίπλοκες νομοθετικές κατασκευές, οι οποίες δεν συγκεντρώνουν τις προδιαγραφές ποιότητας, που πρέπει να διέπουν έναν κανόνα-δικαίου. Παράλληλα, τα τελευταία χρόνια, ο υπερπολλαπλασιασμός των πράξεων ήπιου δικαίου προβληματίζει και γεννά ανασφάλεια δικαίου. Τούτο διότι το εάν τελικά θα τύχουν εφαρμογής δεν μπορεί να προεξοφληθεί, ενόψει του ότι στερούνται νομικής δεσμευτικότητας για τους αποδέκτες τους. Βλ. επίσης: ά. 288 ΣΛΕΕ. Αναλυτικότερα σε: Πρεβεδούρου, Ε., 2022, *ό.π.*, σσ. 205 επ. και 208.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Δομή ευρωπαϊκής οδηγίας 2019/790*

Τίτλος	Κεφάλαιο	Άρθρα	Αιτιολογικές σκέψεις (ενδεικτικά)
I. Γενικές διατάξεις	-	1,2	1-4
II. Μέτρα για την προσαρμογή εξαιρέσεων και περιορισμών στο ψηφιακό και το διασυνοριακό περιβάλλον	-	3 έως 7	5-29
III. Μέτρα για τη βελτίωση των πρακτικών αδειοδότησης και την εξασφάλιση ευρύτερης πρόσβασης στο περιεχόμενο	1. Έργα και άλλα αντικείμενα προστασίας μη διαθέσιμα στο εμπόριο	8 έως 11	30-43
	2. Μέτρα για τη διευκόλυνση της χορήγησης συλλογικών αδειών	12	44-50
	3. Πρόσβαση και διαθεσιμότητα οπτικοακουστικών έργων σε πλατφόρμες διάθεσης βίντεο κατά παραγγελία	13	51-52
	4. Έργα εικαστικών τεχνών που έχουν καταστεί κοινό κτήμα	14	53
IV. Μέτρα για την επίτευξη εύρυθμης λειτουργίας της αγοράς για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας	1. Δικαιώματα σε επί εκδόσεων	15,16	54-60
	2. Ορισμένες χρήσεις προστατευόμενου περιεχομένου από επιγραμμικές υπηρεσίες	17	61-71
	3. Εύλογη αμοιβή στις συμβάσεις εκμετάλλευσης δημιουργών και ερμηνευτών	18 έως 23	72-81
V. Τελικές διατάξεις	-	24 έως 32	82-86

*Πηγή: Quintais, J.-P., Mezei, P., Harkai, I., Vieira Magalhães, J., Katzenbach, C., Schwemer, S.-F., and Riis, T., 2022. *Copyright Content Moderation in the EU: An Interdisciplinary Mapping Analysis. ReCreating Europe Report.*

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Συγγράμματα

Γιαννόπουλος, Γ., 2018. *Εισαγωγή στη Νομική Πληροφορική*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη

Γιαννόπουλος, Γ., 2013. *Η ευθύνη των παρόχων υπηρεσιών στο Internet*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη

Ιγγλεζάκης, Ι., 2021. *Δίκαιο Πληροφορικής*. Δ' έκδοση. Αθήνα-Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Σάκκουλα

Ιγγλεζάκης, Ι., 2022. *Το Δίκαιο της Ψηφιακής Οικονομίας*. Αθήνα-Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Σάκκουλα

Καλλινίκου, Δ., 2021. *Πνευματική Ιδιοκτησία και συγγενικά δικαιώματα*. 4η έκδοση. Αθήνα: Π.Ν. Σάκκουλας

Σαχπεκίδου, Ε., 2013. *Ευρωπαϊκό Δίκαιο*. Β' έκδοση. Αθήνα-Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Σάκκουλα

Jougleux, P., 2020. *Ευρωπαϊκό Δίκαιο Διανοητικής Ιδιοκτησίας*. Αθήνα-Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Σάκκουλα

Κεφάλαια συγγραμμάτων

Angelopoulos, C., 2019. Harmonising Intermediary Copyright Liability in the EU: A Summary, in: Giancarlo Frosio (ed.), *The Oxford Handbook of Online Intermediary Liability*. Oxford: Oxford University Press, 2020, pp. 315-334. Available at: <https://ssrn.com/abstract=3685863> [Accessed 16.06.2023].

Burri, M., 2022. Copyright as an Engine for Creativity: A Critical Appraisal of Contemporary Developments in Intermediaries' Liability Regulation. Forthcoming in: Yuha Jung, Neville Vakharia and Marilena Vecco (eds.), *The Oxford Handbook of Arts and Cultural Management*. Oxford: Oxford University Press, 2022. Available at: <https://ssrn.com/abstract=4039859> [Accessed 16.06.2023].

Jougleux, P., 2017. Is EU Copyright Law a Danger to Online Freedom of Expression?, in: Sokratis K. Katsikas and Vasilios Zorkadis (eds.), *E-Democracy – Privacy-Preserving, Secure, Intelligent E-Government Services – 7th International Conference, E-Democracy 2017, Athens, Greece, December 14-15, 2017, Proceedings*. Cham: Springer International Publishing AG, 2017, pp. 123-135.

Koo, J., 2019. Journey from Rafael Hoteles to Renckhoff: Exploring the EU Right of Communication to the Public, in: Justin Koo (ed.), *The Right of Communication to the Public in EU Copyright Law*. Oxford: Bloomsbury Publishing Plc, pp. 45-66. Available at: <https://media.bloomsburyprofessional.com/rep/files/9781509920655sample.pdf> [Accessed 16.06.2023].

Schwemer, S.-F., 2022. Digital Services Act: A Reform of the e-Commerce Directive and Much More. Forthcoming in: Andrej Savin (ed.), *Research Handbook on EU Internet Law (2022)*. Available at: <https://ssrn.com/abstract=4213014> [Accessed 16.06.2023].

Μελέτες – Αναφορές

Παραμυθιώτης, Γ., 2020. *Πρόσφατες εξελίξεις στο δίκαιο πνευματικής ιδιοκτησίας*. Ερευνητικά Κείμενα ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ, 20/2020. Αθήνα: ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ. Διαθέσιμο σε: https://imegsevee.gr/wp-content/uploads/2020/12/%CE%9D20_paramithiotis.pdf [Πρόσβαση 16.06.2023].

Conseil d'Etat, Etude annuelle 2013, Le droit souple, La documentation française, p. 9. Disponible sur: <https://www.vie-publique.fr/rapport/34021-etude-annuelle-2013-du-conseil-detat-le-droit-souple> [Accès: 16.06.2023].

Favale, M., 2021. Robots as the New Judges: Copyright, Hate Speech, and Platforms. Centre for Intellectual Property Policy and Management (CIPPM) / Jean Monnet Working Papers No. 04-2021. Available at: https://microsites.bournemouth.ac.uk/cippm/files/2021/09/04-2021-MFavale_Robots-as-the-New-Judges.pdf [Accessed 16.06.2023].

Geiger, C., & Jütte, B.-J., 2021. The EU Commission's Guidance on Article 17 of the Copyright in the Digital Single Market Directive – A Guide to Virtue in Content Moderation by Digital Platforms? Available at: <https://ssrn.com/abstract=3876608> [Accessed 16.06.2023].

Quintais, J.-P., Mezei, P., Harkai, I., Vieira Magalhães, J., Katzenbach, C., Schwemer, S.-F., and Riis, T., 2022. Copyright Content Moderation in the EU: An Interdisciplinary Mapping Analysis. ReCreating Europe Report. Available at: <https://ssrn.com/abstract=4210278> [Accessed 16.06.2023].

Senftleben, M., 2019. Bermuda Triangle – Licensing, Filtering and Privileging User-Generated Content Under the New Directive on Copyright in the Digital Single Market. Available at: <https://ssrn.com/abstract=3367219> [Accessed 16.06.2023].

Άρθρογραφία

Ανθόπουλος, Χ., 2021. Ψηφιακές Πλατφόρμες και έλεγχος των περιεχομένων της πληροφόρησης online. *Constitutionalism.gr – Όμιλος Αριστόβουλος Μάνεσης*. Διαθέσιμο σε: <https://www.constitutionalism.gr/psifiakes-platformes-kai-elegchos-periexomenon-tis-pliroforisis-online> [Πρόσβαση 16.06.2023].

Κυμάκη, Ι., 2022. Το Oversight Board και συνταγματικές διαστάσεις της αυτορρύθμισης των μέσων κοινωνικής δικτύωσης. *e-ΠΟΛΙΤΕΙΑ Ηλεκτρονικό Περιοδικό Δημοσίου Δικαίου*, τεύχος 4, Οκτώβριος-Δεκέμβριος 2022, σσ. 515-533. Διαθέσιμο σε: <https://www.epoliteia.gr/e-journal/2022/10/20/e-politeia-teyxos-4-oktwvrios-dekemvrios-2022> [Πρόσβαση 16.06.2023].

Πρεβεδούρου, Ε., 2022. Ο δικαστικός έλεγχος των πράξεων του ήπιου δικαίου. *e-ΠΟΛΙΤΕΙΑ Ηλεκτρονικό Περιοδικό Δημοσίου Δικαίου*, τεύχος 2, Απρίλιος-Ιούνιος 2022, σσ. 188-212. Διαθέσιμο σε: <https://www.epoliteia.gr/e-journal/2022/04/20/e-politeia-teyxos-2o-aprilios-iounios-2022> [Πρόσβαση 16.06.2023].

Σταματά, Μ., 2020. Στον απόηχο της νέας Οδηγίας 2019/790 για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας και τα συγγενικά δικαιώματα στην ενιαία ψηφιακή αγορά: μια σύντομη εξέταση του άρθρου 17. *Επιθεώρηση Δικαίου Πληροφορικής @ Information Law Journal*, 1(2). Διαθέσιμο σε: <https://ejournals.lib.auth.gr/infolawj/article/view/8147> [Πρόσβαση 16.06.2023].

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Angelopoulos, C., 2022. Comparative Report on the National Implementations of Article 17 of the Directive on Copyright in the Digital Single Market. *COMMUNIA*. Available at: <https://communia-association.org/2022/12/01/comparative-report-on-the-national-implementations-of-article-17> [Accessed 16.06.2023].

Angelopoulos, C., 2021. YouTube and Cyando, Injunctions against Intermediaries and General Monitoring Obligations: Any Movement? *Kluwer Copyright Blog*. Available at: <http://copyrightblog.kluweriplaw.com/2021/08/09/youtube-and-cyando-injunctions-against-intermediaries-and-general-monitoring-obligations-any-movement/> [Accessed 16.06.2023].

Angelopoulos, C., & Quintais, J.-P., 2019. Fixing Copyright Reform: A Better Solution to Online Infringement. *Journal of Intellectual Property, Information Technology and Electronic Commerce Law*, 10(2), pp. 147–172. Available at: <https://www.jipitec.eu/issues/jipitec-10-2-2019/4913> [Accessed 16.06.2023].

Angelopoulos, C., 2014. Are blocking injunctions against ISPs allowed in Europe? Copyright enforcement in the post-Telekabel EU legal landscape. *Journal of Intellectual Property Law & Practice*, 9(10), pp. 812–821.

Bloch-Wehba, H., 2020. Automation in Moderation. *Cornell International Law Journal*, 53, 2020, Texas A&M University School of Law Legal Studies Research Paper No. 20-33, pp. 41-96. Available at: <https://ssrn.com/abstract=3521619> [Accessed 16.06.2023].

Bloch-Wehba, H., 2019. Global Platform Governance: Private Power in the Shadow of the State. *SMU Law Review*, 72, 2019, Texas A&M University School of Law Legal Studies Research Paper No. 20-18. Available at: <https://ssrn.com/abstract=3247372> [Accessed 16.06.2023].

Brieske, J., 2022. The Impact of the German Implementation of Art. 17 CDSM Directive on Selected Online Platforms. *COMMUNIA*. Available at: <https://communia-association.org/2022/10/26/the-impact-of-the-german-implementation-of-art-17> [Accessed 16.06.2023].

Burri, M., & Zihlmann, Z., 2020. Intermediaries' Liability in Light of the Recent EU Copyright Reform. *Indian Journal of Intellectual Property Law*, 11, pp. 35-75. Available at: <https://ssrn.com/abstract=3748328> [Accessed 16.06.2023].

Dusollier, S., 2020. The 2019 Directive on Copyright in the Digital Single Market: Some progress, a few bad choices, and an overall failed ambition. *Common Market Law Review*, 57(4), pp. 979-1030. Available at: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3695839 [Accessed 16.06.2023].

Frosio, G., 2022. Freedom to share. *IIC- International Review of Intellectual Property and Competition Law*, 53, pp. 1145-1148. Available at: <https://link.springer.com/article/10.1007/s40319-022-01238-y> [Accessed 16.06.2023].

Frosio, G., 2020. It's All Linked: How Communication to the Public Affects Internet Architecture. *Computer Law & Security Review*, 37. Available at: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3553301 [Accessed 16.06.2023].

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Geiger, C., & Jütte, B.-J., 2021. Platform liability under Article 17 of the Copyright in the Digital Single Market Directive, Automated Filtering and Fundamental Rights: An Impossible Match, *GRUR International*, 70(6), June 2021, pp. 517-543. Available at: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3776267 [Accessed 16.06.2023].

Geiger, C., & Jütte, B.-J., 2022. The future of content moderation in the EU after the Court of Justice's ruling upholding the validity of Article 17 CDSM Directive (Case C-401/19), *EU Law Live*. Available at: https://www.researchgate.net/publication/362646804_The_future_of_content_moderation_in_the_EU_after_the_Court_of_Justice%27s_ruling_upholding_the_validity_of_Article_17_CDSM_Directive_Case_C-40119_EU_Law_Live_23_May_2022_httpseulawlivecomop-ed-the-futur [Accessed 16.06.2023].

Geiger, C., & Jütte, B.-J., 2021. Towards a Virtuous Legal Framework for Content Moderation by Digital Platforms in the EU? The Commission's Guidance on Article 17 CDSM Directive in the light of the YouTube/Cyando judgement and the AG's Opinion in C-401/19. *European Intellectual Property Review*, 43(10), pp. 625-635. Available at: <https://ssrn.com/abstract=3889049> [Accessed 16.06.2023].

Geiger, C., & Mangal, N., 2022. Regulating Creativity Online: Proposal for an EU Copyright Institution. *GRUR International*, 71(10), October 2022, pp. 933-951. Available at: <https://ssrn.com/abstract=4107644> [Accessed 16.06.2023].

Grise, K., 2019. After the storm—examining the final version of Article 17 of the new Directive (EU) 2019/790, *Journal of Intellectual Property Law & Practice*, 14(11), p. 894. Available at: <https://doi.org/10.1093/jiplp/jpz122> [Accessed 16.06.2023].

Hümmer, F., 2022. Implications from C-401/19 for National Transpositions in the Light of Freedom of Expression. *COMMUNIA*. Available at: <https://communia-association.org/2022/11/01/implications-from-c-401-19-for-national-transpositions-in-the-light-of-freedom-of-expression> [Accessed 16.06.2023].

Krokida, Z., 2022. Internet intermediary liability and copyright infringement: shaping an alternative EU framework? *Kluwer Copyright Blog*. Available at: <http://copyrightblog.kluweriplaw.com/2022/09/12/internet-intermediary-liability-and-copyright-infringement-shaping-an-alternative-eu-framework> [Accessed 16.06.2023].

Kuczerawy, A., 2015. Intermediary liability & freedom of expression: Recent developments in the EU notice & action initiative. *Computer Law & Security Review*, 31(1), pp. 46–56.

Kuczerawy, A., 2017. The Power of Positive Thinking: Intermediary Liability and the Effective Enjoyment of the Right to Freedom of Expression. *Journal of Intellectual Property, Information Technology and Electronic Commerce Law*, 8(3), pp. 226-237.

Lambrech, M., 2020. Free speech by design – Algorithmic protection of exceptions and limitations in the Copyright DSM directive, *Journal of Intellectual Property, Information Technology and Electronic Commerce Law*, 11(1), pp. 68-94. Available at: <https://www.jipitec.eu/issues/jipitec-11-1-2020/5080> [Accessed 16.06.2023].

Leistner, M., 2021. The Implementation of Art. 17 DSM-Directive in Germany – A Primer with Some Comparative Remarks. *Forthcoming in GRUR International 2022*. Available at: <https://ssrn.com/abstract=3989726> [Accessed 16.06.2023].

Mochon, J.-P., 2022. Le nouveau régime juridique des plateformes de partage: Comment l'Europe réinvente le droit d'auteur. *Enjeux numériques*, Annales des Mines, 18, pp. 99-105. Disponible sur: <https://www.annales.org/enjeux-numeriques/2022/resumes/juin/16-en-resum-FR-AN-juin-2022.html> [Accès 16.06.2023].

Nobre, T., 2022. Case C-401/19: CJEU limits the use of automated filters and protects user rights at upload, *COMMUNIA*. Available at: <https://communia-association.org/2022/04/26/case-c-401-19-cjeu-limits-the-use-of-automated-filters-and-protects-user-rights-at-upload> [Accessed 16.06.2023].

Oruç, T.-H., 2022. The Prohibition of General Monitoring Obligation for Video-Sharing Platforms under Article 15 of the E-Commerce Directive in light of Recent Developments: Is it still necessary to maintain it? *JIPITEC*, 13(3), pp.176-199. Available at: <https://www.jipitec.eu/issues/jipitec-13-3-2022/5555> [Accessed 16.06.2023].

Peukert, A., Husovec, M., Kretschmer, M., Mezei, P., & Quintais, J.-P., 2022. Comment on Copyright and the Digital Services Act Proposal. *IIC - International Review of Intellectual Property and Competition Law*, 53, pp. 358–376. Available at: <https://doi.org/10.1007/s40319-022-01154-1> [Accessed 16.06.2023].

Quintais, J.-P., 2019. The New Copyright in the Digital Single Market Directive: A Critical Look. *European Intellectual Property Review*, 2020(1) (Forthcoming). Available at: <https://ssrn.com/abstract=3424770> [Accessed 16.06.2023].

Quintais, J.-P., 2018. Untangling the Hyperlinking Web: In Search of the Online Right of Communication to the Public. *The Journal of World Intellectual Property*, 21(5), pp. 385-420.

Quintais, J.-P., & Angelopoulos, C., 2022. YouTube and Cyando, Joined Cases C-682/18 and C-683/18 (22 June 2021): Case Comment (HvJ EU 22 juni 2021, YouTube en Cyando). *Auteursrecht*, 1(1), pp. 46-51. Available at: <https://ssrn.com/abstract=4052698> [Accessed 16.06.2023].

Quintais, J.-P., & Schwemer, S.-F., 2022. The Interplay between the Digital Services Act and Sector Regulation: How Special Is Copyright? *European Journal of Risk Regulation*, Cambridge University Press, 13(2), pp. 191–217. Available at: <https://www.cambridge.org/core/journals/european-journal-of-risk-regulation/article/interplay-between-the-digital-services-act-and-sector-regulation-how-special-is-copyright/EC5405C9E4329329590F6BE95D373086> [Accessed 16.06.2023].

Reda, F. & Keller, P., 2022. CJEU upholds Article 17, but not in the form (most) Member States imagined. *Kluwer Copyright Blog*. Available at: <http://copyrightblog.kluweriplaw.com/2022/04/28/cjeu-upholds-article-17-but-not-in-the-form-most-member-states-imagined> [Accessed 16.06.2023].

Rendas, T., 2022. Are copyright-permitted uses ‘exceptions’, ‘limitations’ or ‘user rights’? The special case of Article 17 CDSM Directive. *Journal of Intellectual Property Law & Practice*, 17(1),

pp. 54–64. Available at: <https://academic.oup.com/jiplp/article/17/1/54/6510533?login=true> [Accessed 16.06.2023].

Riis, T., & Schwemer, S.-F., 2018. Leaving the European Safe Harbor, Sailing Towards Algorithmic Content Regulation. *Journal of Internet Law*, 22(7), pp. 1–21, University of Copenhagen Faculty of Law Research Paper No. 2019-64. Available at: <https://ssrn.com/abstract=3300159> [Accessed 16.06.2023].

Rosati, E., 2022. What does the CJEU judgment in the Polish challenge to Article 17 (C-401/19) mean for the transposition and application of that provision? *The IPKat*. Available at: <https://ipkitten.blogspot.com/2022/05/what-does-cjeu-judgment-in-polish.html> [Accessed 16.06.2023].

Rosati, E., 2021. Commission unveils Article 17 Guidance: 3 highlights. *The IPKat*. Available at: <https://ipkitten.blogspot.com/2021/06/commission-unveils-article-17-guidance.html?m=1> [Accessed 16.06.2023].

Rosati, E., 2020. When Does a Communication to the Public Under EU Copyright Law Need to Be to a ‘New Public’? *European Law Review*, 45(6), pp. 802-823. Available at: <https://ssrn.com/abstract=3640493> [Accessed 16.06.2023].

Wilman, F., 2022. Between preservation and clarification The evolution of the DSA’s liability rules in light of the CJEU’s case law. *Verfassungsblog*. Available at: <https://verfassungsblog.de/dsa-preservation-clarification> [Accessed 16.06.2023].

Κανονιστικά κείμενα

Συνθήκη του Παγκόσμιου Οργανισμού Διανοητικής Ιδιοκτησίας (ΠΟΔΙ) για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας – WIPO Copyright Treaty (1996). Διαθέσιμο σε: <https://www.wipo.int/treaties/en/ip/wct>

Συνθήκη του Παγκόσμιου Οργανισμού Διανοητικής Ιδιοκτησίας (ΠΟΔΙ) για τις εκτελέσεις και τα φωνογραφήματα – WIPO Performances and Phonograms Treaty (1996). Διαθέσιμο σε: <https://www.wipo.int/treaties/en/ip/wppt>

Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΣΕΕ), ΕΕ C 202 της 7.6.2016

Συνθήκη για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ), ΕΕ C 202 της 7.6.2016

Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ΕΕ C 202 της 7.6.2016
Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την προάσπιση των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών (ΕΣΔΑ), Ρώμη, 4 Νοεμβρίου 1950

Κανονισμός (ΕΕ) 2022/2065 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 19ης Οκτωβρίου 2022 σχετικά με την ενιαία αγορά ψηφιακών υπηρεσιών και την τροποποίηση της οδηγίας 2000/31/ΕΚ (πράξη για τις ψηφιακές υπηρεσίες) (ΕΕ L 277 της 27.10.2022, σ. 1)

Κανονισμός (ΕΕ) 2016/679 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 27ης Απριλίου 2016, για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας των δεδομένων

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών και την κατάργηση της οδηγίας 95/46/ΕΚ (Γενικός Κανονισμός για την Προστασία Δεδομένων) (ΕΕ L 119/1 της 4.5.2016, σ. 1)

Οδηγία (ΕΕ) 2019/790 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Απριλίου 2019, για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας και τα συγγενικά δικαιώματα στην ψηφιακή ενιαία αγορά και την τροποποίηση των οδηγιών 96/9/ΕΚ και 2001/29/ΕΚ (ΕΕ L 130 της 17.5.2019, σ. 92)

Οδηγία (ΕΕ) 2015/1535 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 9ης Σεπτεμβρίου 2015, για την καθιέρωση μιας διαδικασίας πληροφόρησης στον τομέα των τεχνικών προδιαγραφών και των κανόνων σχετικά με τις υπηρεσίες της κοινωνίας των πληροφοριών (κωδικοποίηση) (Κείμενο που παρουσιάζει ενδιαφέρον για τον ΕΟΧ) (ΕΕ L 241 της 17.9.2015, σσ. 1-15)

Οδηγία 2006/115/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 12ης Δεκεμβρίου 2006, σχετικά με το δικαίωμα εκμίσθωσης, το δικαίωμα δανεισμού και ορισμένα δικαιώματα συγγενικά προς την πνευματική ιδιοκτησία στον τομέα των προϊόντων της διανοίας (ΕΕ L 376 της 27.12.2006)

Οδηγία 2004/48/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004, σχετικά με την επιβολή των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας (ΕΕ L 157 της 30.4.2004, σ. 45 – διορθωτικό: ΕΕ L 195 της 2.6.2004, σ. 16)

Οδηγία 2001/29/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Μαΐου 2001, για την εναρμόνιση ορισμένων πτυχών του δικαιώματος του δημιουργού και συγγενικών δικαιωμάτων στην κοινωνία της πληροφορίας (ΕΕ L 167 της 22.6.2001)

Οδηγία 2000/31/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 8ης Ιουνίου 2000, για ορισμένες νομικές πτυχές των υπηρεσιών της κοινωνίας της πληροφορίας, ιδίως του ηλεκτρονικού εμπορίου, στην εσωτερική αγορά («οδηγία για το ηλεκτρονικό εμπόριο») (ΕΕ L 178 της 17.7.2000)

Οδηγία 93/83/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 27ης Σεπτεμβρίου 1993, περί συντονισμού ορισμένων κανόνων όσον αφορά το δικαίωμα του δημιουργού και τα συγγενικά δικαιώματα που εφαρμόζονται στις δορυφορικές ραδιοηλεκτρονικές μεταδόσεις και την καλωδιακή αναμετάδοση (ΕΕ L 248 της 6.10.1993)

Νόμος 4996/2022 ΦΕΚ Α' 218/24.11.2022 Καθορισμός κανόνων σχετικά με την άσκηση των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και των συγγενικών δικαιωμάτων που ισχύουν για ορισμένες επιγραμμικές μεταδόσεις ραδιοηλεκτρονικών οργανισμών και αναμεταδόσεις τηλεοπτικών και ραδιοφωνικών προγραμμάτων, με τη διατήρηση υψηλού επιπέδου προστασίας των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και των συγγενικών δικαιωμάτων στην ψηφιακή ενιαία αγορά και με το δικαίωμα του δημόσιου δανεισμού και την αναπαραγωγή πρόσθετου αντιτύπου από μη κερδοσκοπικές βιβλιοθήκες ή αρχεία - Τροποποίηση ν. 2121/1993 και ν. 4481/2017 - Ενσωμάτωση των Οδηγιών (ΕΕ) 2019/789, (ΕΕ) 2019/790 και 2006/115/ΕΚ

Νόμος 4624/2019 ΦΕΚ Α' 137/29.08.2019 Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, μέτρα εφαρμογής του Κανονισμού (ΕΕ) 2016/679 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 27ης Απριλίου 2016 για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και ενσωμάτωση στην εθνική νομοθεσία της Οδηγίας (ΕΕ) 2016/680 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 27ης Απριλίου 2016 και άλλες διατάξεις

Νόμος 3471/2006 ΦΕΚ Α' 133/28.06.2006 Προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και της ιδιωτικής ζωής στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών και τροποποίηση του ν.2472/1997. την ηλεκτρονική επεξεργασία προσωπικών δεδομένων

Νόμος 2121/1993 ΦΕΚ Α' 25/3.3.1993 Πνευματική Ιδιοκτησία, Συγγενικά Δικαιώματα και Πολιτιστικά Θέματα

Act on Copyright and Related Rights (Urheberrechtsgesetz – UrhG) Full citation: Copyright Act of 9 September 1965 (Federal Law Gazette I, p. 1273), as last amended by Article 25 of the Act of 23 June 2021 (Federal Law Gazette I, p. 1858). Available at: https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_urhg

Act on the Copyright Liability of Online Content Sharing Service Providers (Urheberrechts-Diensteanbieter-Gesetz – UrhDaG) Act on the Copyright Liability of Online Content Sharing Service Providers of 31 May 2021 (Federal Law Gazette I, p. 1204, 1215). Available at: https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_urhdag/index.html

Communications Decency Act (CDA) 1996

Digital Millennium Copyright Act (DMCA) (νόμος περί του ψηφιακού δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας στην ψηφιακή χλιετία). Pub. L. No. 105-304 (Oct. 28, 1998)

Επίσημα κείμενα

Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο – Κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με το άρθρο 17 της οδηγίας 2019/790 για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας στην ψηφιακή ενιαία αγορά, Βρυξέλλες, 04.06.2021, COM(2021) 288 final. Διαθέσιμο σε: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX:52021DC0288>

Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών Προώθηση δίκαιης, αποτελεσματικής και ανταγωνιστικής ευρωπαϊκής οικονομίας βασισμένης στα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας εντός της ψηφιακής ενιαίας αγοράς, Βρυξέλλες, 14.09.2016, COM(2016) 592 final. Διαθέσιμο σε: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX:52016DC0592#footnoteref24>

Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών. Προς ένα σύγχρονο, πιο ευρωπαϊκό πλαίσιο για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας, Βρυξέλλες, 09.12.2015, COM(2015) 626 final. Διαθέσιμο σε: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=COM%3A2015%3A626%3AFIN#footnoteref2>

Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών. Στρατηγική για την

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ψηφιακή ενιαία αγορά της Ευρώπης, Βρυξέλλες, 06.05.2015, COM(2015) 192 final. Διαθέσιμο σε: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=celex%3A52015DC0192>

Έκθεση της Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο και την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή - Πρώτη έκθεση σχετικά με την εφαρμογή της οδηγίας 2000/31/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 8ης Ιουνίου 2000 για ορισμένες νομικές πτυχές των υπηρεσιών της κοινωνίας της πληροφορίας, ιδίως του ηλεκτρονικού εμπορίου, στην εσωτερική αγορά (Οδηγία για το ηλεκτρονικό εμπόριο), COM(2003) 0702 τελικό. Διαθέσιμο σε: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/el/TXT/?uri=CELEX%3A52003DC0702>

Προσφυγή της 24ης Μαΐου 2019, Δημοκρατία της Πολωνίας κατά Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Υπόθεση C-401/19). Διαθέσιμο σε: <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=216823&pageIndex=0&doclang=EL&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=304350>

Πρόταση Κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 15ης Δεκεμβρίου 2020, σχετικά με την ενιαία αγορά ψηφιακών υπηρεσιών (πράξη για τις ψηφιακές υπηρεσίες) και την τροποποίηση της οδηγίας 2000/31/EK, COM (2020) 825 final. Διαθέσιμο σε: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=COM%3A2020%3A825%3AFIN>

Πρόταση Οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 14ης Σεπτεμβρίου 2016, για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας στην ψηφιακή ενιαία αγορά, COM (2016) 593 final. Διαθέσιμο σε: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX:52016PC0593>

Association Littéraire et Artistique Internationale (ALAI), Opinion proposed to the Executive Committee and adopted at its meeting, 17 September 2014 on the criterion “New Public”, developed by the Court of Justice of the European Union (CJEU), put in the context of making available and communication to the public. Available at: <http://www.alai.org/en/assets/files/resolutions/2014-opinion-new-public.pdf> [Accessed 16.06.2023].

Association Littéraire et Artistique Internationale (ALAI), Second Opinion on certain aspects of the implementation of Article 17 of Directive (EU) 2019/790 of 17 April 2019 on copyright and related rights in the digital single market Opinion proposed to the Executive Committee and adopted at its meeting, 18 September 2020, p. 3. Available at: https://www.alai.org/en/assets/files/resolutions/200918-second-opinion-article-17-dsm_draft_en.pdf [Accessed 16.06.2023].

European Commission. The EU copyright legislation. Last update 25 July 2022. Available at: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/copyright-legislation> [Accessed 16.06.2023].

EUR-Lex-Πρόσβαση στο Δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η νέα στρατηγική της ΕΕ για την ψηφιακή ενιαία αγορά. Τελευταία ενημέρωση 17.08.2015. Διαθέσιμο σε: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=LEGISSUM:3102_3 [Πρόσβαση 16.06.2023].

Ανακοινωθέντα Τύπου – Δελτία Τύπου – Ενημερωτικά Δελτία

Ανακοινωθέν Τύπου αριθμ. 65/22, Απόφαση ΔΕΕ στην υπόθεση C-401/19 Πολωνία κατά Κοινοβουλίου και Συμβουλίου, Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ένωσης – Υπηρεσία Τύπου και Πληροφόρησης, 26 Απριλίου 2022, Λουξεμβούργο. Διαθέσιμο σε: https://curia.europa.eu/jcms/jcms/Jo2_7052/el [Πρόσβαση 16.06.2023].

Δελτίο Τύπου, Δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας: Η Επιτροπή καλεί τα κράτη μέλη να μεταφέρουν πλήρως στο εθνικό τους δίκαιο τους κανόνες της ΕΕ για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 19 Μαΐου 2022, Βρυξέλλες. Διαθέσιμο σε: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/el/IP_22_2692 [Πρόσβαση 16.06.2023].

Δελτίο Τύπου, Ερωτήσεις και απαντήσεις για θέματα σχετικά με την οδηγία για τα ψηφιακά πνευματικά δικαιώματα, Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 28 Μαρτίου 2019. Διαθέσιμο σε: <https://www.europarl.europa.eu/news/el/press-room/20190111IPR23225/erotiseis-kai-apantiseis-gia-tin-odigia-gia-ta-psifiaka-pneumatika-dikaiomata> [Πρόσβαση 16.06.2023].

Δελτίο Τύπου, Κατάσταση της Ένωσης το 2016: η Επιτροπή προτείνει εκσυγχρονισμένους ενωσιακούς κανόνες για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας με στόχο την ανάπτυξη και τη διάδοση του ευρωπαϊκού πολιτισμού. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 14 Σεπτεμβρίου 2016, Στρασβούργο. Διαθέσιμο σε: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/el/IP_16_3010 [Πρόσβαση 16.06.2023].

Δελτίο Τύπου, Μια ψηφιακή ενιαία αγορά για την Ευρώπη: η Επιτροπή παρουσιάζει 16 πρωτοβουλίες για την υλοποίησή της. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 6 Μαΐου 2015, Βρυξέλλες. Διαθέσιμο σε: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/el/IP_15_4919 [Πρόσβαση 16.06.2023].

Δελτίο Τύπου, Ξεπεράστηκε και το τελευταίο εμπόδιο για τη μεταρρύθμιση των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας: Η Επιτροπή χαιρετίζει την έγκριση εκσυγχρονισμένων κανόνων που είναι κατάλληλοι για την ψηφιακή εποχή. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 15 Απριλίου 2019, Λουξεμβούργο. Διαθέσιμο σε: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/el/IP_19_2151 [Πρόσβαση 16.06.2023].

Δελτίο τύπου, Πράξη για τις ψηφιακές υπηρεσίες: Το Συμβούλιο δίνει την τελική έγκριση για την προστασία των δικαιωμάτων των χρηστών στο διαδίκτυο. Συμβούλιο της ΕΕ, 4 Οκτωβρίου 2022. Διαθέσιμο σε: <https://www.consilium.europa.eu/el/press/press-releases/2022/10/04/dsa-council-gives-final-approval-to-the-protection-of-users-rights-online> [Πρόσβαση 16.06.2023].

Ενημερωτικό Δελτίο Οργανισμού Πνευματικής Ιδιοκτησίας, Τεύχος 53, Μάιος 2022, σ. 4. Διαθέσιμο σε: <https://www.opi.gr/epikairota/enimerotiko-deltio> [Πρόσβαση 16.06.2023].

Η γωνιά του Τύπου, Ερωτήσεις και απαντήσεις: Πράξη για τις ψηφιακές υπηρεσίες, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 14 Νοεμβρίου 2022, Βρυξέλλες. Διαθέσιμο σε: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/el/QANDA_20_2348 [Πρόσβαση 16.06.2023].

Μηνιαίο Δελτίο Νομολογίας, Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 30 Απριλίου 2022, σ. 3. Διαθέσιμο σε: https://curia.europa.eu/jcms/jcms/p1_3471594/el [Πρόσβαση 16.06.2023].

Press Release, Copyright: Commission calls on Member States to comply with EU rules on copyright in the Digital Single Market. European Commission, 26 July 2021, Brussels. Available at: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/news/copyright-commission-calls-member-states-comply-eu-rules-copyright-digital-single-market> [Accessed 16.06.2023].

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Εθνική Νομολογία

5249/2014 ΠολΠρΑθ ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ

Νομολογία ΕΛΔΑ

Απόφαση της 18ης Δεκεμβρίου 2012, Ahmet Yildirim κατά Τουρκίας, CE:ECHR:2012:1218JUD000311110.

Νομολογία ΔΕΕ

ΔΕΕ, Απόφαση της 26ης Απριλίου 2022, Δημοκρατία της Πολωνίας κατά Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, C-401/19, EU:C:2022:297.

ΔΕΕ, Απόφαση της 22ας Ιουνίου 2021, συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-682/18 και C-683/18, Frank Peterson κατά Google LLC, YouTube Inc., YouTube LLC, Google Germany GmbH (C-682/18), και Elsevier Inc. κατά Cyando AG (C-683/18), EU:C:2021:503.

ΔΕΕ, Απόφαση της 9ης Μαρτίου 2021, VG Bild-Kunst κατά Stiftung Preußischer Kulturbesitz, C-392/19, EU:C:2021:181.

ΔΕΕ, Απόφαση της 8ης Δεκεμβρίου 2020, Πολωνία κατά Κοινοβουλίου και Συμβουλίου, C-626/18, EU:C:2020:1000.

ΔΕΕ, Απόφαση της 28ης Οκτωβρίου 2020, BY κατά CX, C-637/19, EU:C:2020:863.

ΔΕΕ, Απόφαση της 3ης Οκτωβρίου 2019, Eva Glawischnig-Piesczek κατά Facebook Ireland Limited, C-18/18, EU:C:2019:821.

ΔΕΕ, Απόφαση της 29ης Ιουλίου 2019, Funke Medien NRW GmbH κατά Bundesrepublik Deutschland, C-469/17, EU:C:2019:623.

ΔΕΕ, Απόφαση της 7ης Αυγούστου 2018, Land Nordrhein-Westfalen κατά Dirk Renckhoff, C-161/17, EU:C:2018:634.

ΔΕΕ, Απόφαση της 14ης Ιουνίου 2017, Stichting Brein κατά Ziggo BV, XS4ALL Internet BV, C-610/15, EU:C:2017:456.

ΔΕΕ, Απόφαση της 26ης Απριλίου 2017, Stichting Brein κατά Jack Frederik Wullems, ενεργούντος και με το όνομα «Filmspeler», C-527/15, EU:C:2017:300.

ΔΕΕ, Απόφαση της 8ης Σεπτεμβρίου 2016, GS Media BV κατά Sanoma Media Netherlands BV, Playboy Enterprises International Inc., Britt Geertruida Dekker, C-160/15, EU:C:2016:644.

ΔΕΕ, Απόφαση της 31ης Μαΐου 2016, Reha Training Gesellschaft für Sport- und Unfallrehabilitation mbH κατά Gesellschaft für musikalische Aufführungs- und mechanische Vervielfältigungsrechte eV (GEMA), παρισταμένης της: Gesellschaft zur Verwertung von Leistungsschutzrechten mbH (GVL), C-117/15, EU:C:2016:379.

ΔΕΕ, Απόφαση της 19ης Νοεμβρίου 2015, SBS Belgium NV κατά Belgische Vereniging van Auteurs, Componisten en Uitgevers (SABAM), C-325/14, EU:C:2015:764.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΔΕΕ, Απόφαση της 26ης Μαρτίου 2015, C More Entertainment AB κατά Linus Sandberg, C-279/13, EU:C:2015:199.

ΔΕΕ, Διάταξη της 21ης Οκτωβρίου 2014, BestWater International GmbH κατά Michael Mebes, Stefan Potsch, C-348/13, EU:C:2014:2315.

ΔΕΕ, Απόφαση της 27ης Μαρτίου 2014, UPC Telekabel Wien GmbH κατά Constantin Film Verleih GmbH, Wega Filmproduktionsgesellschaft mbH, C-314/12, EU:C:2014:192.

ΔΕΕ, Απόφαση της 27ης Φεβρουαρίου 2014, OSA – Ochranný svaz autorský pro práva k dílům hudebním o.s. κατά Léčebné lázně Mariánské Lázně a.s., C-351/12, EU:C:2014:110.

ΔΕΕ, Απόφαση της 13ης Φεβρουαρίου 2014, Nils Svensson, Sten Sjögren, Madelaine Sahlman, Pia Gadd κατά Retriever Sverige AB, C-466/12, EU:C:2014:76.

ΔΕΕ, Απόφαση της 7ης Μαρτίου 2013, ITV Broadcasting Ltd, ITV 2 Ltd, ITV Digital Channels Ltd, Channel 4 Television Corporation, 4 Ventures Ltd, Channel 5 Broadcasting Ltd, ITV Studios Ltd κατά TVCatchup Ltd, C-607/11, EU:C:2013:147.

ΔΕΕ, Απόφαση της 15ης Μαρτίου 2012, Società Consortile Fonografici (SCF) κατά Marco Del Corso, παρισταμένου του Procuratore generale della Repubblica, C-135/10, EU:C:2012:140.

ΔΕΕ, Απόφαση της 16ης Φεβρουαρίου 2012, Belgische Vereniging van Auteurs, Componisten en Uitgevers CVBA (SABAM) κατά Netlog NV, C-360/10, EU:C:2012:85.

ΔΕΕ, Απόφαση της 24ης Νοεμβρίου 2011, Circul Globus București (Circ & Variete Globus București) κατά Uniunea Compozitorilor și Muzicologilor din România – Asociația pentru Drepturi de Autor (UCMR – ADA), C-283/10, EU:C:2011:772.

ΔΕΕ, Απόφαση της 24ης Νοεμβρίου 2011, Scarlet Extended SA κατά Société belge des auteurs, compositeurs et éditeurs SCRL (SABAM), C-70/10, EU:C:2011:771.

ΔΕΕ, Απόφαση της 13ης Οκτωβρίου 2011, συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-431 και C-432/09, Airfield NV, Canal Digitaal BV κατά Belgische Vereniging van Auteurs, Componisten en Uitgevers CVBA (Sabam) (C-431/09), και Airfield NV κατά Agicoa Belgium BVBA (C-432/09), EU:C:2011:648.

ΔΕΕ, Απόφαση της 4ης Οκτωβρίου 2011, συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-403/08 και C-429/08, Football Association Premier League Ltd, NetMed Hellas SA, Multichoice Hellas SA κατά QC Leisure, David Richardson, AV Station plc, Malcolm Chamberlain, Michael Madden, SR Leisure Ltd, Philip George Charles Houghton, Derek Owen (C-403/08), και Karen Murphy κατά Media Protection Services Ltd (C-429/08), EU:C:2011:631.

ΔΕΕ, Απόφαση της 12ης Ιουλίου 2011, L'Oréal SA, Lancôme parfums et beauté & Cie SNC, Laboratoire Garnier & Cie, L'Oréal (UK) Ltd κατά eBay International AG, eBay Europe SARL, eBay (UK) Ltd, Stephen Potts, Tracy Ratchford, Marie Ormsby, James Clarke, Joanna Clarke, Glen Fox, Rukhsana Bi, C-324/09, EU:C:2011:474.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΔΕΕ, Απόφαση της 23ης Μαρτίου 2010, συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-236/08, C-237/08 και C-238/08, Google France SARL, Google Inc. κατά Louis Vuitton Malletier SA (C-236/08), και Google France SARL κατά Viaticum SA, Luteciel SARL (C-237/08), και Google France SARL κατά Centre national de recherche en relations humaines (CNRRH) SARL, Pierre-Alexis Thonet, Bruno Raboin, Tiger SARL (C-238/08), EU:C:2010:159.

ΔΕΕ, Απόφαση της 29ης Ιανουαρίου 2008, Productores de Música de España (Promusicae) κατά Telefónica de España SAU, C-275/06, EU:C:2008:54.

ΔΕΕ, Απόφαση της 7ης Δεκεμβρίου 2006, Sociedad General de Autores y Editores de España (SGAE) κατά Rafael Hoteles SA, C-306/05, EU:C:2006:764.

ΔΕΕ, Απόφαση της 14ης Ιουλίου 2005, Lagardère Active Broadcast, διάδοχος της Europe 1 communication SA, κατά Société pour la perception de la rémunération équitable (SPRE), Gesellschaft zur Verwertung von Leistungsschutzrechten mbH (GVL), παρισταμένης της: Compagnie européenne de radiodiffusion et de télévision Europe 1 SA (CERT), C-192/04, EU:C:2005:475.

Προτάσεις Γενικού Εισαγγελέα

Προτάσεις του Γενικού Εισαγγελέα Henrik Saugmandsgaard Øe της 15ης Ιουλίου 2021 στην υπόθεση C-401/19, Δημοκρατία της Πολωνίας κατά Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, EU:C:2021:613.

Προτάσεις του Γενικού Εισαγγελέα Henrik Saugmandsgaard Øe της 16ης Ιουλίου 2020 στις συνεκδικαζόμενες υποθέσεις C-682/18 και C-683/18, Frank Peterson κατά Google LLC, YouTube LLC, YouTube Inc., Google Germany GmbH (C-682/18), και Elsevier Inc. κατά Cyando AG (C-683/18), EU:C:2020:586.

Προτάσεις του Γενικού Εισαγγελέα Maciej Szpunar της 8ης Φεβρουαρίου 2017 στην υπόθεση C-610/15, Stichting Brein κατά Ziggo BV, XS4ALLInternetBV, EU:C:2017:99.

Ιστότοποι

Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης: <https://curia.europa.eu>

Επιθεώρηση Δικαίου Πληροφορικής: <https://ejournals.lib.auth.gr/infolawj>

Ευρωπαϊκή Επιτροπή: <https://ec.europa.eu>

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο: <https://www.europarl.europa.eu>

Ευρωπαϊκό Συμβούλιο – Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης: <https://www.consilium.europa.eu>

ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ: <https://imegsevee.gr>

Οργανισμός Πνευματικής Ιδιοκτησίας (ΟΠΙ): <https://www.opi.gr>

Πρόσβαση στο δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης: <https://eur-lex.europa.eu>

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού – Δικτυακός Τόπος Διαβουλεύσεων:
<http://www.opengov.gr/cultureathl>

Association Littéraire et Artistique Internationale: <https://www.alai.org>

ASU (Arizona State University) Digital Repository Services:
<https://libguides.asu.edu/digitalrepository>

Cambridge Core: <https://www.cambridge.org/core>

COMMUNIA: <https://communia-association.org>

Legal Information Institute – Cornell Law School: <https://www.law.cornell.edu>

e-ΠΟΛΙΤΕΙΑ Ηλεκτρονικό Περιοδικό Δημοσίου Δικαίου: <https://www.epoliteia.gr>

Journal of Intellectual Property, Information Technology and Electronic Commerce Law (JIPITEC):
<https://www.jipitec.eu>

Kluwer Copyright Blog: <http://copyrightblog.kluweriplaw.com>

Oxford Academic: <https://academic.oup.com>

République française Vie publique: <https://www.vie-publique.fr>

SpringerLink: <https://link.springer.com>

SSRN: <https://www.ssrn.com>

The IPKat: <https://ipkitten.blogspot.com>

Verfassungsblog: <https://verfassungsblog.de>

WIPO: <https://www.wipo.int>